

TUTKIMUSRAPORTTI

HELSINKI

Presidentinlinna

Historiallisen ajan kaupunkitontin kaivaus Presidentinlinnan sisäpihalla 14.1.–8.3.2013

AKDG3164:51

KULTTUURIYMPÄRISTÖN HOITO | ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT
KATJA VUORISTO

Tiivistelmä

Helsingin Presidentinlinnan sisäpihan arkeologiset tutkimukset liittyivät Presidentinlinnan kunnostustöihin. Linnan pihalla on suoritettu arkeologisia tutkimuksia jo vuonna 1997 Museoviraston Rakennushistorian osaston toimesta ja tällöin todettiin, että paikalla oli säilynyt vanhoja rakenteita ja kulttuurikerroksia. Vuoden 2013 kaivauksissa arkeologiset jäännökset tutkittiin tarkemmin tavoitteena saada lisää tietoa alueen historiallisista käyttövaiheista ja asukkaiden elämästä.

Helsingin kaupunki siirrettiin 1640-luvulla Vanhankaupungin alueelta Vironniemelle ja Presidentinlinnan alue on ollut kaupungin keskeistä osaa siitä lähtien. Uuden Helsingin kehitys oli hidasta ja kaupunki paloi ensimmäisen kerran jo vuonna 1654 ja seuraavan kerran vuonna 1713 ja vielä kerran vuonna 1808. Vanhimman tonttiluettelon perusteella Presidentinlinnan sisäpihan kohdalla on ollut vuonna 1696 porvaris-tontteja ja historiallisen lähdeaineiston perusteella alueen poikki on kulkenut myös venäläisten kenttälin-noitus 1710-luvulla. Vuoden 1725 jälkeen tontit mitattiin uudelleen ja jaettiin omistajilleen. Tontit päätyivät hiljalleen Erhardien suvun omistukseen ja vuonna 1759 kruunu lunasti ne itselleen.

Vuoden 2013 tutkimukset jatkuivat siitä, mihin ne olivat vuonna 1997 päättyneet. Tutkimuksissa saatiin lisätietoa aiemmin dokumentoiduista rakennusten pohjista ja lisäksi alueella havaittiin muutamien vanhempien rakennusten jäännöksiä. Suurin osa säilyneistä kerrostumista näyttäisi ajoittuvan 1700-luvun jälki-puoliskolle, mutta tutkimuksissa havaittiin myös varhaisempia 1600-luvulle ja 1700-luvun alkuun ajoittuvia vaiheita. Alueella sijainneessa kellarissa oli selvästi kaksi eri rakennusvaihetta ja paikalla sijainnut vanhempi kaivo näyttäisi ajoittuvan aivan kaupungin perustamisen aikoihin 1600-luvulle. Tutkimusalue näyttäisi olleen pääosin pihamaana. Venäläisten kenttälinnoituksesta ei havaittu mitään merkkejä.

Kaivauksilta saatiin talteen runsaasti esinelöytöjä. Tavallisimpia löytöjä olivat punasavi- ja fajanssiastioiden palaset, ns. liitupiippujen eli valkosavesta valmistettujen piippujen katkelmat sekä rautanaulat ja eläinten luut. Myös erilaista lasimateriaalia löytyi runsaasti.

Sisällysluettelo

Tiivistelmä

Sisällysluettelo

Arkisto- ja rekisteritiedot.....	3
Peruskarttaote.....	4
1. Johdanto.....	5
2. Tutkimusalue 1600–1800-luvuilla.....	8
3. Aikaisemmat arkeologiset tutkimukset Presidentinlinnan tontilla.....	11
4. Tutkimusalueen kuvaus.....	11
5. Vuoden 2013 tutkimukset.....	13
5.1. Kaivaus- ja dokumentointimenetelmät.....	13
5.2. Kaivaushavainnot.....	17
5.2.1. Piha- ja palokerrokset.....	17
5.2.2. Rakennusten pohjat.....	25
5.2.3. Kaivot.....	32
5.2.4. Paalunsijat.....	36
5.2.5. Muut rakenteet ja havainnot.....	37
5.3. Löydöt.....	42
5.3.1. Metalliesineet.....	43
5.3.2. Saviastiat ja -esineet.....	45
5.3.3. Lasitavara.....	51
5.3.4. Muut löydöt.....	52
6. Yhteenveto.....	53
Lähteet.....	58
Kuvaluettelot.....	59
Karttaluettelo.....	68
Kartat.....	70

Liitteet

Liite 1 Lomakkeet

Liite 1a Yksikkölomakkeet

Liite 1b Rakennelomakkeet

Liite 2 Matriisi

Liite 3 Rahaluettelo

Liite 4 Luettelo liitupiipuista

Liite 5 Poistetut löydöt

Liite 5a Diagrammit poistetuista löydöistä

Liite 5b Luettelo poistetuista löydöistä

Liite 5c Kuvataulut poistetuista löydöistä

Liite 6 Luettelo analysoimatta jätetystä luuaineistosta

Liite 7 Makrofossiilitutkimukset 2013. Tutkimusraportti, Mia Lempiäinen-Avci.

Liite 8 Luuanalyysi eläinten luista (valmistuu 2014). Tutkimusraportti Katariina Nurminen.

Arkisto- ja rekisteritiedot

Helsinki, Vironniemen Helsingin vanha asemakaava-alue, Presidentinlinna

Kohteen ajoitus:	Historiallinen aika, 1640–1800-luku
Kohteen laji:	Kaupunkitontin kaivaus
Kenttäyönjohtaja:	Katja Vuoristo
Tutkimuslaitos:	Museovirasto/Arkeologiset kenttäpalvelut
Kenttäyöaika:	14.1.–8.3.2013
Tutkitun alueen laajuus:	noin 160 m ²
Tutkimusten rahoittaja:	Tasavallan presidentin kanslia
Kunta:	Helsinki
Kaupunginosa:	Kruununhaka 01
Kortteli:	5
Tontti:	1
Kiinteistötunnus:	091-001-0005-0001
Osoite:	Mariankatu 2
Maanomistaja:	Suomen valtio
Tutkimusalueen sijaintikoordinaatit (ETRS89–TM35FIN):	pkoo = 6 671 932, ikoo = 386 602, z = 0,5–3,5 m mpy
Löydöt:	KM 39404:1–1969 (diar. 4.4.2013)
Digitaalikuvat:	AKDG3164:1–170
Mustavalkokuvat:	AKF146632:1–55
Aikaisemmat tutkimukset:	1997 Marianna Niukkanen, kaivaus 2010–2012 Markku Heikkinen, valvonta
Aikaisemmat löydöt:	KM 97093:1–1212 (diar. 1997), rahakammio 98015, RHO 1216:1–7 (rakennus- fragmentit) KM 38880:1–208 (diar. 21.9.2010)
Alkuperäinen tutkimuskertomus:	Museoviraston arkeologinen keskusarkisto, Helsinki
Kopiot:	Helsingin kaupunginmuseo, Tasavallan presidentin kanslia

Peruskarttaote

Vironniemen Helsingin vanha asemakaava-alue peruskartalle asemoituna. Vanha asemakaava-alue on rajattu keltaisella ja Presidentinlinnan sisäpihan tutkimusalueen sijainti on merkitty keltaisella vinoneliöllä.

1. Johdanto

Presidentinlinnaa peruskorjataan vuosien 2013–2014 aikana, jolloin myös Mariankatu 2:ssa sijaitsevan rakennuksen sisäpihan alueelle rakennetaan maanalaisia varastotiloja. Presidentinlinna sijaitsee Vironniemen Helsingin vanhalla asemakaava-alueella, jonne kaupunki siirrettiin Vantaanjoen suulta vuonna 1640. Vanhimmat tutkimusalueita koskevat tiedot ulottuvat 1600–1700-lukujen taitteeseen, jolloin kirjallisissa lähteissä mainitaan alueen tontteihin liittyviä tietoja, kuten niiden omistajia. Presidentinlinnan sisäpihan alueelta on löytynyt jo vuoden 1997 kunnostustöiden yhteydessä rakenteita ja maakerroksia, jotka on voitu liittää selkeästi Presidentinlinnaa varhaisempiin tontteihin. Sisäpihalla tehtiin jo tuolloin arkeologisia tutkimuksia (Marianna Niukkanen / Museovirasto), ja koska piha-alueen tiedettiin osan olevan Helsingin alkuvaiheisiin liittyvää kiinteää muinaisjäännöstä, tutkittiin vuoden 2013 kaivauksissa sisäpihan vanhat kerrostumat kokonaisuudessaan, ennen kuin varsinaiset Presidentinlinnan rakennustustyöt voitiin pihalla aloittaa.

Kenttätöitä alkoivat heti vuoden 2013 alussa viikolla 2, jolloin sisäpihalta purettiin osittain vuoden 1997 kaivausten jälkeen rakennettu ns. vitriini. Vitriiniin oli jätetty esille osa vuonna 1997 kaivettua pihakiveystä ja asuin- sekä kellarirakennusten perustuksia. Lisäksi kaivinkoneella otettiin esille vuoden 1997 kaivausten lopetustaso, joka oli peitetty rakennushuovalla ja pihan täytesoralla. Kaivinkonetta valvoivat apulaistutkija Janne Haarala (HuK) ja tutkimusavustaja Maija Helamaa (FM). Varsinaiset kaivaukset alkoivat seuraavalla viikolla 14.1.2013 ja ne päättyivät 8.3.2013. Kaivausten karttadokumentoinnista vastasi apulaistutkija Eeva Pettäy (HuK), apulaistutkija Janne Haarala vastasi mm. takymetrimittauksista ja hoiti kaivausalueen yleisiä järjestelyitä ja logistiikkaa. Maija Helamaa vastasi yksikkölomakkeiden täyttämistä kaivajien kanssa ja toisena tutkimusavustajana toimineen Tiina Mikkasen (HuK) päävastuulla oli löytöjen talteenotto. Kaivaustenjohtajan tehtävänä oli kaivausten työn ohjauksen ja käytännön järjestelyjen lisäksi valokuvaus- ja mittaustiedokumentointi sekä tiedottaminen. Kaivauksilla työskenteli myös neljä kaivajaa: Päivi Jantunen, Verna Kalmari, Sarita Louzolo ja Mikael Nyholm. Kaikilta työntekijöiltä vaadittiin voimassaoleva työturvallisuuskortti ja lisäksi SRV perehdytti kaikki työntekijät työmaan sääntöihin.

AKDG3164:1 Vuoden 1997 kaivausten jälkeen rakennettu vitriini purettiin ennen kaivausten aloittamista tammikuun alussa. Kuvaussuunta NW-SE. Kuva Katja Vuoristo.

Kaivausten jälkityöt tehtiin vuoden 2013 aikana. Jälkitöissä Eeva Pettäy digitoi kaivauskartat progeCAD 2011-ohjelmalla. Lisäksi Eeva Pettäy ajoitti kaivauksilta kerättyjä liitupiippuja sekä rahoja. Kansallismuseon rahakammion museoassistentti Frida Ehrnsten tarkisti vielä rahojen ajoitukset ja tunnistamatta jääneet rahat. Janne Haarala vastasi kuvien luetteloinnista WebMuskettiin ja yksikkö- sekä rakennelomakkeiden puhtaaksikirjoittamisesta ja Maija Helamaa sekä Tiina Mikkanen luettelivat ja numeroivat löydöt. Löytöjen puhdistaminen tapahtui koko porukalla heti kenttätöiden päätyttyä. Löydöt on luetteloitu Kansallismuseon kokoelmiin päänumerolla KM 39404. Osa metalliesineistä tullaan konservoimaan myöhemmin, kun ruuhka konservointialalla helpottuu. Kaivauksilta otettiin maanäytteitä, joista FM Mia Lempiäinen-Avci teki kesällä 2013 makrofossiilianalyysin. Kaivauksissa otettiin talteen myös runsaasti luuainestoa, joista analysoidaan osa. Luuanalyysi tehdään vuoden 2013 lopulla sekä tammikuussa 2014 ja raportti siitä liitetään myöhemmin mukaan kaivausraporttiin. Osteologisen analyysin tekee FM Katariina Nurminen.

Tutkimusalueen kartoituksessa käytettiin pohjakarttana Helsingin kaupungilta saatua karttaa, joka oli DWG-muodossa. Kaivauksilla käytettiin ETRS-TM35FIN –koordinaattijärjestelmää ja korkeusjärjestelmänä oli N2000. Yleiskartoitusta tehtiin Topcon QS –takymetrillä, mutta kaivauskartat piirrettiin käsin. Kiintopisteet mitattiin Mariankadun puolelle VRS-GPS Topcon GRS-1 –laitteella ja kartoituksessa käytetyt apupisteet siirrettiin sieltä kaivausalueelle takymetrillä. Aluetta dokumentoitiin myös valokuvaamalla. Valokuvat on luetteloitu WebMuskettiin päänumeroilla AKDG3164 ja AKF146632.

AKDG3164:7 Kaivausteltoa pystytettiin aluksi pihan länsiosaan, mutta myöhemmin sitä jatkettiin koko pihan kattavaksi teltaksi. Kuvaussuunta SE-NW. Kuva Katja Vuoristo.

Kaivaukset aloitettiin Presidentinlinnan sisäpihan länsiosasta, jossa sijaitsee betonirakenteinen vitriini. Rakenteen perustus jouduttiin jättämään paikoilleen, joten sen itäreuna muodosti pohjois-eteläsuuntaisen profiili-

lipalkin muun kaivausalueen väliin. Myös muuta kaivausalueetta jouduttiin kaivamaan logistisista syistä useammassa osassa. Kaivausalueelle pystytettiin aluksi sisäpihan länsiosan peittävä telttä, mutta sitä jatkettiin myöhemmin noin 12 x 22 m kokoiseksi lähes koko pihan kattavaksi teltaksi. Teltta ja sen valaistus ja läm-

mitys hoituivat rakennuttajan eli SRV:n puolesta. SRV hoiti myös kaivauksilla käytetyn kaivinkoneen sekä kaivetun maan poiskuljetuksen. Teltassa käytettiin erilaisia ilmaa lämmittäviä laitteita sekä myös routamattoja sulattamaan maata. Ennen kaivausten aloittamista maa oli ehtinyt saada jo melko paksun routakerroksen ja sitä jouduttiin piikkaamaan. Routa ei ulottunut kuitenkaan vielä kulttuurikerrokseen saakka.

AKDG3164:6 Vuoden 1997 kaivausten lopetustasoa otetaan esille. Täyttömaan alle oli jätetty rakennushuovat suojaamaan tutkimatta jätettyjä kerroksia. Jäätynyttä maata sulatettiin keltaisilla routamatoilla. Kuvaussuunta SE-NW. Kuva Katja Vuoristo.

Tasavallan presidentin kanslia järjesti Presidentinlinnan kunnostustöistä tiedotustilaisuuden, jonka yhteydessä kerrottiin myös kaivauksista. Tilaisuuteen osallistui useita toimittajia ja kuvaajia ja arkeologisista tutkimuksista uutisoitiin laajalti eri tiedotusvälineissä. Tiedotustilaisuudessa allekirjoittanut piti pienen esitelmän tutkimuksista, minkä jälkeen oli tutustuminen kaivausalueeseen ja sieltä tullessiin löytöihin. Kaivauksista ilmoitettiin tämän jälkeen myös mm. Arkeologisten kenttäpalveluiden Facebook-sivuilla ja Rakennusperinto.fi-sivuilla julkaistiin lyhyt artikkeli tutkimuksista.¹ Koko Presidentinlinnan työmaata koskevia työmaakokouksia pidettiin kuukauden välein ja niissä raportoitiin myös kaivausten etenemisestä.

AKDG3164:121 Helmikuussa pidetty tiedotustilaisuus keräsi paikalle runsaasti lehdistöä. Kuva Eeva Pettäy.

Helsingissä 29.11.2013

Katja Vuoristo, FM

¹ www.rakennusperinto.fi/News_Presidentinlinna_FI/1372152607351

2. Tutkimusalue 1600–1800-luvuilla

Varhaisimmat hieman tarkemmat tiedot Presidentinlinnan sisäpihan vanhoista tonttialueista ovat 1600-luvun lopulta, mutta alue on todennäköisesti ollut asuttuna aina siitä lähtien kun kaupunki siirrettiin Vantaanjoen suusta, nykyisestä Vanhastakaupungista, Vironniemelle 1640-luvulla. Vironniemellä riehui tulipalo heti kaupungin alkutaipaleella vuonna 1654 ja Helsingin rakennuskannasta tuhoutui ¼. Kaupunki oli jaettu neljään kortteliin. Näistä kaakkoinen oli nk. Kalastajanmäen kortteli, jossa sijaitsi myös Presidentinlinnan tutkimusalueen vanhat tontit.² Vanhin säilynyt kaupunkimittaus on vuoden 1696 kartta tonttiluetteloineen ja sen perusteella linnan sisäpihan paikalle osuu kaksi porvaristonttia. Näistä läntisemmän (tontti nro 134) omisti kauppias Jokum Fost ja itäisemmän (tontti nro 133) kauppias Sigfrid Bertilsson. Itäisemmälle tontille on merkitty myös kaupunginpalvelijana toiminut Eskil Stadttiensares.³ Tontista 134 sisäpihan alueelle osuu ainoastaan tontin kaakkosisosa, kun taas tontti 133 osuu laajemmin alueelle. Pohjoisessa ja idässä se jatkuu Presidentinlinnan nykyisten perustusten alle. Tonttien eteläpuolelta on kulkenut itä-länsisuuntainen Meri-
katu, joka näyttäisi sijainneen Presidentinlinnan päärungon kohdalla.

Ote vuoden 1696/1707 kartasta. Tontit 133 ja 134 on ympyröity punaisella.

Pohjan sodan aikana vuoden 1713 toukokuussa venäläiset valloittivat Helsingin. Venäläisten ylivoiman alla kenraalimajuri Armfelt esitti maaherra Johan Creutzille, pormestari Tammelinille ja sotakomissaari Johan Henrik Frisiukselle suunnitelmansa, jonka lopputuloksena kaupunki päätettiin sytyttää palamaan. Päätös pantiin käytäntöön toukokuun 10. ja 11. päivien välisenä yönä. Venäläiset yrittivät sammuttaa paloa, mutta

² Suolahti 1950: 321, 331.

³ Geometrisk Grundriktning Öfver Stapel Staden Helsingfors i Nyhland och alle des tillhörige åkrar afmätte ANNO 1696 af Sahl Lars Forsell reoverat och beskrfwen ANNO 1707. Signum: Lantmät. Lev. 1892. Nr 27 (Kartavd. m. format), RVA; Hietala & Helminen 2009: 12–13.

sammutustyöt eivät enää onnistuneet, minkä johdosta tsaari Pietari antoi käskyn koko rauniokaupungin täydellisestä hävittämisestä. Osa kaupungin asukkaista pääsi pakenemaan maaseudulle ja Ruotsiin.⁴

Venäläisten aikana Helsingistä tuli sotilaallinen tukikohta, johon kasvoi pieni varuskunta. Kaupungissa oli huonosti rakennettuja taloja sekä parakkeja, joita suojaamaan rakennettiin kuudella bastinoinilla varustettu kenttälinnoitus. Linnoitus rakennettiin epätasaiseen maastoon, joka oli suureksi osaksi kalliota. Tämän vuoksi sen vallit pystyttiin rakentamaan vain osittain kaivamalla. Muualla vallien rakennusaineena oli hiekka ja muu maa-aines, jota tuettiin riviin asetelluilla risukimpuilla. Ajan kuluessa vallit peittyivät turpeen alle. Luultavasti kaikkialla, missä maasto salli, oli linnoitus ympäröity myös paaluvarustuksella. Muualla käytettiin ns. espanjalaisia ratsuja eli tukeista ja teroitetuista paaluista koottuja rynnäköesteitä.⁵ Linnoitus on kuvattu vuoden 1721 karttaan.⁶ Asemoituna nykykartan päälle linnoituksen valli näyttäisi kulkeneen Presidentinlinnan kohdalta ja osuvan myös linnan sisäpihan alueelle.⁷

Uudenkaupungin rauha kirjoitettiin 30.8.1721, minkä jälkeen ensimmäiset paossa olleet helsinkiläiset alkoivat palata takaisin vanhaan kotikaupunkiinsa. Muutto ei kuitenkaan ollut alkuun kovin vilkasta. Kaupungin jälleenrakentamisen esteenä oli venäläisten kenttälinnoitus, jonka purkamisesta kiisteltiin aina vuoden 1724 loppupuolelle saakka. Vuoden 1725 linnoitusta alettiin purkaa ja Helsinki rakennettiin entisen asema-kaavan mukaan uudelleen. Kadut ja tontit kortteleineen säilyivät entisellään, vaikkakin tonttien numerointi ja katujen nimet muuttuivat.⁸ Aikanaan Sigfrid Bertilssonin omistuksessa ollut tontti (ent. nro 133, nyk. nro 11) oli joutunut kauppias Carl Burgmanille ja vuonna 1725 sen osti tull- ja verokirjuri Jürgen Erhardt. Tonttikauppaan kuului myös eteläpuolella sijainnut rantatontti, jossa oli Erhardtin laiturina tunnettu lastauslaituri. Tontit siirtyivät perintönä suvussa ja myöhemmin siihen liitettiin vielä tontti numero 12 (ent. 134). Tonteista käytettiin yhteisnimitystä ”Erhadske gården”. Asuinrakennukset sijaitsivat luultavasti tontilla 11. Pikkuvihan jälkeen vuonna 1742 päivätyssä korvausanomuksessa on tietoa tontin silloisesta rakennuskannasta. Pihan puolella ollut rakennus on käsittänyt mm. salin, kaksi kamaria ja kaakeliuunin ja rannanpuoleisessa rakennuksessa on ollut iso tupa ja keittiö, jossa on ollut leivin- sekä kaakeliuunit. Pihalla on ollut kivi-kellari, jonka päällä on ollut aitta, sekä sauna, navetta ja rehuvarasto. Viereinen tontti (nro 12) toimi ryyti-maana.⁹

Viaporin linnoituksen vuonna 1748 alkaneet linnoitustyöt vaikuttivat koko Helsingin asumiseen ja rakennuskantaan. Kaupunki siistiytyi ja sen järjestys koheni. Helsingin ympärille suunniteltiin maalinnoituksen rakentamista, mikä johti siihen, että kruunu lunasti useita linnoituksen alle jääviä tontteja. Linnoitusta ei kuitenkaan toteutettu koskaan, eikä lunastettujen tonttien rakennuksia purettu, vaan ne jäivät sotaväen asuttaviksi ja menivät usein huonoon kuntoon. ”Erhadske gården” lunastettiin vuonna 1759. Tontti oli 4700 kyynärän kokoisena varsin suuri verrattuna Helsingin tonttien keskipinta-aloihin, jotka olivat keskimäärin noin kolmannes Erhardtien tontista. ”Erhadske gården” koostuikin alun perin kolmesta tontista. Vuonna 1766 tontti siirtyi linnoitusvirastolle. Erhardtin nimi esiintyy tontin kohdalla vielä 1760–1770-lukujen lähteissäkin, mutta tontin 12 asuttajana on saattanut olla 1760-luvulla myös luutnantti Gyllenbögel

⁴ Hornborg 1950: 19–20; Suolahti 1950: 421–424.

⁵ Hornborg 1950: 12–14; Suolahti 1950: 428.

⁶ Geometrisk Carta Öfwer Belägenheten af Helsingfors jemte de derstädes af Ryssarne anlagde Defensions Wärcck 1720-t., .0406:12:016:099, Krigsarkivet, Stockholm.

⁷ Mökkönen 2002: liite 3.2.

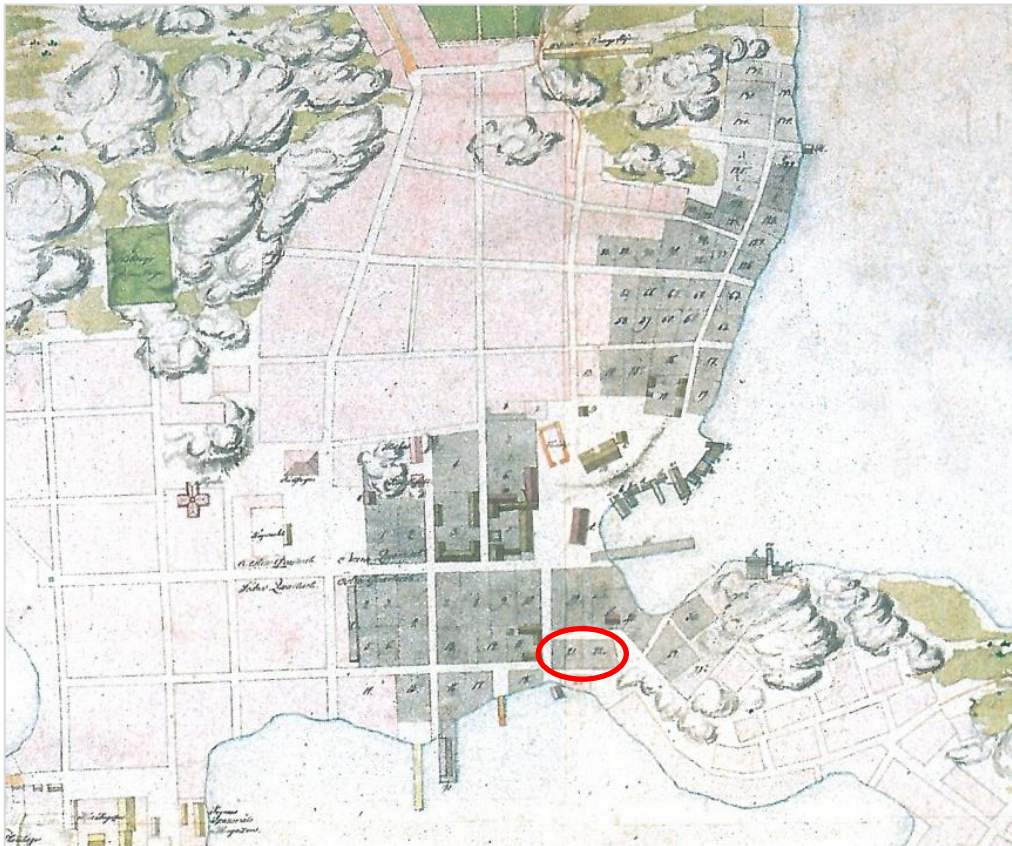
⁸ Hornborg 1950: 11, 28, 38.

⁹ Niukkanen 1997: 8. Niukkanen vuoden 1997 kaivausraportissa on yksityiskohtaisempi ja laajempi selvitys Erhardtien aikaisen tontin vaiheista (tarkat lähteet käyvät ilmi raportista).

ja 1770-luvulla "Erhardske gårdena" näyttäisi asuttaneen kapteeni Birman. Tuolloin paikalla oli kamarillinen sauna ja asuinrakennus, johon kuului sali, isompi kamari ja keittiö. Lisäksi tontilla oli toinen sauna, johon kuului korjauskelvoton huone. Vuodelta 1775 on maininta siitä, että tontti oli tullikamarin käytössä. Vuosisadan loppupuolella näyttäisi siltä, että tontti 12 oli edelleen Gyllenbögelin käytössä ja kruunun omistama tontti 11 oli tullinhoitaja Thuningin asuttama. Vuonna 1800 viimeksi mainitulla tontilla asui varikonhoitaja Palm ja tontti 12 oli siirtynyt Gyllenbögelin vävyllle majuri Jägerskiöldille.¹⁰

17.11.1808 Helsingistä tuhoutui suurpalossa noin neljännes ja sen mukana paloivat myös itäisen kaupunginosan tontit 11 ja 12. Tulipalo sai alkunsa tontin 12 naapuritontilta (nro 8). Palon sattuessa kruunun tontilla 11 oli kaksi puurakennusta, aitta ja ulkorakennuksia ja Gyllenbögelin tontilla 12 oli kaksikerroksinen puinen asuintalo, aittoja ja piharakennuksia. Suurpalon jälkeen Helsingin asemakaava muutettiin ja Gyllenbögelin sekä tykistövarikon tarpeisiin käytetty kruunun tontti (11) yhdistettiin kauppiaanleski Dobbinin lohkotun tontin kanssa yhdeksi tontiksi, jonka mainitaan olleen yksi Helsingin parhaista tonttipaikoista. Uusi tontti siirtyi Heidenstrauchin kauppiasveljesten omistukseen ja paikalle alettiin suunnitella kauppakartanoa, joka valmistui vaiheittain. Myöhemmin, vuonna 1843, palatsi muutettiin keisarilliseksi palatsiksi ja sittemmin Presidentinlinnaksi.¹¹

Palokarta vuodelta 1809. Harmaat alueet kuvaavat palossa tuhoutuneita tontteja.¹² Tontit 11 ja 12 on ympyröity.

¹⁰ Hornborg 1950: 232–234; Nikula 1960: 108; Niukkanen 1997: 11–12 (ks. ed. viite).

¹¹ Blomstedt 1992: 21–27; Hornborg 1950: 616–617, Niukkanen 1997: 12.

¹² Plan-Ritning öfver Helsingfors stad. Sådan den befants efter Eldvådan d, 17 November 1808. Wahlberg O.N., Silvan, A., Ekwall, J. V. HKM/XIV:17.

3. Aikaisemmat arkeologiset tutkimukset Presidentinlinnan tontilla

Vuonna 1997 Presidentinlinnan sisäpihan päällysteiden uusimisen yhteydessä havaittiin paikalla erilaisia rakenteita, jotka tulivat esiin silloisen pihapäällysteen ja täyttöhiekkan alta. Havainto käynnisti alueella yhteensä kolmen viikon pituiset arkeologiset kaivaukset, joita johti Museoviraston tutkija Marianna Niukkanen. Tutkimuksissa paljastui 1700-luvun loppupuolelle ajoittuva pihakiveys, asuinrakennuksen sekä kellarin perustukset, tunkio ja kaksi eriaikaista kaivoa. Pihakiveyksen alla todettiin olevan vielä paksut kulttuurikerrokset, joita ei kuitenkaan tutkittu sen tarkemmin, koska ne eivät olleet vaarassa tuhoutua pihan kunnostustöiden yhteydessä. Vuoden 1997 kaivauksissa tutkittiin osittain kivisten rakennusten perustukset ja niiden sisäpuoliset maakerrokset. Mitään rakenteita ei tuolloin purettu, vaan kaikki peiteltiin tutkimusten jälkeen huovalla ja soralla sekä hiekalla. Lopuksi piha katettiin laattakiveyksellä ja lisäksi paikalle rakennettiin betonista noin 3 x 7 metrin kokoinen vitriini, johon tuli lasikate. Tähän jätettiin näkyville osa vanhasta pihakiveyksestä sekä asuinrakennuksen luoteiskulma ja kellarin lounaiskulma. Vitriiniin esille jätetyt rakenteet konservoitiin ja lisäksi paikalle tuotiin muutamia alueelta talteen otettuja löytöjä. Kaivauksissa talteen otetut löydöt olivat tyypillisiä historiallisen ajan asuinpaikka löytöjä, kuten liitupiippujen katkelmia, punasavikeramiikkaa, fajanssiastioiden paloja, pullo- ja ikkunalasia sekä piiposliinia.¹³

Vuonna 2002 Museovirasto teetti Helsingin kaupunkiarkeologisen inventoinnin, jonka teki Teemu Mökkönen. Inventoinnissa on asemoitu historialliset kartat nykyisen asemakaavakartan päälle. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, millä alueella Helsingin kaupunkialueen kerrostumat ovat todennäköisesti säilyneet ja millä tuhoutuneet. Perusselvityksessä Presidentinlinnan tontti on arvioitu kokonaisuudessaan muinaisjäänosalueeksi, joka on määritelty ”luultavasti säilyneeksi ja/tai tutkimuksellisesti mielenkiintoiseksi alueeksi”.¹⁴

Teemu Mökkösen perusselvitystyö on toiminut pohjana myös Helsingin kaupunginmuseon tekemässä Presidentinlinnaa kohdistuvassa peruskunnostukseen liittyvän arkeologisen valvonnan suunnittelussa. Tontilla on tehty arkeologista valvontaa vuosina 2010–2012 ja se on kohdistunut rakennuksen kellaritiloihin sekä etupihalle. Valvonnasta vastasivat Markku Heikkinen ja Heini Hämäläinen. Valvonnassa havaittiin vain vähäisiä merkkejä kiinteästä muinaisjäänöksestä. Kellareista, joissa tehtiin valvontatöitä, havaittiin muutamissa kohdissa vanhoja kulttuurikerroksia ja etupihan luoteisosasta tuli esiin yhteen tai kahteen rakennuksen pohjaan liittyvää kiveystä sekä kulttuurikerroksia.¹⁵ Kellareiden ja etupihan valvontatyöt jatkuvat myös Presidentinlinnan nykyisen peruskorjauksen aikana.

4. Tutkimusalueen kuvaus

Tutkimusalue käsitti Presidentinlinnan koko sisäpihan, jonne on sisäänkäynti Mariankatu 2 porttikäytävän kautta. Kokonaisuudessaan pihan pinta-ala on noin 395 m² ja siitä tutkittiin noin 160 m² eli se alue joka oli säilynyt tuhoutumattomana. Pihan seinien vierustat olivat tuhoutuneet jo aikaisempien rakennus- ja kunnostustöiden yhteydessä, jolloin pihalle on kaivettu erilaisia putkilinjoja. Lisäksi seinien perustuksia reunustivat betonivalut, jotka ulottuivat paikoin muutaman metrin päähän seinistä. Sisäpiha on ollut laatoitettu ja

¹³ Niukkanen, Marianna 1997. Helsinki, Presidentinlinna. Historiallisen ajan kaupunkikaivaus 1.–22.8. ja 29.9.–3.10.1997. Museovirasto.

¹⁴ Mökkönen, Teemu 2002. Helsinki – Helsingfors. Kaupunkiarkeologinen inventointi. Museovirasto.

¹⁵ Heikkinen, Markku 2010–2012. Helsinki, Presidentinlinna. Historiallisella kaupunkialueella (1640–) sijaitsevan rakennuksen peruskunnostuksen arkeologinen valvonta. Helsingin kaupunginmuseo.

sen länsipäässä oli vuoden 1997 kaivausten jälkeen rakennettu betoniperustainen vitriini, jossa oli lasikate. Vitriiniin oli jätetty näkyville vuonna 1997 esiin kaivettuja rakenteita.

AKDG3164:2 Tutkimusalue käsitti kokonaisuudessaan Presidentinlinnan sisäpihan. Taustalla valvotaan vitriinin purkamista. Kuvaussuunta E-W. Kuva Katja Vuoristo.

Presidentinlinnan alue on topografialtaan hyvin tasaista. Alue sijaitsee lähellä nykyistä merenrantaa ja Ruotsin vallan aikana meren rantaviiva on ulottunut huomattavasti nykyistä lähemmäs. Nykyinen rantaviiva on muuttunut huomattavasti alkuperäisestä meren täyttämisen ja rakentamisen yhteydessä. Myös maankohoaminen on vaikuttanut rantaviivan muuttumiseen. Vuoden 1696/1707 karttaa tarkasteltaessa voidaan todeta, että silloinen Kaupunginlahti on ulottunut lähes nykyisen päävartiontorin puoliväliin saakka ja osa Presidentinlinnan etupihan sekä rakennuksen matalan itäsiiven kohdista ovat olleet tuolloin vielä kokonaan merenpinnan alla. 1800-luvun alkuun mentäessä maa on kohonnut Vironniemen Helsingin perustamisesta eli 1640-luvulta noin 65 cm.¹⁶ Maanpinta kohoaa edelleen Helsingin seudulla noin 40 cm sadassa vuodessa, joten nykyinen maanpinta on noin 1,4 metriä korkeammalla kuin 1640-luvun maanpinta Helsingissä.¹⁷

Tutkimusalue on maaperältään hiekkaa ja savea. Kallio ulottuu syvemmällä ainakin paikoin niiden alle. Puh-
taat pohjahiekka- ja savikerrokset olivat

peittyneet useilla kulttuuri- ja täyttökerroksilla. Näiden kerroksien paksuus pihakerroksen pinnasta pohjaan vaihteli 155–315 cm välillä eli maakerrosten paksuuksien välillä oli suuria eroja. Keskimäärin voidaan kuitenkin sanoa, että kerrosten paksuus pihan nykyisestä maanpinnasta puhtaaseen pohjahiekkaan tai -saveen saakka oli noin 2 metriä.

AKDG3164:56 Vitriinin itäpuoli on kaivettu osittain jo puhtaaseen pohjahiekkaan saakka. Edustalla yksiköt Y110 ja Y171. Kuvaussuunta E-W. Kuva Katja Vuoristo.

¹⁶ Hornborg 1950: 593.

¹⁷ <http://ilmatieteenlaitos.fi/itameren-pinnankorkeuden-muutokset>.

5. Vuoden 2013 tutkimukset

5.1. Kaivaus- ja dokumentointimenetelmät

Ennen varsinaisen kaivauksen aloittamista Presidentinlinnan sisäpihalta poistettiin pihalaatat ja pihan länsiosassa sijainneesta vitriinistä poistettiin lasit sekä metallinen tukikehikko. Vitriinin betoniperustus oli alun perin tarkoitus purkaa, mutta koska rakenne oli odotettua järeämpi ja sen purkaminen olisi hidastanut kaivausten aloittamista, päätettiin se jättää paikoilleen. Ennen varsinaisen kaivauksen aloittamista pihan länsiosasta poistettiin kaivinkoneella pihalaattojen alla ollut täyttösora, joka oli laitettu vuoden 1997 kaivausalueen päälle. Vuoden 1997 kaivauksissa ei ollut tutkittu lainkaan alimpia kulttuurikerroksia, minkä vuoksi lopetustaso oli peitetty kaivausten päätyttyä rakennushuovalla. Huovan päälle ja täytesoran väliin oli jätetty ohut kerros hiekkaa. Tämä poistettiin lapioilla, jotta suojapeitteen alla sijainneet kerrostumat saatiin esiin mahdollisimman ehjinä. Kun kaivinkone oli poistanut pihan länsiosan pintamaat, voitiin tälle alueelle alkaa rakentaa suojatelttaa. Teltta oli välttämätön, koska tutkimukset tapahtuivat talvella. Suunnitelmissa oli, että teltta olisi saatu jo heti alkuun koko sisäpihan alueelle, mutta aikataulun vuoksi se jouduttiin rakentamaan kahdessa osassa. Teltan itäosa pystytettiin heti kun pihan lopuiltakin alueilta oli saatu poistettua kaivinkoneella pintakerrokset. Pihan itäosan kaivamista hidasti hieman se, että alueen pintamaa ehti roustaantua ennen kuin se saatiin poistettua. Tämän vuoksi maata jouduttiin myös piikkaamaan auki. Routa ja piikkaus eivät vahingoittaneet kuitenkaan kulttuurikerroksia. Pihan itäosassa ei ollut vuonna 1997 laitettua rakennushuopaa muualla kuin alueelle tehtyjen koekuoppien päällä, minkä vuoksi tällä alueella maata poistettiin kaivinkoneella hieman varovaisemmin. Alueen itäosaan jäi paikoin vielä 20–30 cm paksu täytesora-kerros, joka poistettiin lapioilla myöhemmin kaivausten edetessä.

AKDG3164:112 Syvemmälle mentäessä tarvittiin enemmän valaistusta, jotta kaikki kerrostumat saatiin kaivettua esiin ja dokumentoitua. Kuvassa kaivetaan 1600-luvulle ajoittuvaa kaivoa R124. Janne Haarala näyttää Maija Helamalle valoa. Kuva Katja Vuoristo.

Presidentinlinnan korjaustöiden pääurakoitsija SRV hoiti kaivausteltan hankinnan ja pystytyksen paikalle, samoin kuin tarvittavan valaistuksen ja lämmityslaitteet. Kaivausalueilla jouduttiin käyttämään myös routamattoja, jotta kaivettava maa pysyisi yön aikana sulana tai se saataisiin sulamaan kaivamista varten. Pakkasista ei ollut kuitenkaan suurta haittaa kaivausten aikana ja teltan keskilämpötila saatiin pysymään +5 asteen tienoilla. Lämmittimien läheisyydessä oli välillä jopa kuuma.

AKDG3164:30 Pihakiveystä R5 otetaan esille. Vieressä olevilla routamatoilla sulatettiin routaantunutta maata. Kuva Katja Vuoristo.

Kaivinkoneella otettujen pintakerrosten jälkeen alueen länsiosassa kaivettiin ensiksi vitriinin sisäpuolelle jäävä alue ja sen eteläpuolelle jäävä pieni kaistale sekä vuonna 1997 esille otetun pihan eteläosassa sijaitsevan rakennuksen sisäpuolelta kaivamalla jääneet alueet. Vitriinin sisäpuoli oli jo valmiiksi siinä tasossa, josta tutkimuksia voitiin jatkaa suoraan eteenpäin. Aluetta piti vain hieman putsata vitriinin purkamisen yhteydessä tulleesta roskasta. Vitriinin sisälle oli kasvanut myös hieman levää pihakiveyksen päälle ja se poistettiin samalla. Alueelta poistettiin aluksi vuonna 1997 esiin kaivettu pihakiveys, minkä jälkeen jatkettiin sen alta tulevien kerrostumien kaivamista. Kaivaminen tapahtui kaivauslastoilla sekä osittain myös lapi-oilla ja kaikki maa-aines seulottiin. Vitriinin puolelle ulottuvan kellarin perustus jätettiin purkamatta, koska se sijaitsi työturvallisuuden kannalta hankalassa paikassa. Kellarista purettiin kuitenkin myöhemmin vitriinin ulkopuolelle ulottuva osa. Sen sijaan vitriinin eteläosassa sijainneen asuinrakennuksen uuninperustuskiveys purettiin kaivausten loppuvaiheessa.

Kun vitriinin pihakiveyksen alaiset kerrokset oli tutkittu, siirryttiin kaivamaan vitriinin itäpuolelle pysyen kuitenkin vielä vuoden 1997 kaivausalueella. Alueelta oli poistettu suurin osa rakennushuovan päällä olleesta täyttösorasta ja osa vuonna 1997 esiin kaivetusta pihakiveyksestäkin oli saatu jo esiin. Vuoden 1997 kaivausalueetta laajennettiin pihan itäosaan kun kaivausteltta oli saatu kokonaan pystytettyä. Alueen keskiosan

alimmat yksiköt saatiin siten kaivettua samanaikaisesti. Kaikkein itäisintä osaa alueesta kaivettiin vasta hieman myöhemmin, koska kaivettuja maa-aineksia kasattiin alueen reunaan, josta kaivinkone kävi poistamassa niitä aina tarvittaessa. Näin maiden siirto sujui mahdollisimman helposti, eikä sitä tarvinnut kuljettaa pitkälle teltan ulkopuolelle. Myös seulomista pystyttiin tekemään tällöin teltan sisäpuolella. Kun kaivaminen eteni itäreunaan, kuljetettiin maa-ainekset porttikäytävään, josta ne siirrettiin kaivinkoneella muualle. Teltan koillisnurkkaan jätettiin pieni kaivamaton alue aivan kaivausten loppupuolelle saakka, koska alueelle piti jättää pieni kulkuala mm. tulevaa lehdistötilaisuutta varten.

AKDG3164:25 Kaivausalueen itäosaa kaivettiin kaivinkoneella vielä teltan pystyttämisen jälkeenkin. Kuva Katja Vuoristo.

Kaivausalueelta poistettiin kaivinkoneella ja lapiolla vuoden 1808 tulipaloa nuoremmat täyttökerrokset. Näitä maa-aineksia ei seulottu. Tätä vanhemmat maakerrokset kaivettiin kaivauslastoilla ja paksuimpia kerroksia kaivettiin myös lapiolla. Suurin osa maista seulottiin 4 x 4 mm kokoisella seulaverkolla.

Kaivausten dokumentoinnissa sovellettiin yksikkökaivausmenetelmää. Yksiköiden ja rakenteiden tarkemat tiedot ja kuvaukset käyvät ilmi erillisistä luetteloista (liite 1). Ilmiöt numeroitiin juoksevilla numeroinnilla numerosta 1 alkaen. Alueella havaituista yksiköistä on tehty myös stratigrafiset matriisit (liite 2). Osa yksiköistä oli hyvin samankaltaisia keskenään ja niiden erottaminen toisistaan oli vaikeaa. Kyseessä oli todennäköisesti hyvin samanikäisiä pihakerroksia, joita erotti vain paikoin hieman erilainen maalaji.

AKDG3164:80 Maija Helamaa täyttää yksikkökolomaketta samalla kun Päivi Jantunen kaivaa esiin kivijalan R55 vieressä sijainneita yksiköitä. Kuva Katja Vuoristo.

Dokumentointitasot piirrettiin käsin, mutta kaivausalue sekä rakenteet mitattiin paikoilleen myös takymetrillä (Topcon QS). Kartat on piirretty puhtaaksi progeCAD 2011-ohjelmalla. Kaivauskarttojen piirtäminen kentällä tapahtui vaiheittain, koska aluetta kaivettiin osissa. Kaivausalue sidottiin Helsingin kaupungin käyttämään EUREF–FIN-koordinaattijärjestelmään (ETRS-GK25/N2000). Sisäpihalle siirrettiin viisi apupistettä Mariankadun puolelle VRS-GPS Topcon GRS-1 –laitteella mitatuista kiintopisteistä (ks. kartta 2). Kiintopisteiden mittaamiseen GPS-laitteella päädyttiin, koska lähialueen aiemmat kiintopisteet olivat vanhoja haarrukkapisteitä ja niiden paikantaminen oli epävarmaa. Korkeuskiintopiste siirrettiin kaivausalueen vitriinin perustuksen päälle kaupungin pisteestä KP4H3, joka sijaitsi Mariankadun ja Pohjoisesplanadin kulmassa (kartta 2). Koordinaattien ulkoinen tarkkuus oli ± 10 cm ja sisäinen ± 1 cm.

Karttadokumentoinnin lisäksi kaivausalueen rakenteista ja yksiköistä otettiin digitaali- ja mustavalkokuvia, jotka on luetteloitu WebMuskettiin. Mustavalkokuvista osa epäonnistui kameran jalustan käytöstä huolimatta, minkä vuoksi digitaalikuvia on tallennettu enemmän.

Kaivauksissa paljastuneet rakenteet purettiin dokumentoinnin jälkeen kellarin länsipäätyä ja eteläprofiiliin jäävää kivijalkaa lukuun ottamatta. Myös selkeästi 1800-luvulle ajoittuva kaivo jätettiin tutkimatta lähes kokonaan, koska kyseessä oli suhteellisen nuori rakenne ja sen kaivaminen alueen eteläreunassa olisi aiheuttanut suuren työturvallisuusriskin. Kaikki rakenteet purettiin käsivoimin. Kivijaloista, joissa oli useampia kivikerroksia, dokumentoitiin ainoastaan pinta- ja pohjakerrokset sekä tarvittaessa myös profiilit. Osa rakenteiden profiileista oli piirretty jo vuoden 1997 kaivauksissa, minkä vuoksi niiden dokumentoiminen ei ollut enää tarpeen.

Löydöt otettiin talteen yksiköittäin ja ne on talletettu Kansallismuseon kokoelmiin KM-numerolla 39404. Löytöjen talteenottaminen rajattiin vuoden 1808 paloon liittyviin tai sitä vanhempiin kerroksiin, joten ylimmistä täyterokseista ei kerätty löytöjä. Löytöjen jälkityövaiheessa käytiin läpi metalliesineet ja arvioitiin niiden konservointitarve. Kaivauksilta tuli paljon mm. rautanauvoja, joiden osalta päädyttiin siihen, ettei niitä konservoida. Poistettavat metallilöydöt on kirjattu erilliseen luetteloon, kuten myös muutamat muut poistetut esineet. Osa näistä on myös valokuvattu (ks. liitteet 5a–c). Säilytettävien löytöjen konservointipaikka on ruuhkien vuoksi toistaiseksi ratkaisematta.

AKDG3164:52 Tiina Mikkanen laittamassa löytöjä pusseihin. Kuva Katja Vuoristo.

Kaivausalueelta löytyneet eläinten luut käytiin myös läpi jälkityövaiheessa. Luita oli runsaasti, minkä vuoksi päädyttiin siihen, että vain mielenkiintoisimmista löytökonteksteista kaivettu luumateriaali analysoidaan. Arvioinnissa on mietitty luiden löytöyhteyttä ja analyysin antamaa

kokonaiskuvaa koko materiaalista. Luuanalyysin tekee FM Katariina Nurminen. Analysoimatta jääneistä luista on tehty oma luettelonsa (liite 6). Osasta yksiköistä otettiin myös maanäytteitä, joista FM Mia Lempiäinen-Avci teki kasvijäänneanalyysin. Maanäytteitä pyrittiin ottamaan erilaisista kerroksista. Näitä olivat

mm. pihan eriaikaiset kerrostumat ja rakenteiden sisäiset yksiköt. Purku- tai muista vastaavista kerroksista ei näytteitä otettu, koska mahdolliset kasvijäänneet eivät olisi silloin sidottavissa todelliseen kontekstiinsa.

AKDG3164:102 Kaivon R124 perustuskuopan täyttömaasta löytyneen eläimen luuranko. Kyseessä on mahdollisesti karitsa, mutta lopullisesti eläin selviää vasta luuanalyysissa. Kuva Katja Vuoristo.

5.2. Kaivaushavainnot

5.2.1. Piha- ja palokerrokset

Pihakiveykset R5 ja R113

Mukulakivistä tehty *pihakiveys R5* kaivettiin esiin lähes kokonaan jo vuoden 1997 kaivauksissa. Vuoden 2013 tutkimuksissa pihakiveyksen todettiin tuhoutuneen lähes kokonaan sisäpihan itäosasta, sillä kiveys jatkui vuoden 1997 kaivausalueen ulkopuolella yhteneväisenä vain 2–3 metriä alueen koillisosassa. Lisäksi hieman idempänä oli säilynyt noin metrin verran putkikaivantojen välissä ns. pormestarinkiveystä eli pihan keskellä kulkenutta itä-länsisuuntaista hieman isommista kivistä koostuvaa tasapintaista kivriviä. Pormestarinkiveys jakoi pihakiveyksen eteläiseen ja pohjoiseen puoliskoon, jotka oli jaettu isommilla kivillä ruutuihin. Niiden sisäpuolella oli suunnilleen nyrkinkokoisia vedenhiomia kiviä, jotka olivat rapautuneet enemmän tai vähemmän vuoden 1808 tulipalon yhteydessä. Myös isommissa kivissä oli merkkejä palosta.

Pihakiveyksen poikkileikkaus oli loivasti kupera, sen korkein kohta oli pihan keskiosan pormestarinkivien kohdalla ja matalin kohta oli pihan pohjois- sekä eteläreunoilla. Pihan pohjois- ja etelälaidoilla sijaitsevat kivet vesikourut, joiden etäisyys toisista oli noin 4 metriä. Vesikourujen reunat rajautuivat pohjoisessa kellarinperustukseen (R11) ja etelässä talon perustukseen (R8) ja kokonaisuudessaan pihan leveys oli noin 5 metriä. Vuoden 1997 kaivauksissa pihakiveyksestä ja itä-länsisuuntaisesta vesikourusta tehtiin havaintoja myös pihan kaakkoiskulmassa, mutta se oli tuhoutunut kokonaan myöhempien putkikaivantojen yhteydessä.

Pihakiveyksen länsireunassa kiveyksen ryhmittely poikkesi säännöllisistä isompien kivien rajaamista ruuduista. Ruutujaottelu loppui samalla linjalla, missä olivat kellarin ja talonpohjan länsipäädyt ja siitä noin 60 cm päässä alkoi uusi isommista kivistä koostuva rivi. Tämä osuu vanhojen kartta-aineistojen perusteella kohtaan, jossa on ollut tonttien välinen raja, mikä selittänee pihakiveyksen poikkeavan ryhmittelyn. Samal-

ta linjalta paljastui kiveyksen purkamisen jälkeen myös paalunsijoja (R26, R28, R30 ja R32), jotka voisivat olla peräisin tontteja erottavasta raja-aidasta.

AKDG3164:8 Pihakiveystä R5 putsataan purkujätteestä vitriinin sisäpuolella. Kuvan oikeassa reunassa näkyy vitriinin suuntainen kivirivi, joka on sijainnut tonttien 133 ja 134 sekä tonttien 11 ja 12, rajalla. Tonttien 11 ja 12 raja siirtyi ennen vuoden 1808 suurpaloa idemmäksi suunnilleen samaan kohtaan, jossa näkyy nyt teltan seinä. Kuvaussuunta NW-SE. Kuva Katja Vuoristo.

Pihakiveyksen R5 päällä oli todettu vuoden 1997 kaivauksissa palokerros, joka liittyi vuoden 1808 paloon. Kerros jatkui ohuena myös 2013 tutkimusten aikana esiin kaivetun pihakerroksen päällä. Palokerroksen (Y3) perusteella voidaan kiveys ajoittaa vuotta 1808 vanhemmaksi. Pihakiveys oli perustettu ruskehtavan harmaaseen/keskiruskeaan hiekkaan (Y7/Y9). Hiekka oli heti kivien alla likaisempaa ja siihen oli sekoittunut mm. nokea todennäköisesti vuoden 1808 palosta.

AKDG3164:41 Pihakiveyksestä R5 oli säilynyt vain rippeitä kaivausalueen itäosan putkikaivantojen välissä. Isommat kivet reunustavat vesikourua. Kuvaussuunta E-W.

AKDG3164:18 Pihakiveyksen pohjustuskerros Y7 rakennuksen R8 pohjoispuolella. Tasossa näkyy myös Y58/Ku59. Kuvaussuunta W-E. Kuvat Katja Vuoristo.

Pihakiveys R113 sijaitsi kaivausalueen pohjoislaidassa kellarin (R11) itäpuolella. Kiveys on todennäköisesti jatkunut alun perin laajemmaltikin pihalle, sillä tästä oli viitteitä viemärikaivantojen väliin jääneellä saarekkeella, missä kiveys R113 meni ylemmän kiveyksen R5 alle. Nyt pihakiveys rajautui pääosin nuoremman pihakiveyksen R5 pohjoisreunan vesikourun viereen. Kiveys muodostui erikokoisista kivistä ja ne oli ladottu epäsäännöllisemmin kuin rakenteen R5 kivet. Kiveyksen keskivaiheilla oli kaakko-luodesuuntainen vesikouru ja myös em. viemärikaivantojen välisellä saarekkeella oli säilynyt pieni osuus lähes samansuuntaisesta vesikourusta. Kourujen väli oli noin 4,5 metriä. Pihakiveys ulottui lähes kellarin (R11) itäpäätyyn kiinni, vaikkakin se oli kellarin lähellä rikkonaisempi. Kiveyksen päällä ja kivien väleissä oli tiivis ja tahmea hiekkakerros Y116, joka on luultavasti samanikäinen kuin rakennekin. Pihakivet oli perustettu yksikön Y12 päälle, joka jatkui lähes kokonaan samalle alueelle kuin ylempikin piha R5. Tämän perusteella on mahdollista, että myös alempi pihakiveys olisi ulottunut aiemmin koko piha-alueelle, mutta se on purettu lähes kokonaan pois uuden siistimmän pihakiveyksen alta. Siellä missä uutta kiveystä ei ole tehty, on vanhempi rakenne jätetty paikoilleen.

AKDG3164:35 Kaivausalueen pohjoisreunasta paljastui kellarin R11 itäpuolelta pihakiveystä R5 vanhempi pihakiveys R113, jossa kivet oli aseteltu epäsäännöllisemmin kuin nuoremassa kiveyksessä. Pihakiveys R5 (kuvan keskellä) loppuu vesikouruun, joka rajautuu pihakiveykseen R113. Kuvaussuunta W-E. Kuva Katja Vuoristo.

AKDG3164:37 Pihakiveyksessä R113 oli kaakko-luodesuuntainen vesikouru, kun taas pihakiveyksessä R5 oli itä-länsisuuntaiset kourut, joista pohjoiskouru näkyy kuvan ylälaidassa.

Alempi pihakiveys näyttäisi olleen kellarin itäpuolella edelleen paljaana vielä uudemman pihakiveyksenkin (R5) aikana, sillä myös sen päällä oli vuoden 1808 palokerros (Y3). Kerros oli tällä kohdalla huomattavasti paksumpi kuin muualla. On todennäköistä, että pihakiveyksien ikäero ei ole kovinkaan suuri. Molemmat on luultavasti rakennettu vasta sen jälkeen kun tontti siirtyi vuonna 1759 kruunulle. Tällöin mm. katujen

siisteyteen alettiin kiinnittää huomiota. Yksiköstä Y12 eli kiveyksen R113 pohjustushiekasta on löytynyt liitupiippu, joka voidaan ajoittaa vuosien 1752–1760-välille. Tämän perusteella rakenne ajoittuisi siis aikaisintaan 1750-luvulle. Luultavasti se ajoittuu kuitenkin todennäköisesti aikaisintaan 1760-luvulle, sillä pihakerros Y33, joka myös ajoittuu liitupiippujen perusteella aikaisintaan 1750-luvulle, tuli vasta sen alta. Yksikkö Y33 on luultavasti muodostunut useamman vuoden aikana. Myös yksiköstä Y7 eli ylemmän pihakiveyksen perustushiekasta on löytynyt liitupiipun katkelma, joka voidaan ajoittaa vuosien 1755–1828 väliselle ajalle.

AKDG3164:34 Myös pihakiveystä R113 peitti vuoden 1808 palokerros Y3. Kuvaussuunta E-W. Kuva Katja Vuoristo.

Muut pihakerrokset

Pihakiveysten R5 ja R113 ja niiden perustushiekkojen (Y7, Y9 ja Y12) alta paljastui useita kiveyksiä edeltäviä hiekkaisia pihakerroksia. Monet kerroksista olivat keskenään hyvin samankaltaisia ja paikoin niitä oli vaikea erottaa toisistaan. Vanhemman pihakiveyksen R113 alta paljastunut pohjustushiekka Y12 jatkui lähes kokonaan samalle alueelle kuin missä pihakiveys R5 oli sijainnut. Tämä voi merkitä sitä, että R113 on alun perin ulottunut laajemmalle alueelle. Löytöjen perusteella Y12 ei ole luultavasti ollut avonaisena pihamaana, sillä löytöjä oli erittäin vähän. Kerros on luultavasti värjäätynyt ja tiivistynyt kivien välistä valuneen maa-aineksen johdosta.

AKDG3164:12 Pihakerros Y15 vitriinin sisäpuolella. Kuvaussuunta N-S. Kuva Katja Vuoristo.

Pohjustushiekkan Y12 alla oli ensimmäiset selkeästi avoimina olleet maakerrokset, jotka olivat olleet pihamaana. Yksiköt Y14 ja Y15 rajautuivat kaivausalueen länsiosaan, kun taas kaivausalueen keskivaiheilla oli kaivon R124 painauman sekä sen koillispuolella olevan kuopan Ku139 kohdalla vaaleanruskeaa hiekkää (Y65), jolla oli selvästi tasoitettu piha-alueella olevia kuoppia. Myös hiekkakerros Y67 lienee pihan tasoitus-

kerroksia alueen keskiosassa. Kaivausalueen itäosassa ei pihakerroksia Y14 tai Y15 tavoitettu, koska alueen ylimmät kerrokset olivat pääosin tuhoutuneet pihan myöhemmissä muokkausvaiheissa, mutta alueen kaakokiskulmassa sijainneet kerrokset Y166, Y170, Y174 sekä Y182 voisivat olla suhteellisen samanikäisiä pihaan liittyviä kerroksia kuin Y14 ja Y15. Kasvinjäänteiden perusteella yksikkö Y182 voisi olla ollut mahdollisesti kostea pelto tai niitty tai pihatton tyyppinen tallattu kerros. Yksiköstä todettiin makrofossiilianalysissä melko runsaasti kaikkien ekologisten kasvien lajeja, kuten hiiltyneen herneen jäänteitä, 4-tahoisen ohran jyviä ja useita peltorikkaruohoja. Sen sijaan yksikön Y174 kasvijäänteet olivat hyvin vähäisiä.

Edellä mainittujen kerrosten alta esiin tullut pihakerros Y33 ulottui jo lähes koko kaivausalueelle. Kyseessä oli harmahtavanruskea hiekkakerros, joka oli kerrostunut epätasaisesti. Hiekan seassa oli myös tiilimurskaa, savilinssejä, puusilppua, nokea ja hiiltä ja yksikössä oli nähtävissä paikoin myös erilaisia orgaanisia kerroksia. Orgaaniset kerrokset olivat kuitenkin paikallisia ja hyvin ohuita, joten niitä ei erotettu omiksi yksiköiksi lukuun ottamatta Y33:n päällä paikoin sijainnutta ohutta orgaanista kerrosta (Y129) ja yksikön keskellä sijainnutta yksikköä Y86. Tämä oli yksikön 33 välissä oleva maatuneista erisuuntaisista puista koostuva kerros. On todennäköistä, että puut oli aseteltu märälle pihamaalle pitkospuiksi tai kuivikkeiksi. Pihakerros Y33 jaettiin alun perin kahteen eri kerrokseen (A ja B), joita orgaaninen kerros olisi erottanut, mutta koska kerrosten raja oli hyvin häilyvä, jouduttiin ne yhdistämään yhdeksi kokonaisuudeksi. Yksikkö 33 on todennäköisesti muodostunut useamman vuoden aikana ja siitä löydettyjen liitupiippujen perusteella se näyttäisi ajoittuvan aikaisintaan 1750-luvulle. Pihan itä- sekä keskiosassa osassa sijainneita kerrostumia Y89 ja Y90 voidaan pitää samanaikaisina pihakerroksina kuin Y33. Myös kellarin R11 vieressä sijainnut savisempi tallaantumiskerros näyttäisi ajoittuvan samanikäiseksi. Kasvijääneanalyysi tukee oletusta, että yksikkö Y33 voisi olla pidemmän ajan kuluessa muodostunut pihamaa, joka olisi pysynyt melko kuivana. Analyysissä todettiin 4-tahoisen ohran jyviä sekä viikunan, vadelman ja hullukaalin siemeniä. Lisäksi maanäytteestä löytyi kaksi aurankukan hiiltynyttä siementä, jonkin verran kulttuuririkkaruohoja ja vähän kosteikkokasveja.

AKDG3164:21 Alueen keskiosassa erottui selkeästi yksikön Y86 maatuneet puut, jotka olivat samanaikaisia kuin pihakerrokset Y89 (etualan hieman vaaleampi hiekka), ylhäällä erottuvan kellarin perustuksen edustalla sijainnut Y90 ja Y33 (ruskea hiekka keskellä ja oikeassa reunassa). Kuvasta käy ilmi hyvin pihakerrosten samankaltaisuus ja se, että niiden erottaminen toisistaan oli paikoin hyvin hankalaa. Kuvaussuunta SW-NE. Kuva Katja Vuoristo.

AKDG3164:23 Yksikön Y86 puita pihakerroksessa Y33. Etualalla erotuu maatonut puinen kansi. Kuvaussuunta N-S. Kuva Katja Vuoristo.

Vitriinin sisäpuolella oli pihakerroksen Y33 alla saven, mullan, tiilimurskan, puusilpun ja hiilen sekainen ruskea hiekka Y52, joka sijaitsi osittain puhtaan pohjahiekan ja osittain hyvin ohuen palokerroksen Y61 päällä. Kumpikaan näistä kerroksista ei jatkunut vitriinin itäpuolelle, mutta on mahdollista, että osa Y61 palokerroksena kaivutusta maasta on liittynyt myös yksikköön Y101, joka oli laajempi palokerros. Y52 liittyi mahdollisesti pihakerrokseen, mutta se saattoi olla myös naapuritontin kerrostumia. Yksikkö ulottui kellarin R11 länsipuolelle vitriinin luoteisnurkkaan, jossa kerroksen kaivaminen oli hieman ongelmallista pimeässä ja pienessä tilassa. Tämän vuoksi

osittain sen sekä yksikön 33 alapuolelta kaivettiin useampaa eri yksikköä Y52:na. Vasta kaivausalueen länsiprofiilista paljastui, että nurkassa oli ollut useita erillisiä hiekkakerroksia ennen ohutta orgaanista kerrosta Y75. Näin ollen kaikkien näiden kerrosten löydöt on otettu talteen yksiköstä Y52 tullessa. Profiilista on piirretty kartta, josta käy ilmi nurkkauksen oikeat kerrostumat (ks. kartta 28, profiili A). Kasvijäänneaineiston perusteella yksikkö Y52 on ollut kosteaa aluetta, jossa on kuljettu paljon eli pihamaata. Kasvijäänneiden joukossa todettiin enimmäkseen rikkoutuneita sekä hiiltyneitä jyviä, mutta myös yksi kauran ja kolme ohran jyvää sekä yksi mahdollinen pölkkyvehnän jyvä. Kulttuuririkkaruohoja ja kosteikkokasvien siemeniä oli aineistossa runsaasti ja lisäksi oli myös muutamia hyötykasveja.

AKDG3164:15 Vitriinin sisäpuolen alimpia maakerroksia oli kuvassa erottuva tummanruskea hiekkakerros Y52, joka jatkui 1600-luvulla perustetun tontin 134 puolelle. Kuvassa näkyvä vaalea hiekka on pohjamaata. Kuvaussuunta N-S. Kuva Katja Vuoristo.

Vanhimpina pihakerroksina voidaan pitää yksiköitä Y95 ja Y96, joista Y95 oli sekoittunut saven sekainen hiekkakerros ja Y96 ohut tiivis ja tahmea orgaaninen kerros, joka on ainakin osin koostunut olkimassasta. Oljet on todennäköisesti laitettu kuivikkeiksi kostean maan päälle. Kasvijäänneanalyysin perusteella yksikkö Y96 on ollut kosteaa aluetta, jossa on ollut paljon ihmistoimintaa. Maanäytteen perusteella alueella on myös syöty tai käsitelty ruokaa, sillä näytteestä löytyi kalan luita ja viikunan siemeniä. Kasvijäänneiden joukossa oli viikunan lisäksi yksi viljan jyvä, hyötykasvien siemeniä ja kulttuuririkkaruohoja sekä kosteikkokasveja. Kulttuurikasveista löytyi runsaasti jauhosavikan siemeniä ja kosteikkokasveista vihvilän siemeniä. Liitupiippujen ajoitusten perusteella yksiköt Y95 ja Y96 näyttäisivät olleen paljain vielä 1750-luvulla.

AKDG3164:26 Orgaanisesta aineksestä koostuva pihakerros Y96 erottuu tasossa tummanruskeana ja tasauserros Y100 vaaleamman ruskeana. Pihakerroksessa oli mm. olkimassaa. Vitriinin alapuolella erottuu profiiliin jatkuva pyöreä läikkä Y97 ja taustalla näkyy vielä purkamaton talonpohjan R8 kivijalka. Kuvaussuunta N-S. Kuva Katja Vuoristo.

Pihakerroksen Y96 alapuolella oli tiivis sekoittunut hiekkakerros Y100, joka oli mahdollisesti alun perin syntynyt pihan keskiosaan alueen kuoppaisuutta tasoitettaessa, mutta se on luultavasti toiminut samalla myös väliaikaisesti pihakerroksena. Yksiköstä otettujen kahden maanäytteen kasvijäänneanalyyysien perusteella maakerrostuma ei olisi ollut aktiivisena pihamaana, jossa olisi kuljettu, sillä pelto- ja kulttuuririkkaruohojen määrä oli näytteissä lähes olematon. Toisessa näytteessä oli runsaasti hiiltä ja hiiltyneitä viljojen jyviä. Toisessa näytteessä ei taas ollut juurikaan hiiltä ja siinä oli hiiltymättömiä hyöty- ja kulttuurikasvien siemeniä. Lisäksi näytteessä oli kalan luita sekä hyönteisten kuoren kappaleita. Kasvijäänneiden perusteella näyttäisi siltä, että yksikkö Y100 ei olisi ollut pitkään paljaana ihmistoiminnan vaikutuksille. Tämän perusteella kyseessä olisi siis ennemminkin tasaus- ja täyttökerros, johon on luultavasti sekoittunut palokerroksen Y101 maa-ainesta. Tasauserroksen hiekka on luultavasti peräisin lähialueelta, koska kyseessä ei ollut puhdas maa-aines. Yksikköön oli sekoittunut löytöjä, jotka ovat hyvin samankaltaisia kuin alempien kerrosten löydöt ja suurin osa näistä lieneekin peräisin niistä. Lisäksi ainakin yksi liitupiippu ajoittuu vuosien 1729–1761 välille, jolloin se on luultavasti joutunut kerrokseen aikaisintaan 1730-luvulla. On todennäköistä, ettei hiekkakerrosta ole levitetty heti vuoden 1713 tulipalon jälkeen, sillä palokerroksen ja sen väliin oli ehtinyt muodostua jo muita maakerroksia. Piha-alueen poikki tai heti sen vieressä on karttojen mukaan ollut venäläisten kenttälinnoitus 1720-luvun alussa ja on mahdollista, että hiekka olisi peräisin osittain siitä. Tällöin linnoituksen olisi pitänyt jäädä juuri kaivausalueen ulkopuolelle ja tasauserros olisi levitetty aikaisintaan 1720-luvun lopulla.

Yksikön Y100 kanssa melko samanikäisenä voidaan pitää kaivausalueen pohjoislaidassa sijainnutta savisempaa hiekkakerrosta Y142, joka vaihettui hiljalleen Y100:ksi. Hiekkakerroksen Y100 alta tuli esiin paikoin pa-

lokerros Y101, joka liittyy vuoden 1713 paloon sekä yksiköt Y145, Y146, Y147, Y119 sekä Y173, jotka olivat syntyneet melko pian palon jälkeen. Kyseessä olivat selkeästi tallaantuneet kerrokset, mutta ei vielä varsinaiset pihakerrokset. Kaivausalueen pohjoisosaan oli ehtinyt syntyä kuitenkin paikoin hyvin ohut orgaaninen kerros Y152, joka lieneekin alueen vanhinta säilynyttä varsinaista pihakerrosta. Todennäköisesti se ei ole ollut kuitenkaan kauan paljaana, sillä kasvijäännetutkimuksen perusteella kerroksessa ei näyttäisi olevan voimakasta ihmistoiminnan jälkeä. Maanäytteessä oli kuitenkin melko runsaasti hullukaalia sekä vadellaa, vaikka kulttuuririkkaruohot sekä kosteikkokasvit olivatkin vähäisiä. Yksiköstä Y146 löytyi todennäköisesti vuosiin 1632–1654 ajoittuva hopeaäyri (KM 97093:1704), mutta se lienee joutunut maahan vasta

myöhemmin. Edellä mainitut yksiköt ovat todennäköisesti Uudenkaupungin rauhan (1721) jälkeen syntyneitä maa-kerroksia ja ne voivat liittyä Erhardske Gårdenin alkuvaiheisiin.

AKDG3164:49 Tallaantumiskerrokset Y146 ja Y148 sekä orgaaninen kerros Y152, joka liittyy luultavasti alueen vanhimpaan pihakerrokseen. Pohjoisreunan ojamaisessa kuopanteessa on tasoiskerros Y150. Kuvaussuunta W-E. Kuva Katja Vuoristo.

Palokerrokset

Palokerros Y101 ulottui pihan keskivaiheille ja paksuimmillaan se oli lähellä kaivoa R124. Huomionarvoista palokerroksessa on se, että siitä talteen kerätyt löydöt eivät ole kovinkaan palaneita. Tämä viittaa siihen, että palo ei ole riehunut tutkituilla tonteilla voimakkaimpana. Tätä tukee myös kasvijäännetutkimus, sillä palokerroksen yläpuolella olleessa mahdollisessa palon tasoitekerroksessa Y100 olleet siemenet näyttäisivät hiiltyneen tasaisesti rikkoutumatta, mikä merkitsee sitä, että ne ovat palaneet hiljalleen, eikä kuumuus ole ollut kova. Itse palokerroksen maanäytteessä kasvijnäytteitä oli vain vähän. Palokerroksen löydöt eivät ajoita tarkasti palon ajankohtaa, mutta kyseessä on luultavasti vuoden 1713 palo.

AKDG3164:31 Palokerrosta Y101 kaivetaan esiin. Kuvaussuunta E-W. Kuva Katja Vuoristo.

Kaivausalueen länsipäässä oli palokerroksen Y101 alla pienehköllä alueella musta palokerros Y61 pohjahiekassa olleessa kuopanteessa. Kerroksessa oli nähtävissä tiilen paloja ja tiilimurskaa sekä myös palanutta savea, hiiltä, puusilppua ja palaneita kiviä. Kyseessä oli mahdollisesti johonkin aikaisempaan, todennäköisesti vuoden 1654, tulipaloon liittyvä palokerros. Yksikkö liittyy mahdolliseen rakenteeseen R71 ja purkerrokseen Y70 (ks. luku 5.2.5.).

5.2.2. Rakennusten pohjat

Kellari R11a, R11b, R203 ja R207

Kellari sijaitsi kaivausalueen pohjoisreunassa vuoden 1997 kaivausalueella. Osa rakenteesta oli jätetty näkyville 1997 jälkeen rakennettuun vitriiniin ja rakennetta oli tältä osin konservoitu. Kellarin pohjoispuoli oli tuhoutunut osin linnan ja betonisten kehikoiden rakentamisen yhteydessä, mutta sen eteläseinän kiviperustus oli säilynyt kokonaan ja itä- ja länsiseinien perustuksista osa. Vuoden 1997 kaivauksissa pääteltiin kellarin pohjan olleen todennäköisesti neliön muotoinen ja kellarin alimmissa perustuskivissä todettiin merkkejä palosta, todennäköisesti vuoden 1713. Tutkimusten perusteella näytti siltä, että rakennus oli otettu palon jälkeen uudestaan käyttöön. Kirjallisten lähteiden perusteella näytti siltä, että kyseessä oli sama kellari, josta Erhardin suku haki korvauksia pikkuvihassa syntyneiden vaurioiden vuoksi vuonna 1742. Kellarin sisäosan todettiin olleen käytön jälkeen pitkään myös tunkiona. Kellarin sisäpuolelta löytyi tuolloin noin 52 kg löytöjä, joista noin 16 kg oli eläinten luita. Löytöjen joukossa oli runsaasti lasipulloja, lasisten ja savisten säilytysastioiden paloja ja fajanssiastioiden kappaleita sekä myös liitupiippujen katkelmia. Tunkiokerroksen todettiin syntyneen jo ennen 1808 tulipaloa ja olleen käytössä kutakuinkin koko 1700-luvun loppupuoliskon ajan.¹⁸ Vuonna 2013 havaittiin myös tunkioon sekä kellarin purkuvaiheisiin liittyviä maakerroksia (Y80, Y115, Y193, Y194, Y196, Y197, Y200 ja Y201), kun kellaria otettiin esiin hieman enemmän. Niiden löydöt olivat hyvin samankaltaisia kuin vuoden 1997 löydötkin.

Vuoden 2013 kaivauksissa kellarin itäpuolelta tuli pohjoisprofiilissa esiin kiviä, jotka näyttivät liittyvän kellariin. Kiveys otettiin esille kaivausten loppuvaiheessa, mutta pohjoisessa tuli melko pian esiin moderneja sementtivaluja, eikä rakenne jatkunut kovinkaan pitkälle. Rakennetta saatiin esille kuitenkin sen verran, että sen voitiin todeta liittyvän kellariin. Kyseessä näytti olevan kellarin oviaukkoon liittyvä kiveys. Kun kellarin kiviperustusta alettiin purkaa vitriinin itäpuolella, kävi ilmi, että perustuksessa oli kaksi eriaikaista rakennusvaihetta (R11a ja R11b) ja myös oviaukon kohdalla näkyi kaksi eri vaihetta. Ovelta kellariin johtanut oviaukko oli saanut rakennuksen nuoremmassa vaiheessa (R11a) sisääntulokäytävän, kun taas vanhemmassa vaiheessa (R11b) kiveys muodosti vain pienen ulokkeen. Kellarin myöhempään vaiheeseen liittyi kaksi ylempää kivikerrosta ja vanhemmasta oli säilynyt yksi eli alin kivikerros. Nuoremmassa rakennusvaiheessa oli käytetty hiekan sekaista laastia muurausaineena, kun taas vanhemmassa oli huomattavasti savisempi muurauslaasti.

AKDG3164:90 Kellarin itäosan eteläseinä. Ylimmät kivet kuuluvat kellarin nuorempaan vaiheeseen samoin kuin profiilissa erottuvat kivet ja alin kivikerros liittyy alkuperäiseen kellarirakennukseen. Kuvaussuunta S-N. Kuva Katja Vuoristo.

¹⁸ Niukkanen 1998: 18–19.

Kellari oli perustettu hiekkaan kaivettuun pystyseinäiseen kuoppaan, joka erottui puhtaasta pohjahiekasta hyvin heikosti aivan kivien vieressä. Alin kivikerros (R11b) oli asetettu tiiviisti kuopan seinämiä vasten. Eteläseinällä alimmat kivet olivat korkeita ja kapeita, kun taas ylemmät kivet (R11a) olivat kooltaan epätasaisempia. Kaikki kivet olivat lohkottuja. Vitriinin sisäpuolella alempi kivikerros ei ollut säilynyt yhtä hyvin ja osa alimmista kivistä oli purettu tai sortunut rakennuksen ulkopuolisiin kerroksiin.

AKDG3164:87 Kellarin länsiosa vitriinin sisäpuolella. Rakennuksen ensimmäisen vaiheen jälkeen oli eteläseinästä sortunut kiviä ja niitä oli jouduttu korvaamaan uusilla. Kuvaussuunta S-N. Kuva Katja Vuoristo.

AKDG3164:94 Kellarin nuoremman vaiheen oviaukkoon liittyvä kiveys rakennuksen itäpäässä. Kiveyksen vieressä on vielä kellarin myöhempiä täyttömaita (Y202). Sisäpihan myöhemmät kaivu- ja rakennustyöt olivat tuhonneet kellarin pohjoisosan. Betonikieleke ulottuu lähes kivijalkaan kiinni. Kuvaussuunta E-W. Kuva Katja Vuoristo.

Rakennukseen liittyi tiivis mukulakivilattia (R203), joka on todennäköisesti ollut kellarissa heti sen rakentamisen jälkeen, sillä se oli tehty puhtaaseen pohjahiekkaan, eikä merkkejä aikaisemmasta maalattiasta tai muusta ollut havaittavissa. Lattia oli kaivettu lähes kokonaan esiin jo vuoden 1997 kaivauksissa, mutta pohjoisprofiiliin oli jäänyt vielä pieni osuus kaivamatta ja se otettiin esiin vuoden 2013 kaivauksissa. Mukulakiveyksen päällä oli samoja täyttö- ja tunkiokerroksia, joita oli kaivettu paikalta jo aiemmin. Lisäksi lattian päälle oli romahtanut kellarin seinäkiviä. Kun ne poistettiin, paljastui kellarin itseinän vierestä pyöreä, halkaisijaltaan 60 cm kokoinen kuoppa (Ku204), joka oli täytynyt saven sekaisella purkukerroksella (Y205). Lattiakiveys oli selkeästi tehty paikalle vasta kuopan jälkeen tai samanaikaisesti, sillä kivet kehystivät kuoppaa siististi. Kun kuoppa tyhjennettiin, paljastui kuopan reunoilta maaneita pystylautoja ja myös pohjalla oli puu. Kyseessä oli joko maahan upotettu tynnyri tai laudoilla vuorattu säilytyskuoppa (R207). Kuopan pohjalta löytyi puun päältä huonokuntoinen raha (KM 97093:1969), joka ajoittuu vuosien 1666–1686 välille. Myös kellarirakenteesta löytyi raha. Kyseessä on Kristiinan aikainen (1632–1654) kuparikolikko, mahdollisesti ¼ äyri, joka ajoittuu vuoteen 1636 (KM 97093:227).

Yllä: AKDG3164:97 Kellarin itäosasta löytyi lattiaan tehty kuoppa ja puutynnyrin jäännökset (Ku204/R207). Kuvaussuunta SW-NE. Kuva Katja Vuoristo.

Vasemmalla: AKDG3164:96 Kellarin mukulakivettyä lattiaa ja säilytyskuoppa Ku204. Kuvaussuunta E-W. Kuva Katja Vuoristo.

Tutkimusten perusteella näytti siltä, että kellari oli perustettu tontille melko varhaisessa vaiheessa, sillä sen perustuskuoppa erottui vasta aivan lopussa. Tämä osoittaa sen, ettei rakenteen varhaisinta vaihetta ole kaivettu sen ympärillä olleiden yksiköiden läpi. Vanhempi kellarirakenne näyttäisi olleen jonkin aikaa rauniona, sillä siihen liittyvän kiviperustuksen päälle oli ehtinyt syntyä jo muutamia kulttuurikerroksia sekä ohut turvekerros Y202, ennen kuin kiveys oli otettu uudelleen käyttöön. Todennäköisesti kellari on rakennettu ennen vuoden 1713 paloa, ja se on tuhoutunut palossa. Tämän jälkeen kellari lienee ollut pois käytöstä venäläisten vallan aikana ja se on rakennettu uudelleen aikaisintaan vuonna 1725 tai mahdollisesti vasta 1730-luvulla.

AKDG3164:95 Kellarin vanhemman vaiheen R11b säilynyttä kiveystä rakennuksen itäpäädyssä. Oviaukon kohta jää profiilissa näkyvän laakean ison kiven kohdalle. Rakennusvaiheen R11a kiviä näkyy vielä profiilissa kuvan yläreunassa. Kuvaussuunta E-W. Kuva Katja Vuoristo.

Vuoden 2013 tutkimusten perusteella näyttäisi siltä, että kellari on ollut kutakuinkin neliön muotoinen, kuten aiemminkin oli jo oletettu. Rakennuksen itä-länsisuuntaiset seinälinjat ovat olleet 4 metriä ja luultavasti myös pohjois-eteläsuuntaiset sivut ovat olleet kutakuinkin saman levyiset, mikäli kellarin sisääntuloaukko on sijainnut itäseinän keskivaiheilla. Jos oletetaan, että kellariin johtava käytävä on ollut sisältä vä-

hintään metrin levyinen, tulee seinän leveydeksi 3,5–4 metriä. Kellariin johtava oviaukko käytävineen on ollut rakennuksen ensimmäisen käyttövaiheen aikana noin 80 cm ja toisen vaiheen aikana noin 1,5 metriä pitkä.

Kellarin lattiakiveyksen alta yksiköistä Y206 ja Y50 (pohjahiekka) otettiin maanäytteet kasvijäänneanalyysejä varten. Pohjahiekassa ei ollut juurikaan kasvijäänteitä, vain hiiltynyt yksi 4-tahoinen ohranjyvä, kolme vadelman siementä sekä muutama jauhosavikan siemen ja yksi kuusen neulanen. Sen sijaan yksikössä Y206, joka oli kellarin lattiakivien välissä ja alle valuneena, oli viikunaa, vadelmaa ja myös yksi hullukaalin siemen. Lisäksi siinä oli runsaasti jauhosavikkaa, muutama peltoemäkin siemen ja useita eri kosteikkokasvien jäänteitä. Näytteessä oli myös muutama hiiltynyt kuusen neulanen ja runsaasti kalan luita sekä hyönteisten jäänteitä. Nämä voidaan helposti liittää kellarin käyttöaikaan. Kulttuuririkkaruohojen ja kosteikkokasvien jäänteet ovat luultavasti kulkeutuneet kellariin jaloissa, kun taas kalojen jäänteet ja hyötykasvit lienevät peräisin kellariin säilötyistä tuotteista. Kalan jäänteitä oli runsaasti myös kellarin lattian tynnyrin täytemaassa Y205. Sen sijaan kasvijäänteitä siinä oli hyvin vähän. Puutynnyri voisi liittyä kalan säilömiseen.

Talonpohja R8, R23, R38 ja R74

Vuonna 1997 pihan eteläosassa kaivettiin esille talonpohjaan liittyvä kivijalka, jonka seinälinjat olivat itä-länsi- ja pohjois-eteläsuuntaiset. Rakenteen luoteisnurkassa oli uuninperustuskiveys. Tutkimusten perusteella oletettiin, että talonpohja olisi jatkunut idässä lähelle presidentinlinnan seinää ja rakennus olisi ollut 14,5 metriä pitkä. Leveyttä rakennuksella arveltiin olleen 5,5–6 metriä. Talonpohjan oletettiin tuhoutuneen keskiosastaan 1800-luvulla rakennetun kaivon (R176) yhteydessä. Kivijalka oli jätetty vuonna 1997 paikoilleen ja sen luoteiskulmassa sijainnut kaakeliuuninperustus oli jätetty esiin vitriinin eteläreunaan. Vuoden 2013 tutkimuksissa kivijalka (R8) otettiin kokonaisuudessaan esiin ja se purettiin pois lukuun ottamatta vitriinin perustuksen alle jäävää osaa. Myös uuninpohja (R23) purettiin.

Talonpohjan kivijalka osoittautui itä-länsisuunnassa vain 6 metriä pitkäksi aiemmin oletetun 14,5 metrin sijaan. Pohjois-eteläsuunnassa kivijalasta oli säilynyt vain noin 2,2 metrin pituinen pätkä, sillä rakenne oli tuhoutunut Presidentinlinnan rakentamisen sekä pihan myöhempien kaivutöiden yhteydessä. Näyttäisi siltä, että kivijalka oli ehjä itäpäässä, sillä se oli tehty kaivantoon (Ku87), joka loppui samaan kohtaan. On tosin mahdollista, että rakennus on jatkunut idemmäksi puuperustaisena tai kivijalka on jatkunut taas idempänä, mutta tästä ei olisi säilynyt mitään merkkejä paikalle kaivetun 1800-luvulle ajoittuvan kaivon takia. Kaivon perustuskoupassa oli useampia kiviä, jotka voisivat olla alun perin peräisin kivijalasta. Myöskään siitä, että talon itäpääty olisi ollut kohdassa, johon havaitun pohjoisseinän perustuskaivanto loppui, ei havaittu merkkejä, sillä perustusoja ei kääntynyt etelään. On mahdollista, että pohjoinen kivijalka perustusojineen loppui kyseiseen kohtaan esimerkiksi sen vuoksi, että paikalla on ollut pihalle vievän oviaukon kohta. Mikäli talonpohja ei ole jatkunut itään päin, mutta on ulottunut etelässä noin 10 metrin päässä sijainneen Rantakadun varteen, on rakennus sijoitettu poikittain katuun nähden eikä kadun suuntaisesti. Tällöin rakennus olisi ollut kooltaan noin 6 x 10 metriä eli 60 m². Tosin eri asemoinneissa Rantakadun paikka vaihtelee ja se on voinut olla myös lyhyemmän välimatkan päässä kivijalasta.

AKDG3164:29 Talonpohjan R8 vitriinin itäpuolelle jäävä kivijalka esiin kaivettuna. Kivijalka oli tehty kaivantoon, joka leikkasi pihakerroksen Y33. Etualalla näkyy palokerros Y101 ja kaivon R124 kohdalle syntynyt vajoama. Kaivo jatkui rakenteen alle. Kuvaussuunta N-S. Kuva Katja Vuoristo.

Rakennuksen pohjan oli aiemmin arvioitu ulottuvan huomattavasti idemmäksi, koska pihan kaakkoisnurkassa oli sijainnut pieni pohjois-eteläsuuntainen kivijalan pätkä, joka olisi hyvin voinut liittyä kyseiseen talonpohjaan. Kun tarkastellaan kaakkoiskulman kiviperustuksen korkeuksia, käy ilmi, että perustuskivet ovat sijainneet 30–50 cm alempana kuin talonpohjan R8 perustus, mutta on mahdollista, että kyseessä olisi ollut vain alin säilynyt kivikerta. Kivijalasta ei ollut säilynyt enää mitään jälkiä, sillä vuonna 1997 havaittu kiveys oli tuhoutunut kokonaan paikalla myöhemmin tehtyjen putkikaivantojen yhteydessä. Mikäli talonpohja on jatkunut vuonna 1997 pihan itäosassa havaittuun kivijalkaan saakka, on sillä ollut itä-länsisuunnassa pituutta aiemmin oletetun 14,5 metrin sijaan 15,5 metriä. Metrin lisäys pituuteen johtuu vuonna 1997 tehdystä mittavirheestä, sillä kivijalka on mitä ilmeisimmin ollut metrin idempänä kuin tuolloin on mitattu. Ainakin havaitut putkilinjat osuvat tällä kohdin samalle kohdalle. Tällöin talon pinta-ala olisi ollut jo noin 150 m².

Kivijalassa oli useampi lohkotuista kivistä savilaastilla muurattu kerros ja kivien koko vaihteli suurista, noin 45 x 60 x 90 cm:n kokoisista, pienempiin, noin 20 x 20 x 30 cm:n kokoihin kiviin. Perustuksessa oli käytetty myös pieniä kiilakiviä. Rakenteen ulkosivu oli ladottu suoraksi, kun taas sisäpuolella kivet olivat epätasaisemmin. Kiviperustus oli rakennettu perustusojaan Ku87. Se erottui rakennuksen pohjois- eli ulkopuolella kapeana ojamaisena kuoppana, joka oli täyttynyt sekoittuneella hiekalla Y88. Eteläpuolella siitä ei ollut nähtävissä enää merkkejä, koska rakennuksen sisäpuoli oli kaivettu pois jo vuonna 1997. Oja oli kaivettu pihakerroksen Y33 läpi eli kyseessä oli tätä pihavaihetta nuorempi rakennus. Kivijalan pohjois-eteläsuuntaisessa

AKDG3164:74 Rakennuksen R8 länsiseinän perustamisessa oli hyödynnetty vanhemman rakennuksen pohjan R55 rakenteita. Kuvaussuunta N-S. Kuva Katja Vuoristo.

perustuksessa oli hyödynnetty osittain vanhempaa itä-länsisuuntaista kivijalkaa R55, jonka päältä rakenne kulki. Kivijalkaa vasten oli laitettu paikoin eristeeksi savea (Y27).

AKDG3164:71 Rakennuksen R8 luoteisnurkassa sijainnut uuninpohja oli konservoitu vuoden 1997 kaivausten jälkeen ja päällimmäiset kivet (R23) oli asteltu uudelleen. Uunin perustuksessa oli käytetty pienempiä luonnonkiviä (R38). Kuvaussuunta E-W. Kuva Katja Vuoristo.

Rakennuksen pohjan luoteiskulmassa oli jo vuonna 1997 todettu uuninperustus R23. Tätä oli konservoitu paikalle tehtyä vitriiniä varten ja ilmeisesti konservoinnin yhteydessä päällimmäisiä suurimpia perustuskiviä oli nostettu jopa paikoiltaan ja asetettu takaisin paikoilleen hieman tasaisemmin. Isoimpien pintakivien alta tuli nimittäin paksuhko kerros lekasoraa, jolla kivet oli saatu tasattua. Kiveys ei myöskään vastannut täysin sitä tasoa johon se oli vuoden 1997 kaivauskarttojen mukaan jätetty. Soran poiston jälkeen tuli esiin ehjää perustusta, johon oli ladottu keskimäärin 10 x 10 x 25 cm kokoisia lohkottuja tai luonnonkiviä (R38). Pienimmät kivet oli asetettu rakenteen keskelle ja reunoilla oli hieman isompia pyöreitä kiviä. Kiveyksen pohja koostui pienistä lohkokivistä ja tiilistä, jotka olivat mahdollisesti aseteltu alun perin tasoon. Tiilet näyttivät jatkuvan etelässä vitriinin ulkopuolella hieman pidemmälle kivijalan (R8) alla. Molemmat puolet saivat kuitenkin oman rakennenumeron (R74 ja R208), koska vitriinin perustus katkaisi rakenteen. Kooltaan uuninperustus oli noin 100 x 120 cm ja se oli tehty reilun metrin syvyyseen perustuskuoppaan (Ku37). Kyseessä oli todennäköisesti kaakeliuunin pohja, sillä paikalta on tullut jo 1997 kaivauksissa runsaasti vihreäksi lasitettuja uuninkaakelin paloja ja vuoden 2013 kaivauksissa niitä löytyi vielä lisää.

AKDG3164:72 Uunin pohjoisprofiilissa näkyy hyvin rakenteen perustuskuoppa Ku37. Kuvaussuunta N-S. Kuva Katja Vuoristo.

AKDG3164:82 Uunin perustuskiveystä R38. Kuvaussuunta W-E.
Kuvat Katja Vuoristo.

AKDG3164:83 Uunin alustuskerros Y208. Kuvaussuunta W-E.

Rakennuksen sisäpuolen säilyneet kerrokset oli kaivettu pääosin jo vuonna 1997. Tällöin kaivamatta jäi ainoastaan pieni alue eteläprofiilissa, joka kaivettiin pois vuoden 2013 kaivausten yhteydessä. Kerrokset on kuvattu tarkemmin vuoden 1997 kaivausraportissa. Tutkimuksissa havaittiin, että talonpohja on täyttynyt lähes kokonaan itse rakennusta myöhäisemmällä kerroksilla, osa kerroksista oli todennäköisesti vuoden 1808 palon jälkeisiä raivauserroksia. Talonpohjan sisälle oli kaivettu myös yksi jätekuoppa (Ku48), jonka rajat erottuivat hyvin vuoden 2013 kaivauksissa. Sama kuoppa oli havaittu jo aikaisemmissakin tutkimuksissa. Kuoppa oli kaivettu puhtaaseen pohjahiekkaan saakka ja se katkaisi alimmat kivijalkaa vanhemmat kerrostumat. Kuoppa oli täytetty purkukerroksella Y46. Rakennuksen R8 sisäpuolella oli myös jäännöksiä mahdollisesta tunkiosta. Kyseessä oli kuopan Ku48 leikkaama mustanruskea tahmea maakerros Y24, josta oli säilynyt vain pieni osa. Yksiköstä löytyi suhteellisen paljon luuta ja siitä otetusta kasvijäännänytteessä oli runsaasti kalan luuta ja suomuja sekä runsaasti erityisesti jauhosavikan siemeniä. Lisäksi näytteestä löytyi hullukaalia, vadelmaa, peltoemäkkiä sekä sarojen ja vihvilän siemeniä. Tulos tukee tulkintaa tunkiosta.

Rakennuksen pohja R55

Aivan alueen eteläreunasta vitriinin vierestä paljastui vuoden 2013 kaivauksissa entuudestaan tuntematon kivijalan katkelma, josta oli säilynyt vain noin 1,5 metrin pituinen itä-länsisuuntainen kiveys (R55). Rakenne oli tuhoutunut suurilta osin linnan rakentamisen sekä myöhempien putkikaivantojen yhteydessä. Yksi putkikaivannoista kulki heti kiveyksen eteläpuolelta, minkä vuoksi kivijalka jouduttiin jättämään profiiliin kiinni. Kivijalan länsipäädystä erottui mahdollisesti rakennuksen kulmakivi, jonka halkaisija oli noin 70 cm. Kiveys koostui kahdesta päällekkäisestä kivikerroksesta, joista päällimmäisessä oli pienempiä, noin 15 x 5 25 cm:n kokoisia kiviä ja alimmaisessa hieman isompia, noin 25–40 x 20 x 25 cm:n kokoisia kiviä. Kivien väleissä oli vähäisiä merkkejä savilaastista. Rakennuksen koosta ei voida sanoa säilyneen osan perusteella mitään. Kyseessä saattaisi olla kuitenkin asuinrakennus, joka on ulottunut etelässä Rantakadun reunaan. Tällöin rakennuksen leveys olisi ollut pohjois-eteläsuunnassa eri asemoinneista riippuen noin 4–8 m.

kennuksen leveys olisi ollut pohjois-eteläsuunnassa eri asemoinneista riippuen noin 4–8 m.

AKDG3164:78 Kivijalasta oli säilynyt vain pieni osa eteläprofiilissa. Kuvaussuunta N-S. Kuva Katja Vuoristo.

Rakennuspohjan R55 voidaan todeta olevan kuitenkin vanhempi kuin talonpohjan R8, sillä se on jäänyt viimeksi mainitun pohjois-eteläsuuntaisen seinälinjan alle. Rakenteen alla oli hiilen, noen ja siltin sekainen hiekka Y82 ennen puhdasta pohjahiekkaa (Y50). Rakennus voisi ajoittua vuosien 1721–1742 väliin.

AKDG3164:81 Kivijalan R55 profiilia. Kuvaussuunta NW-SE. Kuva Katja Vuoristo.

5.2.3. Kaivot

Vanhempi kaivo R124

Kaivo R124 todettiin jo vuoden 1997 kaivauksissa, jolloin piha-alueella sijainneeseen vajoamaan tehtiin koekuoppa. Koekuoppa tehtiin tuolloin maassa erottuneen painauman itäpuoliskoon ja vajoaman todettiin liittyvän paikalla olevaan vanhaan kaivoon. Kaivoa ei otettu vuonna 1997 kokonaisuudessaan esiin, eikä sitä kaivettu myöskään koekuopan kohdalta aivan pohjaan saakka. Tutkimuksissa todettiin kuitenkin, että kaivossa oli lankuista tehtyä hirsikehikkoa, josta oli ainakin kaksi hirsikertaa jäljellä. Kaivon täytemaiden päällä todettiin ohuita puusilppukerroksia, minkä perusteella sen arveltiin olleen peitelty puisilla lankuilla ja myös kaivon täyttömaita arveltiin tasatun lankuilla. Jo vuoden 1997 kaivauksissa voitiin todeta, että kaivo jatkui sen päällä sijainneen kivijalan (R8) alle.

Vuoden 2013 kaivauksissa kaivo tutkittiin kokonaisuudessaan. Tutkimuksissa kävi ilmi, että aiemmin havaitut puusilppukerrokset olivat osa laajempia kerrostumia (Y86), eivätkä ne liittyneet itse kaivoon. Kaivo oli täyttynyt useilla maakerroksilla käytön jälkeen ja suurin osa kerrostumista liittyi tontin pihamaan eri vaiheisiin. Päällimmäisessä pihakerroksessa eli pihakiveyksessä R5 oli nähtävissä selkeä vajoama kaivon kohdalla. Pihaan muodostunutta painaumaa oli tasattu useassa eri vaiheissa hiekka- sekä myös puukerroksilla (Y65, Y77, Y103, Y108 ja Y109). Alin yhtenäinen kaivon päällä sijainnut kerros oli palokerros Y101, joka liittyi luultavasti vuoden 1713 paloon. Näin ollen kaivo näyttäisi ajoittuvan tätä vanhemmaksi. Kaivo oli ehtinyt täyttyä ennen paloa muutamilla maakerroksilla, joista Y132, Y144 ja 165 ovat luultavasti jonkin palon aikaisia, sillä kerroksissa oli kaivon reunoilta romahtaneita puita, joista osassa oli selvästi palon jälkiä. Nämä kerrokset voivat liittyä jo aikaisempaan Helsingin paloon, vuoteen 1654, sillä maakerrokset olivat melko paksuja ja niissä oli nähtävissä sadeveden lajittamia ohuita lustomaisia kerrostumia. On myös mahdollista, että kaivon ympäristössä on ollut jokin paikallinen tulipalo. Stratigrafian perusteella myös kiven ja puun sekainen hiekkakerros Y165 ajoittuu samoihin aikoihin edellä mainittujen kerrosten kanssa. Edellisten kerrosten alta pal-

jastui jo kaivon aikaisia yksiköitä (Y186 ja Y187), joissa oli nähtävissä selkeästi veden lajittelemia hienosta hiekasta, savesta ja orgaanisesta aineksesta syntyneitä kerrostumia. Kaivon aikaiseen toimintaan näyttäisi viittaavan myös kaivon pohjalla (Y192) erottunut puinen vanne, joka lienee peräisin puuämpäristä, jolla kaivosta on nostettu vettä.

AKDG3164:104 Kaivon aikainen kerrostuma Y187. Kuvaussuunta W-E. Kuvat Katja Vuoristo.

AKDG3164:106 Kaivon pohjalla ollut puuvanne oli todennäköisesti irronnut puuämpäristä. Kuvaussuunta NW-SE.

Kaivon eri kerroksista löytyi vain vähäisiä jäämiä kasvinjäänteistä. Niiden joukossa oli hullukaalia, kulttuuririkkaruohoja, viikunan siemen, vadelmaa sekä hiiltynyt kauran jyvä ja ruiskaunokin siemen. Lisäksi lähes kaikissa kaivosta otetuissa maanäytteissä oli muutamia hiiltyneitä kuusenneulasia. Kosteikkokasveista esiintyi ainoastaan vihvilää, jota oli pääasiassa vain yksikössä Y132. Vihvilän siemenet ovat saattaneet joutua kaivon esimerkiksi kaivon reunalla kasvaneesta kasvista. Huomionarvoista on, että kaivon pohjalla, yksikössä Y192, oli yhtä vadelman siementä lukuun ottamatta pelkästään hiiltyneitä siemeniä. Maanäytteissä oli myös runsaasti kalanluita, erityisesti niitä oli yksikössä Y144. Kalan jätteitä on luultavasti heitetty kaivon silloin kun kaivo ei ole enää ollut käytössä.

AKDG3164:100 Kaivon käytön jälkeiseen kerrokseen Y132 oli romahtanut osittain palaneita puita. Samasta kerroksesta löytyi mm. vihvilän siemeniä. Kasvi on luultavasti kasvanut kaivon reunalla, josta siemenet ovat tippuneet kaivokuoppaan. Kuvaussuunta SW-NE. Kuva Katja Vuoristo.

Kaivo oli, kuten jo vuoden 1997 kaivauksissakin todettiin, hirsikehikkoinen ja se oli yläosastaan noin 110 x 115 cm kokoinen, mutta kapeni alaspäin mentäessä 100 x 100 cm:n kokoiseksi. Hirsikehikon syvyys oli noin 120 cm. Kehikon yläosassa oli noin 160 cm pitkiä maatuneita hirsii, joissa oli kulmissa lamasalvokset. Hirsien paksuus oli 14–17 cm. Alempana kehikko koostui noin 25 cm korkeista ja 10 cm paksuista lankuista, joiden päät nojasivat ilman salvosta toisiinsa. Kehikko oli vuorattu sisäpuolelta koivun tuohella, joka oli säilynyt erittäin hyvin. Tuolta vasten oli asetettu

kaivon sisäseinille noin 25 cm leveitä pystysuuntaisia lankkuja, jotka oli teroitettu alaosistaan. Terävät päät oli työnnetty kaivon pohjalle hiekkaan ja ne menivät noin 20 cm syvemmälle kuin hirsikehikko. Lankkujen

yläpäävät olivat maatuneet, mutta niiden havaittu korkeus oli enimmillään 100 cm. Kaivon jokaisella seinällä oli neljä lankkua. Kaikki puut osoittautuivat poistettaessa hyvin maatuneiksi, joten niistä ei saatu näytteitä dendrokronologista analyysiä varten. Hirret olivat luultavasti mäntyä.

AKDG3164:111 Kaivon sisäseinillä oli alaosistaan teroitettuja pystyyn asetettuja lankkuja. Kuvaussuunta E-W. Kuva Katja Vuoristo.

AKDG3164:113 Lankkujen sisäpuoli oli vuorattu kauttaaltaan koivu-tuohella. Kuvaussuunta E-W. Kuva Katja Vuoristo.

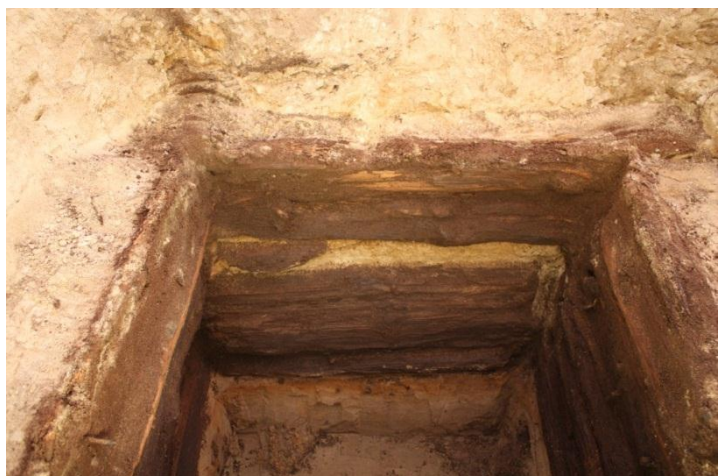

AKDG3164:115 Kaivosta poistettuja tuohia ja lankkuja. Kuva Katja Vuoristo.

AKDG3164:116 Kaivossa oli uloimpana hirsikehikko. Ylimmät hirret oli liitetty salvoksella toisiinsa nurkista kiinni, mutta alimmissa ei salvosta ollut. Kuvaussuunta E-W. Kuva Katja Vuoristo.

AKDG3164:119 Kaivon koillisnurkan salvosta. Kuvaussuunta N-S. Kuva Katja Vuoristo.

Kaivo oli tehty kuoppaan (Ku93), joka oli kaivettu suoraan puhtaaseen pohjahiekkaan eli kaivo on tehty paikalle ennen kuin sen kohdalle on ehtinyt syntyä kulttuurikerroksia. Kaivanto erottui heikosti pohjahiekasta ja se oli täyttynyt vaalealla löyhällä hiekalla (Y125). Kuoppa oli ylhäältä hieman nelikulmainen, mutta muuttui alempana pyöreämmäksi. Sen laidat olivat jyrkät ja ne oli ilmeisesti vuorattu jollain orgaanisella aineella, todennäköisesti puulla, josta oli säilynyt vain rippeitä. Kuoppaa ei pystytty työturvallisuuden vuoksi kaivamaan kokonaan tyhjäksi, sillä seinämät uhkasivat sortua. Kaivannon täytehiekassa (Y125), hirsikehikon ulkopuolella, oli länsireunassa aivan kaivon hirsikehikossa kiinni pieni eläimen luuranko. Eläin, luultavasti karitsa, oli tipahtanut tai joutunut kuoppaan täyttöhiekkan Y125 mukana kaivon perustamisvaiheessa.

Nuorempi kaivo R176

Kaivo R176 todettiin jo vuoden 1997 kaivauksissa pihan keskivaiheilla eteläreunassa. Kaivo sijaitsi vuoden 1997 kaivausalueen ulkopuolella, mutta sitä dokumentoitiin ja tutkittiin tuolloin jo hieman. Vuoden 1997 kaivauksissa todettiin, että kaivo oli kooltaan 1,5 x 1,5, metriä ja se oli vuorattu ylös asti savella ja vaakasuorilla puilla. Kaivo oli täytetty erikokoisilla kivillä ja kaikki kaivon täyttömaassa olleet löydöt ajoittuvat 1800-luvulle. Lisäksi kävi ilmi, että kaivo oli tehty paikalle vasta vuoden 1808 tulipalon jälkeen, sillä paikalla ei ollut nähtävissä mitään merkkejä palosta.

Vuoden 2013 tutkimuksissa kaivoa tyhjennettiin noin 1,5 metrin syvyydeltä, mutta koska rakenteen eteläosa jäi profiiliin, jonka päällä oli kaivausaluetta peittävä telttä tukirakenteineen, ei kaivoa voitu turvallisuussyistä kaivaa tämän syvemmälle. Tutkimuksissa selvisi, että kaivo oli rakennettu nelikulmaiseen perustuskuoppaan (Ku128), joka ulottui 60–80 cm rakenteen ulkopuolelle. Kuopan täytehiekassa (Y127) oli savilinssejä sekä paikoin suuria kiviä, jotka olivat todennäköisesti peräisin jostain aikaisemmasta kivijalasta. Kivet saattaisivat olla peräisin esimerkiksi talonpohjasta R8, jos se on jatkunut idemmäksi, sillä kivet olivat hyvin samankokoisia kuin R8:n kivijalassa. Kaivon ulkopuoli oli vahvistettu paksulla savitiivistekerroksella (Y180), jota vasten oli rakennettu pyöröhirsistä kaivon kehikko. Rakenteen sisäpuolella oli alkuun täyttömaana hiekkaa ja kiviä ja alempana oli tiilen ja laastinsekainen hiekka, jossa oli ehjiä valkoisia kaakeliuunin tiiliä (Y179). Kooltaan kaivo osoittautui hieman suuremmaksi, kuin mitä aiemmin oli mitattu, sillä sen leveydeksi mitattiin noin 1,7 metriä.

AKDG3164:47 1800-luvulle ajoittuvan kaivon R176 hirsikehikko oli vuorattu ulkopuolelta savella. Mikael Nyholm kaivaa kaivoa esiin. Kuvaussuunta W-E. Kuva Katja Vuoristo.

Kaikki kaivon R176 löydöt ajoittuivat selkeästi 1800-luvulle, kuten jo aiemmissakin tutkimuksissa oli todettu. Kaivo on todennäköisesti ollut toiminnassa silloin, kun tontti on ollut Heidenstrauchin kauppiasveljesten omistuksessa eli 1800-luvun alkuvuosikymmenillä.

5.2.4. Paalunsijat

Rakenteet R26, R28, R30, R32; R40, R57, R81, R134, R181 ja R189

Paalunsijat R26, R28, R30 ja R32 sijaitsivat pihakiveyksen R5 alapuolella lähes samalla linjalla, jossa oli nähtävissä pihakiveyksessä todennäköinen tonttien välinen raja. Lähes samalla linjalla sijaitsi myös kivijalan R55 kulmassa ollut paalunsija R 57. Paalunsijan R26 paalukuoppa (Ku25) oli täytetty sekä luonnon- että lohkokivillä ja lisäksi siinä oli käytetty myös ehjiä ja lohjenneita tiiliä. Paalun R28 kuopassa (Ku17) tukikivinä oli sen sijaan käytetty mukulakiviä ja paalujen R30 ja R32 kuopissa (Ku29 ja Ku31) oli käytetty tiiliä paalujen tukemiseen. Kivijalan R55 vieressä sijainneessa paalukuopassa (Ku56) oli luonnonkivistä ladottu tukirakenne

paalulle R57. Täysin samanaikaisina voidaan pitää paaluja R28, R30 ja R32. Näiden kanssa on samanikäinen myös niiden lähellä sijainnut paalunsija R40. Paalua ympäröineessä kuopassa (Ku41) oli käytetty luonnonkiviä sekä tiiltä tukemaan puupaalua. Paalunsija R26 on hieman näitä nuorempi ja paalunsija R57 hieman vanhempi, mutta kaikki edellä mainitut paalukuopat on kaivettu jo ylimpien pihakerrosten läpi (Y14, Y15 ja Y33), joten stratigrafian ja pihakerrosten löytöjen perusteella ne ajoittunevat vasta 1750-luvun jälkipuoliskolle, todennäköisesti 1750–1760-luvuille. On todennäköistä, että paalunpaikoista kaikki paitsi R40 liittyvät pihakiveyksessäkin todettuun tonttien 11 ja 12 väliseen rajaan. Myös kellarin R11 lounaiskulmassa sijainnut kuoppa Ku39 saattaa liittyä samaan tonttirajaan. Kuopassa ei kuitenkaan havaittu kiviä tai puuta, mutta muuten kohta vaikutti paalukuopalta.

AKDG3164:13 Paalunsijat R26, R28, R30 ja R32 sijaitsivat rivissä tonttien 11 ja 12 välisellä rajalla. Hieman idempänä sijainnut paalunsija R40 oli saman ikäinen. Kuvaussuunta N-S. Kuva Katja Vuoristo.

Paalunsijat R81 ja R134 muodostivat pihakiveyksen R113 eteläreunassa itä-länsisuuntaisen noin 3 metriä pitkän linjan. Paalunsijojen kuopissa Ku126 ja Ku133 oli useita luonnonkiviä ja maatuneen puun jäänteitä. Kuoppien vieressä luoteispuolella oli pienemmät kuopat Ku121 ja Ku135, jotka liittyivät selkeästi paalunsijoihin. Kuopassa Ku135 oli säilynyt täyttöhiekkan (Y136) seassa myös tiivistä maatunutta puuta. Paalujen paikat näyttäisivät olevan samanaikaisia tai nuorempia kuin pihakiveys R113, sillä näytti siltä, että paalujen kuopat oli reunustettu pihakivillä. Kivet ovat todennäköisesti romahtaneet kuoppiin, kun paalupuut olivat maatuneet tai ne oli purettu. On myös mahdollista, että ne on tehty vasta pihakiveyksen käytön jälkeen. Pihakiveyksen päällä oli pääasiassa orgaanisesta aineksestä koostuva tiivis ja tahmea kerros (Y76), joka voisi olla syntynyt joko tunkion tasoittamisesta tai eläinten aitauksessa. Tällöin paalut voisivat liittyä aitaan, joka on erottanut karjapihan tai tunkion uudesta pihakiveyksestä R5. Vanha pihakiveys R113 olisi purettu uuden siistimmän kiveyksen alta pois, mutta jätetty karjapihalle tai tunkiolle. Alueen länsipuolella oli paalunsijojen kanssa lähes samalla linjalla kellari R11, jonka rauniota on käytetty samoihin aikoihin tunkiona. Orgaanisen kerroksen päällä oli vuoden 1808 liittyvä palokerros Y3.

AKDG3164:42 Paalukuopat Ku121, Ku126, Ku133 ja Ku135 sijaitsivat alueen pohjoisreunassa ja ne ovat saattaneet liittyä esimerkiksi aitaan. Paalukuopat leikkaavat pihakerroksen Y33. Pohjoisprofiilissa näkyy muualta pois purettua pihakiveystä R113. Kuvassa ei näy itäpuolella sijainnutta paalukuoppaa Ku190, joka kuulunee samaan kokonaisuuteen muiden paalunsijojen kanssa. Kuvaussuunta W-E. Kuva Katja Vuoristo.

Paalunsija R189 sijaitsi alueen pohjoisreunassa samalla linjalla kuin edellä mainitut paalunpaikat. Sen kuoppa Ku190 tuli näkyviin hieman myöhemmin kuin muut paalukuopat, mutta myös se leikkasi jo yksikön Y129, kuten paalukuoppa Ku133. Tätä ennen paikalla oli eri yksikkö (Y123) kuin muiden samalla linjalla sijaitsevien paalunpaikkojen kohdalla. On luultavaa, että paalu liittyy samaan kokonaisuuteen paalujen R81 ja R134 kanssa. Paalukuopassa Ku190 oli muutamia paalun tukikiviä ja muuten se oli täyttynyt yksiköllä Y129.

Paalunsija R181 on vanhin säilyneistä paalunpaikoista. Sen perustuskuoppa (Ku178) on tehty suoraan pohjahiekkaan ja stratigrafian perusteella paalunsija on vanhempi kuin palokerros Y101, joka liittyy todennäköisesti vuoden 1713 paloon. Kyseessä on todennäköisesti kaivon R124 aikainen rakenne.

5.2.5. Muut rakenteet ja havainnot

Rakenteet R162, R141 ja R71

Kaivausalueen kaakkoiskulmassa havaittiin vuoden 1997 tutkimuksissa pohjois-eteläsuuntainen isoista kivistä koostuva kivijalka, mutta tämän todettiin tuhoutuneen myöhemmin tehtyjen putkikaivantojen yhteydessä. On mahdollista, että kaakkoiskulmassa sijainneet muutamat ladotut tiilet (R162) liittyivät kyseiseen rakenteeseen. Tiilet olivat itäkoillis-länsilounassuunnassa ja rakenne oli rikkoontunut eteläprofiiliin menevän paksun rautaputken kohdalla. Rakenteeseen liittyi sen ympärille levinnyt tiiltien värjäämä hiekka Y162. Stratigrafian perusteella rakenne saattaisi olla pihakiveyksen R5 aikainen ja jääneen pois käytöstä vuoden 1808 palon jälkeen.

AKDG3164:46 Tiilirakenteen R141 tarkoitus jäi epäselväksi. Kuvaussuunta E-W. Kuva Katja Vuoristo.

Kaivausalueen keskivaiheilla erottui jo pihakiveyksen R5 kohdalla pyöreähkö painauma, jonka päältä menivät myös kiveyksen alla olleet pihaan liittyvät yksiköt Y7, Y9, Y12, Y65, Y129 sekä Y137. Painauma osoittautui laakeaksi kuopaksi (Ku139), jonka halkaisija oli noin 1,5 metriä. Kuopassa oli runsaasti noin 10 x 5 x 20 cm kokoisia tiiliä (R141), joista ainakin osa oli aseteltu tai ladottu kuopan pohjalle. Osa tiilistä oli levinnyt sikin sokin ja niitä sekä tiilimurskaa oli myös yksikössä Y140, jolla tiili-

kuoppa oli peittynyt. Tiilirakenteen R141 käyttötarkoitus jäi epäselväksi. Sen täytekerroksen löydöt olivat vähäisiä (keramiikkaa ja lasia sekä nappi), eivätkä ne ajoittaneet kuoppaa. Stratigrafian perusteella voidaan kuitenkin todeta, että rakenne sekä kuoppa ajoittuvat 1750-luvun puoliväliä nuoremiksi, mahdollisesti 1770- tai 1780-luvulle, sillä pihakerros Y33 jatkui osin rakenteen alle. Myös kasvijäännetutkimuksen tulokset kuopan täyteesta olivat vähäisiä, eivätkä analyysin tulokset viittaa ainakaan jäte- tai säilytyskuoppaan. Yksiköstä Y140 todettiin vain yksi hiiltynyt 4-tahoinen ohran jyvä sekä kolme vadelman, kaksi viikunan ja yksi hullukaalin siementä. Lisäksi maanäytteessä oli vain muutama kulttuuririkkaruoho ja merkkejä ainoastaan yhdestä kosteikkokasvilajista, vihvilästä. Hyönteisiä maanäytteessä ei havaittu lainkaan.

AKDG3164:45 Kaivausalueen keskiosassa sijainnut tiilirakenne R141 ja pihakerros Y96. Tiilirakenteen viereen oli tehty myöhemmin sadevesikaivo. Kuvaussuunta W-E. Kuva Katja Vuoristo.

AKDG3164:48 Tiilirakenne R141 on kairattu pois. Sen kuopan Ku139 reuna oli leikannut yksikössä Y100 sijainneita todennäköisiä tynnyrinvanteita, jotka erotuivat maassa kapeina orgaanisina ympyrän muotoisina rantuina. Kuvaussuunta S-N. Kuva Katja Vuoristo.

Kivijalan R8 ja siihen liittyvän uunikiveyksen R38 alla oli yksikön Y70 pohjalla nähtävissä vitriinin itäreunan alle jäävässä profiilissa pari luonnonkiveä. Näytti siltä, että kyseessä voisi olla kivijalka, josta on säilynyt vain muutama kivi (R71). Hiilen ja noen sekaisessa yksikössä Y70 oli erikokoisia kiviä ja tiilenpaloja sekä laastia, jotka oli luultavasti purettu jostain rakenteesta. Kyseessä voisi olla sama rakenne, johon R71 kivetkin liittyivät. Y70 vaikutti purkukerrokselta, joka on syntynyt todennäköisesti vuoden 1713 palon jälkeen. Rakenteen R71 kivet voisivat liittyä siten johonkin alueen vanhimpaan rakennusvaiheeseen. On myös mahdollista, että

kivet eivät olleet alkuperäisellä paikallaan. Koska niiden päällä oli vitriinin jäännökset, ei kyseistä kohtaa päästy tutkimaan tarkemmin.

Sekundääriset rakenteet R167 ja R44

Kaakkoiskulmassa oli pienistä 10–20 cm kokoisista luonnonkivistä koostuva noin 90 cm pituinen kiveys, jossa oli välissä savilaastia (R167). Kiveys saattoi olla peräisin jostain jo aiemmin puretusta rakennuksesta, mutta todennäköisesti se ei ollut enää alkuperäisellä paikallaan. Alueen muihin rakenteisiin verrattuna rakenne R167 ei noudattanut pohjois-etelä- tai itä-länsisuuntaa, vaan se oli koillis-lounaisuuntainen. Kiveys on stratigrafian perusteella purettu jo 1700-luvun loppupuolella.

Kaivausalueen eteläreunassa sijaitti vajaan neliömetrin kokoisella alueella epämääräinen mukalakivistä koostuva kiveys R44. Kyseessä oli mahdollisesti pihakiveyksestä R5 otetuista kivistä ladottu rakenne, jonka funktio jäi epäselväksi. Mahdollisesti kyseessä oli vain purkukerros. Kiveys ajoittui stratigrafian perusteella vasta 1800-luvulle.

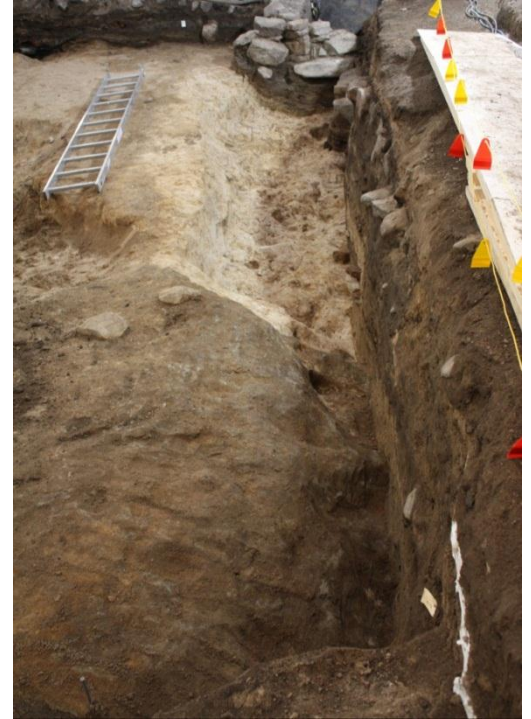
AKDG3164:69 Kaivausalueen eteläreunassa sijainnut epämääräinen kiveys R44 näkyy kuvan yläosassa. Alempana kuvassa talonpohjan R8 sisäpuolella olleita täyttökerroksia Y24, Y46 ja Y47. Kuvaussuunta W-E. Kuva Katja Vuoristo.

Mahdollinen rakenne ja siihen liittyvät maakerrokset

Pihakerroksen Y33, joka ajoittuneen aikaisintaan 1750–60-luvuille, alta tuli esiin aivan kaivausalueen eteläreunassa suoralinjainen profiiliin jatkuva kostea harmaa hiekkakerros, jonka pinnassa oli maatuneita puunpaloja (Y94). Lisäksi profiiliin jäi kaksi lohkottua kiveä. Myöhemmin yksikköä reunusti itä-länsisuuntainen hyvin maatunut puu sekä idässä pohjois-eteläsuuntainen puu. Harmaa hiekkakerros vaihtui alempana ohueksi kirjavaksi hiekaksi (Y99), jonka pohjoispuolelta tuli maatuneen puun alta puusilpun sekä noen sekainen harmaanruskea hiekka (Y102) ennen palokerrosta Y101. Maakerrokset ja lohkotut kivet näyttivät liittyvän toisiinsa ja mahdollisesti johonkin rakennuksen pohjaan, josta oli säilynyt enää vain pieni kaistale.

Pohjamaahan tehdyt kaivannot

Kaivausalueen pohjoisreunassa, samalla paikalla, jossa sijaitsi aiemmin pihakiveys R133, alkoi muodostua alempana selkeä itä-länsisuuntainen kaivanto Ku185, joka katkesi idässä moderniin putkikaivantoon ja lännessä se rajautui kellariin R11. Alkuun paikalla näkyi eri maakerrokset kuin muulla alueella (Y156 ja Y148), mutta orgaaninen pihakerros Y152 jatkui myös kaivantoon. Aivan pohjoisprofiilin vieressä oli hiekkaisempia kerroksia Y172 ja Y175, joista yksikön Y175 hiekkakerros meni osittain kellarin R11 vanhemman kerroksen päälle. Laajempi maakerros Y173 jatkui koko alueelle menen myös yksikön Y172 alle. Yksikön Y173 alta paljastui puhdas pohjahiekka, jossa erottui selkeästi kaivannon eteläreuna. Reuna oli lähes pystysuora ja siinä oli nähtävissä selkeät lapion terästä syntyneet kaivujäljet. Kaivanto Ku185 ajoittuu luultavasti jo 1600-luvulle, mahdollisesti samoihin aikoihin kuin kellarin R11 vanhempi vaihe, mutta sen täyttökerrokset ovat nuorempia. Yksiköstä Y148 löytenyt kupariäyri (KM 97093:1743) ajoittuu joko Ulrika Eleonoran (1719–1720) tai Frederik I (1720–1751) aikaan.

AKDG3164:59 Kaivausalueen pohjoisreunassa sijainnut pohjamaahan tehty kaivanto Ku185. Kaivannon eteläreunassa saattoi nähdä vielä kaivamisjälkiä, jotka olivat peräisin lapiosta. Kuvan ylä laidassa näkyy kellarin R11 perustusta. Kuvaussuunta E-W. Kuva Katja Vuoristo.

AKDG3164:57 Kaivausalueen keskiosassa sijainnut kaivanto Ku188 alkaa hahmottua. Kuvassa kuopassa ollut orgaaninen kerros Y171 ja taustalla vielä palokerrosta Y101. Kuvaussuunta W-E. Kuva Katja Vuoristo.

Kaivausalueen keskivaiheilla erottui pohjamaassa epämääräinen noin 3 x 4 m kokoinen kaivanto Ku188, josta on luultavasti otettu hiekkaa jo hyvin varhaisessa vaiheessa 1600-luvun puolella. Kaivantoon oli kertynyt eri yksiköitä (Y164, Y171 ja Y177), joista osa oli hiekkaisempia ja osa oli hyvin sekoitettua tiilen, hiekan, puusilpun, kiven ja saven sekaista hiekkaa. Yhdestä yksiköstä (Y177) on löytynyt liitupiipun pesä, joka ajoittuu muotonsa perusteella 1600-luvulle. Yksiköstä Y171 otetusta maanäytteestä löytyi hiiltynyttä jyviä ja kaksi hiiltynyttä hernettä sekä myös hiiltyneet vadelman siemen, jauhosavikan siemen ja kuusen neulanen. Lisäksi näytteestä löytyi hiiltymättömiä kasvinjäänteitä, kuten hullukaalin, vadelman, jauhosavikan ja sarojen siemeniä. Myös kalan luita oli näytteessä runsaasti. Hiiltymättömän ja hiiltyneen aineksen sekä kalan luiden esiintyminen samassa näytteessä voisi viitata siihen, että kuoppaa Ku188 on käytetty ruuan tähtei- den siivoamiseen. Mistään varsinaisesta tunkiosta ei kuitenkaan ollut kyse, vaan aineisto lienee joutunut melko lyhyen ajan kuluessa kuoppaan.

AKDG3164:58 Kaivausalueen keskellä sijainnut kaivanto Ku188 ja yksiköt Y101, Y101, Y171, Y172 ja Y173. Vasemmassa reunassa kaivanto Ku185. Edessä näkyy moderni sadevesikaivo. Kuvaussuunta E-W. Kuva Katja Vuoristo.

Kaivausalueen eteläreunassa sijaitsi kaivojen R124 etelä- ja R176 länsipuolella pienehkö kuopanne Ku183, joka oli kaivettu pohjamaahan ja täytetty palokerroksella Y101. Kuoppa ajoittuu 1600-luvulle tai aivan 1700-luvun alkuun. Kaivantojen kanssa samanaikaisena maakerroksena voidaan pitää niiden vieressä sijainnutta orgaanisen aineksen sekaista epätasaisesti jakautunutta hiekkakerrosta. Siihen oli sekoittunut paikoin puhdasta pohjahiekkaa ja kyseessä voi olla kaivantojen kaivamisen yhteydessä syntynyt tallautumiskerros.

Muu maakerrokset

Kaivausalueen itäosassa sijainneet modernit putkikaivannot sekoittivat hieman kyseisen alueen yksiköiden tulkintaa ja liittymistä etelä- ja keskiosan maakerroksiin. Osan näistä voitiin kuitenkin todeta olevan todennäköisesti jo aiemmin kuvailtuja pihakerroksia. Kaivausalueen pohjamaa muuttui selkeästi savisemmaksi itään mentäessä kutakuinkin modernin sadevesikaivon kohdalla. Tämän eteläpuolella paljastui huomattavasti kosteampi maa-aines ja yksikön Y147 alta tuli esiin saven sekainen hiekka, jossa oli runsaasti hiiltä, tiiltä ja puun paloja. Puu oli säilynyt parhaiten yksikön pohjalla ja siitä paljastui myös yksi selvästi jostain rakenteesta alun perin lähtöisin oleva salvottu hirsi. Se ei ollut kuitenkaan enää alkuperäisellä paikallaan.

AKDG3164:55 Yksikössä Y147 sijainneessa hirressä oli selviä työstämisen jälkiä. Yksikkö Y147 on kaivettu jo pois ja sen alta on paljastunut palokerros Y101 sekä puusilpun sekainen savi Y155. Kuvaussuunta E-W. Kuva Katja Vuoristo.

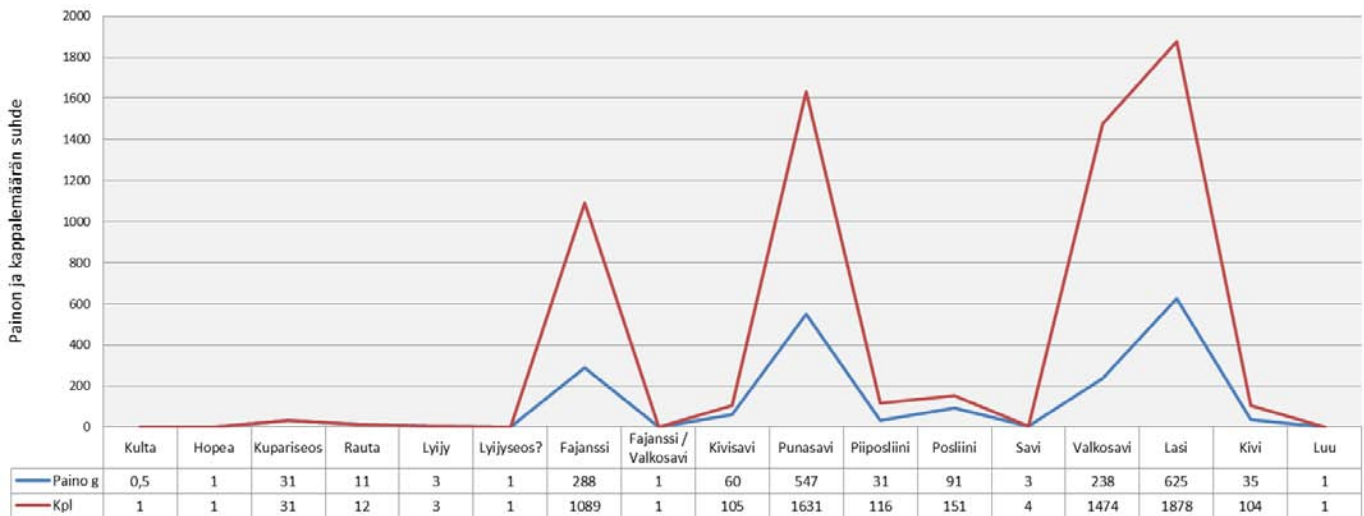
Yksikkö oheni länteen päin mentäessä ja sekoittui osin palokerrokseen Y101, joka meni kuitenkin kyseisen maakerroksen alle, kuten myös yksikön Y155, joka rajautui salvotun hirren eteläpuolelle. Yksikkö Y155 oli selkeästi savisempi ja siinä olleet puunpalat olivat erittäin kosteita ja sen näköisiä, että ne olisivat olleet jossain vaiheessa veden alla. Yksikkö Y155 ulottui myös hieman kaivausalueen koillisnurkan säilyneelle alueelle.

Koillisnurkassa oli palokerroksen Y101 päällä vielä muista alueista poiketen löyhä hiekkakerros Y199, joka oli luultavasti tasauskerrosta. Mahdollisesti sillä oli haluttu kuivattaa savista maanpintaa. Kerros oli lähes löydötön, joten se ei ole ollut kovinkaan kauan paljaana. Kerros voi olla samanaikainen kuin tasauskerros Y100.

5.3. Löydöt

Presidentinlinnan sisäpihan kaivausalueelta tuli runsaasti esinelöytöjä (7956 kpl / noin 40 kg & eläinten luut noin 30 kg). Kaivausvaiheessa otettiin talteen kaikki löydöt, jotka näyttivät ajoittuvan vuoden 1808 palokerrosta Y3 vanhemmiksi. Tätä myöhemmin paikalle joutuneet esineet ovat erilaisista pihan täyttökerroksista. Kenttätöissä talteen otetut löydöt puhdistettiin jälkityövaiheessa, minkä jälkeen niiden löytöyhteydet käytiin vielä yksikkölomakkeiden avulla läpi. Muutamien löytöjen todettiin tulleen palokerrosta Y3 nuoremmissa kerroksista, minkä vuoksi ne poistettiin. Lisäksi rakenteen R8 eli talonpohjan päältä kerätyt löydöt olivat vailla tarkempaa kontekstia, minkä vuoksi myös ne poistettiin. Samoin useiden yksiköiden metallilöytöjä jouduttiin karsimaan, sillä niiden konservointi ei olisi ollut järkevää. Osa rautaesineistä oli myös niin voimakkaasti korrodoituneita, ettei niiden konservointi olisi ollut mahdollista. 85 % poistetuista löydöistä oli materiaaliltaan rautaa ja tästä suurin osa oli nauloja. Kaikkia muita materiaaleja oli kutakin alle 5 %:n poistetuista löydöistä. Poistetuista esineistä on tehty erilliset luettelot ja löydöt on valokuvattu (ks. liitteet 5a–c).

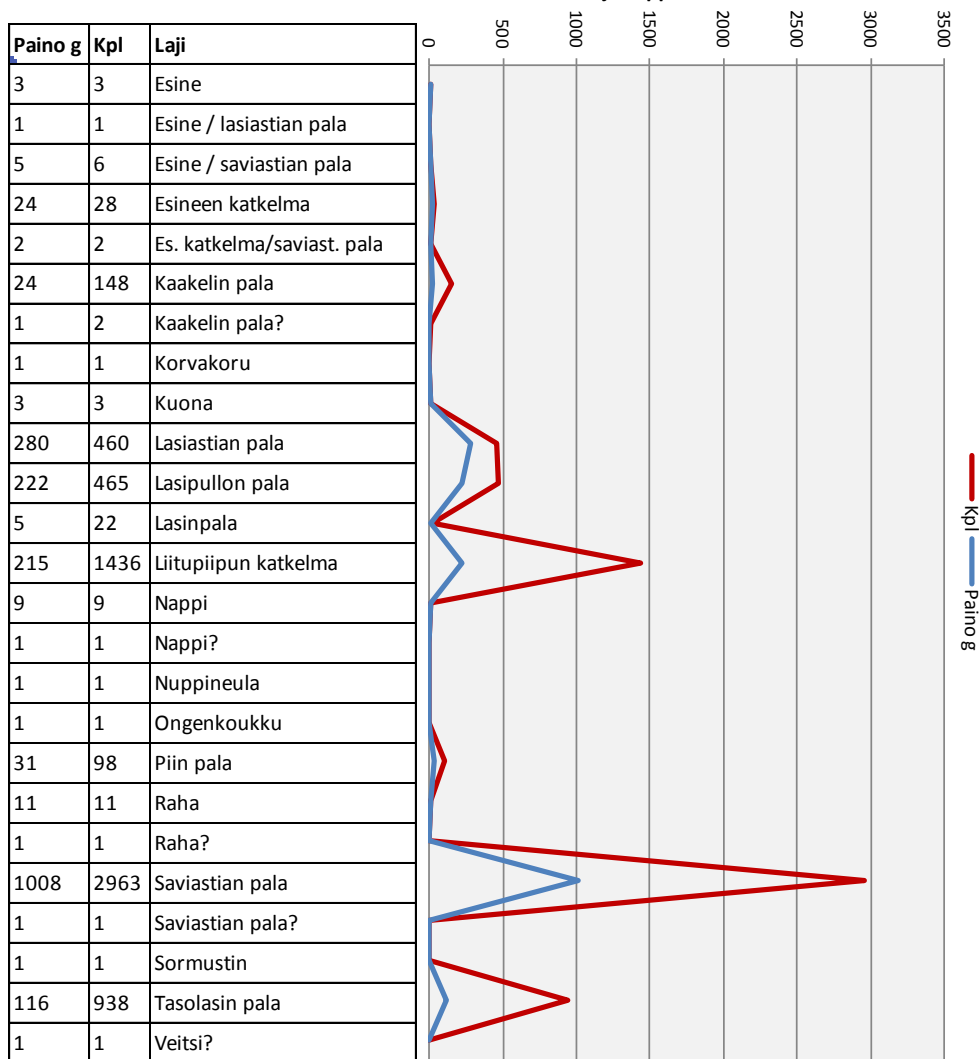
Talteenotetut löydöt materiaaleittain

Talteen otetuista löydöistä suurimmat materiaalityypit muodostuvat lasista (32 %) ja punasavesta (28 %). Myös valkosavea (12 %) ja fajanssia (15 %) on melko runsaasti. Muut materiaalit ovat huomattavasti vähäisempiä ja niiden osuus koko aineistosta vaihtelee 0,1–5 %:n välillä. Esinetyypeittäin saviastian palat (45 %) ovat selkeästi enemmistönä, mutta myös liitupiippujen katkelmat (22 %), tasolasin (14 %), lasiastian (7 %) sekä lasipullon (7 %) palat ovat aineistossa hyvin edustettuina. Muita esinetyyppejä on runsaasti, mutta kappale/painomäärältään ne muodostavat yhdessä vain 5 % koko aineistosta. Esinelöytöjen lisäksi kaivausalueelta tuli runsaasti eläinten luita. Nämä on käyty läpi yksiköittäin ja osasta luista tehdään luuanalyysi. Tämän raportin valmistamiseen osa luista oli jo käyty läpi ja alustavien tietojen mukaan aineistossa on runsaasti lehmän luita, mutta myös sika, lammas, koira, jänis, kana, teeri, metso, pyy, telkkä ja sinisorsa ovat edustettuina. Lisäksi kaloista on tunnistettu ainakin hauki ja turska. Luita ei ole tallennettu Kansallismuseon kokoelmiin.

Talteenotetut löydöt lajeittain

5.3.1. Metalliesineet

Kaivauksilta löytyi rautanaulojen ja epämääräisten rautaesineiden ym. palojen lisäksi joitakin tunnistettavia metalliesineitä, joista suurin osa on rautaa, mutta löytöjen joukossa on myös muita metalleja, kuten lyijyä,

kupariseosta sekä myös hopea- ja kultaesineet. Kullasta on valmistettu korvakoru (KM 39404:336), joka koostuu kahdesta puolikaaren muotoisesta kappaleesta. Koru muodostaa renkaan, joka muistuttaa häntäänsä syövää käärmettä. Osat ovat olleet kiinni toisissaan saranan varassa, mutta paloja yhdistänyt ruuvi on sittemmin kadonnut. Korvakorussa on saattanut alun perin olla myös kivi. Koru löytyi pihakerroksesta Y14, minkä perusteella se on joutunut maahan 1700-luvun loppupuoliskolla. Sen sijaan talleantumiskerroksesta Y146 löytynyt ruotsalainen hopeaäyri (KM 39404:1704), joka ajoittuu Kristinan ajalle vuosiin 1632–54, on tipahtanut maahan pian vuoden 1713 palon jälkeen.

AKDG3164:124 Kahtia katkennut kultainen korvakoru (KM 39404:1704).
Kuva Maija Helamaa.

AKDG3164:125 Kristinan aikainen hopeaäyri (KM 39404:1704) vuodelta 1632–54. Rahassa erottuu mm. kolme kruunua vaakunan sisällä. Kuvat Maija Helamaa.

AKDG3164:126 Todennäköisesti Kaarle XI aikainen kupariäyri (KM 39404: 1969) vuodelta 1660–97. Raha on mennyt erittäin huonoon kuntoon.

Kupariseoksesta valmistetuista löydöistä suurin osa on rahoja, mutta näidenkin määrä oli hyvin vähäinen (11–12 kpl). Rahat ovat kosteassa maassa menneet huonoon kuntoon ja vain harva pystytään tunnistamaan ainakaan ennen konservointia (ks. liite 3). Tunnistettavien kuparirahojen joukossa on yksi Kristinan aikainen (1632–54) ruotsalainen äyri (KM 39404:227) sekä luultavasti Kaarle XI aikainen (1660–97) äyri (KM 39404:1969). Molemmat näistä rahoista ovat löytyneet kellarista R11, toinen kellarirakenteesta ja toinen säilytystynnyrin R207 pohjalta. Lisäksi yksi ruotsalainen kupariäyri (KM 39404:528) ajoittuu joko Ulrika Eleonoran (1719–20), Fredrik I (1720–51) tai Adolf Fredrikin(1751–71) aikaiseksi. Tämä löytyi 1700-luvun puolivälin tienoille ajoittuvasta pihakerroksesta Y33.

Tunnistettavia metalliesineitä edellä mainittujen löytöjen ohella ovat nuppineula, napit, sormustin, ongenkoukku, hakanen ja todennäköinen veitsi, tulusraudan katkelma sekä kaksi lyijysinettiä ja ikkunan lyijypuitteet. Napit on tehty kupariseoksesta ja ne ovat ulkopinnalta kuperia ja todennäköisesti koristelemattomia. Niiden on sisäpinnalla kiinnityslenkki ja ainakin osassa napeissa on käytetty sisustana puuta tai muuta orgaanista ainesta. Myös sormustin (KM 39404:529) on valmistettu kupariseoksesta. Sormustimessa on kauttaaltaan pistekoristelu ja alareunassa on lisäksi myös uurre. Lyijysineteistä eli plombeista toinen on vain pieni katkelma, eikä siinä ole nähtävissä kirjoitusta tai merkkejä. Sen sijaan toisessa sinetissä (KM 39404:1520) on toisella pinnalla useammalla rivillä kirjoitusta ja reunassa näkyvät numerot 1 ja 7 viittaavat todennäköisesti vuosilukuun. Plombi löytyi kellariin ja kellarin viereen kertyneestä tunkiokerroksesta Y115.

Vasemmalta oikealle: AKDG3164:132, AKDG3164:129, AKDG3164:170 ja AKDG3164:128

Vasemmalla lyijyplombi (KM 39404:1520), keskellä ylhäällä todennäköisesti soljen kieli (KM 39404:531), alhaalla nappi (KM 39404:232) ja oikealla koristeltu sormustin (KM 39404:529). Kuvat Maija Helamaa.

AKDG3164:130 ja
AKDG3164:127
Vasemmalla ongenkoukku
(KM 39404:534) ja oikealla
tulusraudan katkelma (KM
39404:81). Kuvat Maija He-
lamaa.

AKDG3164:131 Rautainen ovenhaka (KM 39404:1448). Kuva Maija Helamaa.

5.3.2. Saviastiat ja -esineet

Punasavikeramiikka

Punasavesta valmistettuja astian paloja tuli kaivauksilta runsaasti, noin 1500 palaa. Näistä suurin osa on yksinkertaisia lasitettuja keramiikan paloja ja joissakin paloissa on ulkopuolella rihausta. Astian palojen joukossa on myös koristeltuja astioita, joissa on nähtävissä ns. bolus-, hemring- sgraffito- ja engobe-koristelua. Astioita on saatettu korjata rikkoontumisen jälkeen, sillä ainakin yhdestä asti-

asta irronneissa paloissa on käytetty mustaa "liimaa" paikkaukseen. Astiatyypeistä voidaan erottaa ainakin kulho, vati, lautanen, säilytysruukku ja pata. Padat ovat olleet ns. kolmijalkapatoja, joista on säilynyt sekä astian pohjapaloja että padan jalkoja. Punasaviastioiden muodot ja koristelut ovat tyyppilisiä 1600–1700-luvun astiatyypeille.

Ylhäällä AKDG3164:150 Boluskoristeisia astianpaloja.

Vasemmalla AKDG3164:145 Bolus-, hemring- ja sgraffitokoristeltujen astioiden paloja. Kuva Maija Helamaa.

AKDG3164:146–151 Punasavikeramiikan paloja erilaisista astioista, kuten lautasesta, vadista, ruukusta ja padasta. Kuvat Maija Helmaa.

Valkosavikeramiikka

Valkosavesta valmistettuja astioita löytyi vain vähän, eikä paloista pysty juurikaan erottamaan eri astiatyyppejä. Yksi paloista on mahdollisesti suorareunaisesta kannusta tai ruukusta. Palat ovat pääasiassa koristelemattomia kylkipaloja ja lasitettu kirkkaalla lasitteella, mutta muutamissa paloissa on myös vihreä tai kellertävä lasitus. Lisäksi parissa astian palassa on rihlausta ulkopinnalla ja yhden astian paloissa uurrekoristelua.

Kivisavikeramiikka

Myös kivisaviastioiden paloja löytyi melko vähän. Näistä voidaan tunnistaa Westerwaldin tyyppin keramiikka-astioiden palat, joille on tyypillistä reliefikoristelu sekä koboltinsinisellä maalatut koristeet. Muu löytynyt kivisavikeramiikka on pääosin koristelemattomia suolalasilteella lasitettuja astianpaloja, joiden väritys vaihtelee ruskean eri sävyissä, mutta joukossa on myös sinertäviä paloja sekä myös pilkkukas ns. tiikerilasitettu astian pala. Lisäksi parissa palassa on koristerihlausta tai kasviaiheinen koristemedaljonki. Suurin osa paloista on pieniä, eikä niistä voida sanoa minkälaisesta astiasta ne ovat lohjenneet, mutta ainakin pullo, kannu ja jonkinlainen säilytysastia tai purkki voidaan aineistosta erottaa.

AKDG3164:134 Kivisaviastian kylkipala, jossa kasvikoristeinen reliefimedaljonki (KM 39404:1025). Kuva Maija Helmaa.

AKDG3164:133 Kivisaviastioiden kylkipaloja. Oikealla sijaitsevat osittain sinisellä värjättyt palat ovat Westerwaldin tyyppin astioista. Kuva Maija Helmaa.

Fajanssiastiat

Fajanssiastioiden, kuten mm. vatiin ja lautasten, paloja löytyi kaivauksilta runsaasti. Astioissa on lyijy- ja tinalasitusta ja osa paloista on koristelemattomia ja valkopintaisia, mutta monissa paloissa on sisäpinnoilla myös kasviaihe- tai viivakoristelua. Koristekuviointi on tehty pääosin sinisellä värillä, mutta myös lilaa on käytetty. Lisäksi yhdessä astiassa on monivärinen sini-lilä-keltainen koristelu. Muutaman astian pohjapalassa on nähtävissä astian valmistajan nimikirjaimet ja myös päivämäärät sekä hinta on saatettu merkitä pohjaan. Suurin osa astioista on luultavasti ruotsalaista tuotantoa ja ainakin yksi lautanen on valmistettu Rörstrandin tehtaalla, todennäköisesti ennen vuotta 1758.¹⁹ Lautasen pohjassa on erotettavissa Stockholm-sana osittain lohjenneena. Luultavasti myös toisen lautasen pohjassa lukee "Stockholm", jolloin myös se olisi Rörstrandin tehtaan tuotantoa. Yhdessä lautasessa kirjoitus on astian pinnalla, kyseessä on mahdollisesti mietelause, jollaisia on mm. hollantilaisissa lautaisissa. Teksti ei ole luultavasti ainakaan ruotsia. Yhden palan pohjassa oleva kirjoitus muistuttaa lähinnä kreikkalaisia/koptilaisia merkkejä βκϷ, mutta luultavasti teksti viittaa kuitenkin ruotsalaisvalmisteisen lautasen hintaan, sillä merkien edessä erottuu mahdollisesti numero 3 sekä ½. Lautasen hinta olisi voinut olla siten 3 ½ kuparitaaleria.²⁰ Tämä ei tosin selitä Ϸ –merkkiä, mutta se voi olla esimerkiksi taiteilijan oma merkki.

KM39404:886

AKDG3164:140 Ihmishahmolla koristeltu fajanssiastian pala. Kuva Maija Helmaa.

¹⁹ Vrt. esim. Vingedal 1977: 655–666.

²⁰ Vrt. esim. Lutteman 1980: 25.

AKDG3164:135–137 ja 139. Koristeltujen fajanssilautasten paloja. Vasemmalla lautasen sisäpinnalla kukkakoriste ja saman lautasen pohjassa oleva merkintä (KM 39404:1330). Kuvat Maija Helamaa.

AKDG3164:138 Astioiden pohjista voi saada selville mm. astian hinnan, päivämäärän, jolloin astia on tehty sekä tehtaan, jossa astia on valmistettu ja sen tekijän. Vasemmalla alhaalla on Rörstrandin tehtaassa valmistetun astian pala (KM39404:249) ja todennäköisesti myös oikealla ylhäällä sijaitseva pala (KM39404:556) on peräisin samasta tehtaasta lähtöisin olevasta astiasta. Vasemmalla ylhäällä olevassa palassa (KM39404:557) on luultavasti ollut mietelause astian sisäpinnalla ja vasemmalla keskellä olevaan astiaan (KM39404:1330) on todennäköisesti merkitty astian hinta. Kuva Maija Helamaa.

Rikkimenneitä fajanssiastioita on hyödynnetty joskus uusikäyttöön, sillä kaivauksilta löydettiin useampia nelikulmaisiksi hiottuja paloja, joita on käytetty pelimerkkeinä.

AKDG3164:144 Fajanssiastioiden paloista hiottuja pelimerkkejä sekä yksi lasinpalasta hiottu pelimerkki. Kuva Maija Helamaa.

Piiposliini- ja posliiniastiat

Fajanssin ohella astioiden joukossa on jonkin verran ns. piiposliinia, joka on kovempipolttoista kuin fajanssi. Astioissa on läpinäkyvä lasitus ja suurin osa löydetyistä paloista on koristelemattomia. Joissakin lautasten reunoissa on aaltomainen reuna ja kohokuvio-koristelua. Posliiniastioiden paloja löytyi hieman enemmän kuin piiposliinia. Suurin osa niistä on kuppien ja niiden aluslautasten paloja, jotka on koristeltu kasviaiheilla tai viivakoristeella. Osassa paloista on sininen ja osassa värikkäämpi kuviointi ja joissakin paloissa on ulkopinnalla ns. café au lait-väritys eli ruskea pinta.

AKDG3164:142–143 Kasvi- ja viiva-aiheilla koristeltujen posliiniastioiden paloja. Oikealla ns. café au lait –posliinisen kupinaluslautasen paloja. Kuvat Maija Helamaa.

Punasavikaakelit

Tutkimusalueelta löytyi jonkin verran punasavesta valmistettuja uunin kaakeleita. Näistä suurin osa on talonpohjan R8 lähettäviltä ja monet paloista ovat palaneet ja kuonaantuneet. Joissakin paloissa on kuitenkin säilynyt vihreää lasitusta ja parissa palassa lähes musta lasite tai valkosavilietettä. Tunnistettavien kaakelien joukossa on tasokaakelia sekä kiinnityslistoja.

Liitupiiput

Valkosavesta valmistettuja liitupiippujen katkelmia löytyi suhteellisen runsaasti, yhteensä 215 palaa. Suurin osa paloista on koristelemattomia varrenkatkelmia, mutta joukossa on myös piste-, viiva-, sahalaita- ja rengaspainanteilla koristeltuja varsia. Muutamat varret ovat ns. barokkivarsia aaltoviivamaisine koristeineen. Lisäksi joissakin varsissa on myös kirjoitusta. Varsien lisäksi aineiston joukossa on liitupiippujen koppia ja niiden paloja ja myös monet niistä on koristeltuja. Koppien koristeaiheina on erilaisia leimoja, kuten vaakunoita, kukkia, kruunuja sekä yksinkertaisempia pisteleimoja, kirjaimia, numeroita sekä tekstiä. Lisäksi niissä

AKDG3164:158 Liitupiipun koppa (KM 39404:665) ja varren katkelma (KM 39404:848). Koppa on löytynyt pihakerroksesta Y33 ja se on luultavasti Fredericus Rex –piippu 1700-luvulta. Kuva Maija Helamaa.

on kasviaiheista reliefi- sekä simpukkakoristelua. Tunnistettavat liitupiippujen palat ovat Ruotsissa tai Hollannissa valmistettuja ja ne ajoittuvat 1600- ja 1700-luvuille (ks. liite 4).

AKDG3164:154–157 ja AKDG3164:159–160 Ylhäällä vasemmalla Ruotsin valtakunnan vaakunalla koristeltu koppa ((KM 39404:1172), joka ajoittuu 1700-luvun jälkipuoliskolle. Myös keskellä sijaitseva vaakunaleimalla koristeltu koppa on 1700-luvulta (KM 39404:994). Oikealla ylhäällä olevassa kuvassa on vasemmalla sama koppa. Keskimmäinen pieni koppa (KM 39404:1142) on hollantilainen piippu, jossa on kantaleima. Leimassa on ruusu ja luultavasti sen päällä kruunu. Leimassa on ollut käytössä 1617–1761 ja muodon perusteella koppa ajoittuu 1600-luvulle. Oikealla laitimmaisena on

pullea koppa (KM 39404:1173), joka sopii muotonsa perusteella 1600-luvulle. Kopan tyveä on mahdollisesti veistetty ja kanta on poistettu. Keskellä vasemmalla on ruotsalaisen piipun varren katkelma (KM 39404:876), jossa on kuviointia ja tekstiä (STOCHOLM ja LIUNGREN). Varsi ajoittuu vuosille 1785–86. Oikealla keskellä on koristeltuja varren katkelmia ja alhaalla koppien ja varsien katkelmia. Kuvat Maija Helamaa.

5.3.3. Lasitavara

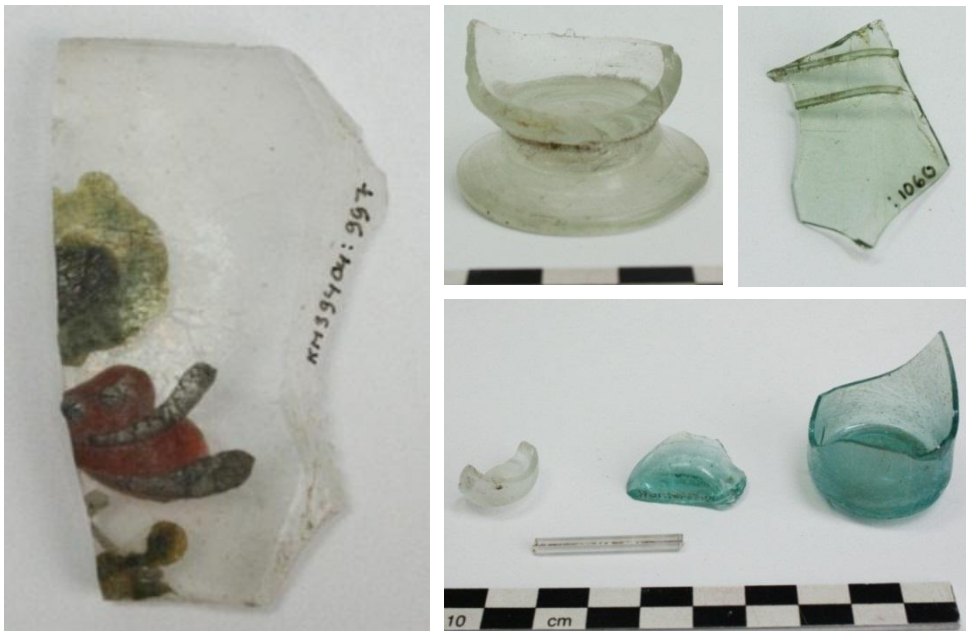
Astia- ja pullolasit

Lasiastioiden ja -pullojen paloja löytyi melko runsaasti, yhteensä 502 palaa. Lasipulloissa lasimassa on enimmäkseen vihertävän eri sävyjä, kun taas astialasissa on vihertävien palojen lisäksi myös värittömiä paloja sekä myös kellertävän lasin pala. Suurin osa astialasista on kylkipaloja, joista ei voi määrittellä, millaiseen astiaan ne ovat alun perin kuuluneet. Osa on kuitenkin selkeästi peräisin jalallisista pikareista ja ainakin yksi pala on todennäköisesti viilikulhosta. Kirkkaissa astialasin paloissa esiintyy myös hiomalla sekä kai-

vertamalla tehtyjä koristekuvioita, kuten erilaisia viivakoristeita, renkaita ja kukkia. Kukkia on voitu myös maalata lasin kylkeen ja lisäksi yhdessä palassa on muotilla tehty koristekuvio. Yhdessä vaaleanvihreässä ohuessa pikarin tms. palassa on myös ohutta vaakasuuntaista lasimassanauhaa kahdessa rivissä.

AKDG3164:162 Joissakin lasiastian paloissa on hiomalla tehdyt koristeet (KM39404:293-295, 877, 1787). Kuva Maija Helamaa.

AKDG3164:163–166. Vasemmalla maalaamalla koristellun lasiastian pala (KM39404:997), keskellä ylhäällä lasipikarin jalkaosa (KM39404:1061) ja oikealla ylhäällä nauhakoristeisen pikarin kylkipala (KM39404:1060). Alhaalla pienten lasipullojen pohjapaloja sekä lasitikun katkelma (KM39404:380, 452, 1070, 1071). Kuvat Maija Helamaa.

Lasipullon palojen joukossa on enimmäkseen kylkipaloja, mutta aineistossa on myös pohjapaloja ja pullon kauloja sekä suuosia. Suurin osa on peräisin pyöreäkylkisistä pulloista, lisäksi on muutamia suorakulmaisten pullojen kylkipaloja sekä myös pienten, todennäköisesti lääkepullojen paloja. Monissa pohjapaloissa on nähtävissä ns. punttelinarp, joka on syntynyt pullon valmistusvaiheessa pohjaan. Pihakiveyksen R113 pohjustushiekasta Y12 ja pihan tasoitushiekasta Y67 löytyi myös pullojen kyljistä peräisin olevia pullon sinette-

jä. Yksikössä Y12 oli kaksi sinettiä, joista toinen on tunnistamaton ja toinen on Björknäsin tehtaan sinetti 1700-luvulta. Tasoitushiekan Y67 sinetti oli peräisin värittömästä pullosta ja sen pinnassa erottuu kohokuvioiden tähti sekä kirjoitusta, joka näkyy heikosti. Sinetin ensimmäinen kirjain vaikuttaa D-kirjaimelta, mutta yksi kirjaimista näyttää puolestaan kyrilliseltä И -kirjaimelta.

AKDG3164:161 Värittömän lasipullon sinetin (KM39404:323) leimasta ei selviä, missä pullo on valmistettu. Sen sijaan vihreä sinetti (KM39404:1121) on Björknäsin tehtaalta.

AKDG3164:167. Vihreiden lasipullojen paloja sekä Björknäsin sinetti (KM39404:702–707). Kuvat Maija Helamaa.

Tasolasi

Taso- eli ikkunalasin paloja löytyi vähemmän kuin muuta lasia, yhteensä 116 palaa. Näistä suurin osa on lasimassaltaan vihreää, mutta mukana on myös muutamia kirkkaita lasinpaloja. Joissakin tasolasin paloissa näkyy lasin leikkuujälkiä ja joissakin retusoimalla nyrhittyjä reunoja ja lisäksi osa paloista on peräisin tasolasin reunasta, jossa lasimassa on paksumpaa ja reuna on pyöreämpi. Muutamissa tasolasin paloissa on merkkejä palamisesta ja lisäksi löytyi kolme palaa lasikuonaa.

Kaivausalueelta löytyi myös yksi tasolasin pala, joka oli hiottu ympyrän muotoiseksi. Kyseessä on todennäköisesti pelimerkinä uusiokäytetty lasinpala.

5.3.4. Muut löydöt

Kivi- ja luuesineet

Piin paloja löytyi alueelta jonkin verran, näistä suurin osa on tuluspiitä, mutta muutamassa palassa on retusoinnin jälkiä. Nämä ovat luultavasti piilukkopiitä. Kiviesineiden katkelmia löytyi kaksi kappaletta, näistä toinen on luultavasti taltasta tms. Lisäksi löytyi vuolukivestä valmistetun valinmuotin katkelma sekä samasta kivilajista valmistetun astian kylki- sekä pohjapala. Kyseessä saattaa olla myös isokokoinen valinmuotti, mutta todennäköisesti se ei ole kuitenkaan kyseessä, vaan astialla on jokin muu funktio. Astian pinta on koristeltu naarmuviivalla.

AKDG3164:168 Vuolukivestä valmistetun astian paloja (KM39404:524). Pinnassa näkyy naarmukuviointia. Kuva Maija Helamaa.

Luuesineitä löytyi vain yksi pieni kahvan katkelma, joka on koristeltu kauttaaltaan vinoruutukoristeella. Kyseessä lienee veitsen kahva.

AKDG3164:169 Vinoruuduilla koristellun kahvan katkelma (KM39404:223). Kuva Maija Helmaa.

6. Yhteenveto

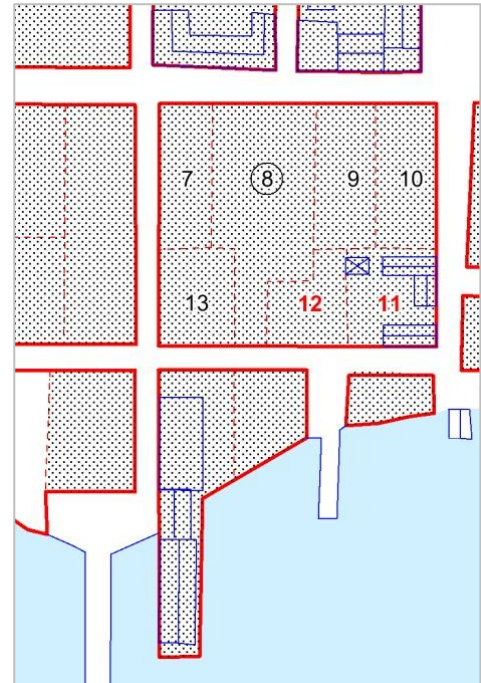
Helsingin Presidentinlinnan sisäpihalla tehtiin tammi-maaliskuussa 2013 arkeologisia tutkimuksia, koska linnua kunnostetaan ja rakennustyöt ulottuvat myös sisäpihan alueelle, jossa tiedettiin vuoden 1997 kaivausten perusteella olevan 1600–1700-luvun vanhoja kaupungin asutuskerrostumia. Tasavallan presidentin kanslia vastasi muinaismuistolain mukaisesti tutkimusten kustannuksista. Sisäpihan kokonaispinta-ala oli noin 395 m², mutta noin puolet alueen vanhoista kerrostumista oli tuhoutunut pihalla tehtyjen 1900-luvulla tehtyjen kaivantojen johdosta, minkä vuoksi kaivauspinta-ala oli vain noin 160 m². Tutkimuksille asetti oman haasteensa se, että kenttätyöt suoritettiin talvella, minkä vuoksi kaivausalue jouduttiin kattamaan teltalla ja pitämään lämpöasteiltaan plussan puolella. Myös valaistus aiheutti ongelmia, erityisesti valokuvaaminen oli haasteellista sekä lähes samanväristen ja tyyppisten maakerrosten erottaminen oli välillä hankalaa. Lähimpänä teltan sisäänkäyntiä maa pääsi välillä jäätymään, mutta routamatoilla se saatiin kuitenkin sulamaan. Lämpötilan pitämiseen noin viidessä asteessa käytettiin sekä kaasua että sähkölämmittimiä. Kaivausalueen pintamaat poistettiin kaivinkoneella ja loput kaivettiin lapiolla ja kaivauslastoilla. Tutkimusalue sidottiin Helsingin kaupungin käyttämään koordinaattijärjestelmään (ETRS-GK25/N2000) ja kaivauskarttojen piirtäminen tapahtui pääosin käsin, mutta apuna käytettiin myös takymetriä.

1600-luvulla ja pitkälle 1700-luvulle saakka tonttien 133/11 ja 134/12 välinen raja kulki lähellä kaivausalueen (rasteroitu punaisella)

länsireunan läheltä. Raja näkyi pihakiveyksen pohjois-eteläsuuntaisena kivirivinä sekä sitä vanhempien paalunsijojen muodostaman linjan kohdalla. Venäläisten kenttälainoitus (oikean kuvan tummanvihreä linja) on vanhan kartta-aineiston perusteella kulkenut koillis-lounassuunnassa vuoden 2013 kaivausalueen poikki, mutta tästä ei kaivauksissa havaittu merkkejä. Kartat Eeva Pettäy (ks. tarkemmin kartat 34 ja 35).

Presidentinlinnan alue sisäpihoineen on ollut heti osa kaupunkia, kun Helsinki siirrettiin 1640-luvulla Vantaanjoen suulta Vironniemelle. Piha-alue kuului ns. Kalastajanmäen kortteliin ja vanhimman tonttiluettelon perusteella Presidentinlinnan sisäpihan tontit ovat kuuluneet ainakin jo 1600-luvun loppupuolelta lähtien porvareille. Kaupunki paloi ensimmäisen kerran jo vuonna 1654 ja vuonna 1713 ruotsalaiset polttivat sen venäläisten valloittaessa Helsingin. Presidentinlinnan sisäpihan alueella sijainneet tontit jäivät vanhan kartta-aineiston perusteella venäläisten kenttälainnoituksen alle, mutta kaivauksissa ei tästä havaittu mitään merkkejä. On mahdollista, etteivät vanhojen karttojen asemoinnit nykykartan päälle ole tarkkoja ja linnoitus on kulkenut joko etelämpänä tai pohjoisena, eikä se ole osunut lainkaan sisäpihan alueelle. Tosin myös se on mahdollista, että sisäpihan alueella kenttälainnoitus on ollut rakennettu lähinnä hiekasta ja risuista, joten se on ollut myös helppo tasoittaa, kun linnoitusta alettiin purkaa vuonna 1725. Tällöin siitä ei olisi jäänyt selviä merkkejä. Linnoitusvaiheen jälkeen tontit jaettiin uudelleen, mutta ne säilyivät silti edelleen lähes samoilla paikoilla. Hieman myöhemmin tontteja alettiin yhdistää ja linnan alueelle muodostui Erhadske gården, johon kuului ainakin pikkuvihan aikoihin kaksi asuinrakennusta, kivikellari aittoineen, sauna, navetta ja rehuvarasto sekä ryytimaa. Myöhemmin tontti lunastettiin kruunulle, mutta tontin rakennukset säilyivät. 1760–1770-luvuilla tonttien asukkaat vaihtelivat ja myös rakennuksissa tapahtui muutoksia. Tontilla oli ainakin kamarillinen sauna ja toinen sauna sekä asuinrakennus, jossa oli sali, isompi kamari ja keittiö. Vuoden 1808 tulipaloa ennen rakennukset olivat keskittyneet teiden varteen ja tonttien rajat oli muutettu idemmäksi. Rakennukset tuhoutuivat kokonaan palossa, jonka jälkeen tonttijakoja muutettiin jälleen. Uusi tontti siirtyi Heidenstrauchin kauppiasveljesten omistukseen.

Ote vuoden 1808 palokartasta. Tontin 11 rakennukset reunustavat pihaa ja ne sijaitsevat kadun varsilla. Presidentinlinnan sisäpihan alue on ollut kokonaan rakennusten välistä piha-alueita. Kuvan digitointi Katja Vuoristo.

Vanhimmat kaivauksissa todetut kerrostumat ja rakenteet ajoittuvat jo 1600-luvulle ja alueen keskivaiheilta tutkittu hirsikehikkoinen kaivo (R124) ajoittuu luultavasti heti kaupungin perustamisen aikoihin. On mahdollista, että se on jäänyt käytöstä jo vuoden 1654 tulipalon jälkeen. Pohjavesi ja merenpinta olivat yhä edelleen hyvin lähellä kaivon pohjaa, ja herääkin kysymys, onko kaivon vesi ollut käyttöaikanaan suolaista meriveden läheisyydestä johtuen? 1600-luvun puolelle ajoittuu myös paikalla sijainneen kellarin (R11) ensimmäinen rakennusvaihe. Kellari on luultavasti palanut vuoden 1713 tulipalossa, minkä jälkeen se on ilmeisesti otettu taas venäläisten valtakauden jälkeen uudelleen käyttöön ja rakennettu alinta kivikerrosta lukuun ottamatta uudelleen. On luultavaa, että kellarin toinen käyttövaihe liittyy Erhardin suvun aikaan, sillä pikkuvihan jälkeen vuonna 1742 päivätyssä korvausanomuksessa mainitaan mm. kellari (ks. sivu 25). Kyseessä on luultavasti sama rakennus. 1700-luvun loppupuolella rakennus on jäänyt jo pois käytöstä, jolloin sen sisäpuolta on käytetty tunkiona. Mahdollisesti kellaria ei ole koskaan korjattu enää pikkuvihan tuhojen jälkeen. On mahdollista, että myös kaivausalueen eteläreunassa sijainnut kivijalka (R55) on yksi korvausanomuksessa mainituista rakennuksista, sillä ainakin ajoituksensa puolesta se sopisi samaan aikajaksoon. Myös osa pihakerroksista voidaan stratigrafian perusteella liittää juuri Erhadske gårdeniin.

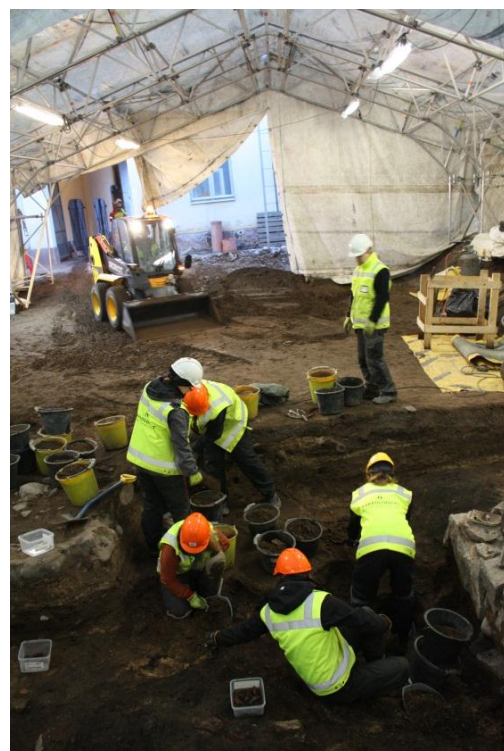
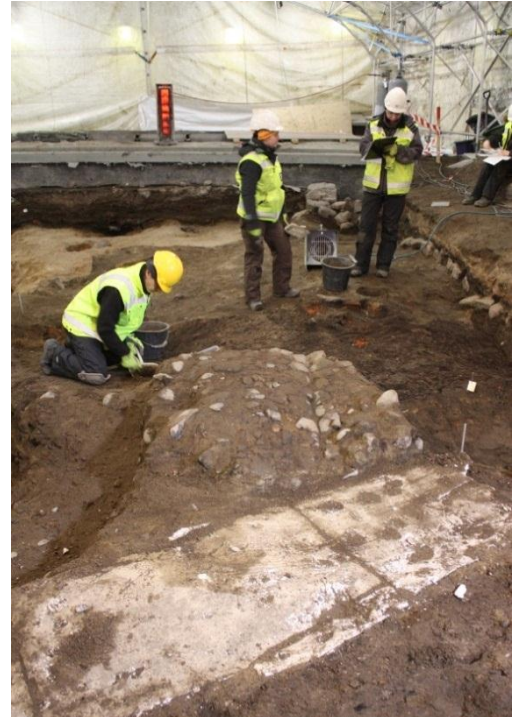

AKDG3164:17 Verna Kalmari kaivaa kellarin R11 vieressä. Kuva Katja Vuoristo.

Talonpohja R8 näyttäisi sen sijaan ajoittuvan vasta 1700-luvun jälkipuoliskolle, jolloin se liittyisi aikaan, jolloin sisäpihan tontit ovat olleet jo kruunun omistuksessa. Vanhoista kartoista ei käy ilmi tontilla 1700-luvulla sijainneiden rakennusten paikat, joten rakennuksen liittäminen johonkin tiettyyn rakennukseen on vaikeaa, mutta on todennäköistä, että kyseessä on kirjallisissa lähteissä mainitun kapteeni Birmanin asuinrakennus, johon kuului sali, isompi kamari ja keittiö. Joka tapauksessa rakennus on todennäköisesti rakennettu ennen kuin tonttien 11 ja 12 välinen raja on siirtynyt idemmäksi. Uusi tonttiraja ja sen aikaiset rakennukset on merkitty vuoden 1808 palokarttaan. Aiemmin tonttien välinen raja on ollut lännempänä kohdassa, jossa on nähtävissä sekä paa-

AKDG3164:40 Pihakiveyksestä R5 oli säilynyt pieni alue kaivausalueen itäosassa. Edustalla styroksimatto, joka peittää putkikaivantoa. Kaivaussuunta E-W. Kuva Katja Vuoristo.

lunsi- ja muokattu raja ja myöhemmin pihakiveyksessä isommilla kivillä merkitty rajalinja. Rakennuksen pohja rajautui siististi pihakiveyksen vesikouruun sekä lännessä tontin rajaan. Samanaikaisina talonpohjan kanssa voidaan pitää useampia maapohjaisia hiekkakerroksia sekä myös pihakiveystä R5, joka on ollut käytössä aina vuoden 1808 paloon saakka.

Selkeiden rakenteiden lisäksi kaivausalueella havaittiin myös muita pienempiä rakenteita sekä maakerroksia. Palokerroksista havaittiin vuosien 1713 ja 1808 paloista syntyneet kerrokset. Kaivausalueen itäosa oli säilynyt länsiosaa huonommin, sillä paikalla kulki useampia putkikaivantoja ja lisäksi sinne oli kaivettu sadevesikaivo. Alueen itäosassa oli myös 1800-luvulle ajoittuva kaivo pihan eteläreunassa.

AKDG3164:28 Vuoteen 1713 ajoittuvaa palokerrosta kaivetaan esille. Taustalla kaivinkone siirtää pois kaivettuja maa-aineksia. Kaivaussuunta W-E. Kuva Katja Vuoristo.

Kaivauksilta saatiin talteen runsaasti esinelöytöjä. Tavallisimpia löytöjä olivat punasavi- ja fajanssiastioiden palaset, ns. liitupiippujen eli valkosavesta valmistettujen piippujen katkelmat sekä rautanaulat, erilaiset metalliesineet ja eläinten luut. Erilaisia lasin paloja löytyi myös runsaasti. Sirpaleita oli niin astioista, pulloista kun ikkunalaseista. Tällaiset löydöt ovat hyvin tyypillisiä historiallisen ajan kaupunkikaivauksille. Eläinten luut analysoidaan joulu-tammikuussa 2013–14, jotta tontin asukkaiden ruokavaliosta ja kulutuskäyttäytymisestä saadaan lisää tietoa.

Astioiden palaset ovat suurimmaksi osaksi tavallisista käyttöastioista. Joukossa on muutamia punasavesta valmistettujen astian palasia, jotka ovat luultavasti tuontitavaraa ja myös fajanssiastioita on tuotu ainakin Ruotsista. Ulkomaantuontia ovat myös kivilasiastiat, joiden palasia tosin löytyi melko vähän. Sisäpihan kaivauksilta löytyneet kivilasiastioiden palaset ajoittuvat 1550-luvulta aina 1700-luvulle. Liitupiipuista lähes kaikki tunnistetut piiput ovat 1600- tai 1700-luvuilta ja niiden joukossa on sekä hollantilaisia että ruotsalaisia piippuja. Rahalöydöt ovat suhteellisen harvinaisia, niitä löytyi ainoastaan 11–12 kappaletta. Lähes kaikki kolikot ovat erittäin huonossa kunnossa, mutta osa niistä on pystytty kuitenkin tunnistamaan ja ajoittamaan. Tunnistetut rahat ovat kaikki ruotsalaisia äyriä ja ne ajoittuvat 1600- sekä 1700-luvulle, kuten luultavasti myös tunnistamattomat rahat. Rahat ovat yhtä hopeista äyriä lukuun ottamatta kuparisia. Muita mielenkiintoisia löytöjä ovat muun muassa napit, lasipullojen sinetit, fajanssista ja lasista muotoillut pelimerkit, sormustin ja kahteen osaan hajonnut kultainen korvakoru.

AKDG3164:152 Bolus-koristeisia punasaviastioiden reunapaloja (KM39404:513, 630, 1282, 631). Kuva Maija Helamaa.

Vuoden 2013 kaivaukset täydensivät sitä tietoa, jota oli saatu jo vuoden 1997 kaivausten yhteydessä Presidentinlinnan alueen varhaisemmasta historiasta ja asutuksesta. Eri maakerroksista tehty kasvijäänneanalyysi tuki kaivausten tulkintoja. Kasvijäänneanalyysissä (liite 7) todettiin alueella olleen intensiivistä toimintaa ja aineistossa havaittiin erilaisia kosteikko- sekä kulttuurikasveja sekä myös hyötykasveja, joista osa oli tuontitavaraa, kuten viikuna. Näytteistä löytyi runsaasti myös viljan jyviä, joiden joukossa oli ohraa, kauraa ja yksi mahdollinen pölkkyvehnän jyvä. Aineiston perusteella vilja on ollut puhdistettua tontille joutuessaan, mikä viittaa siihen, että viljaa on varastoitu alueella. Tämä sopii hyvin kauppiastontille. Viljan siemenistä voitiin myös todeta, että vuoden 1713 tulipalo ei ole riehunut polttavan kuumana tontilla, vaan palo on

ollut pitkäkestoisempaa ja rauhallisempaa, sillä jyvät eivät olleet palaneet kokonaan. Tätä tulkintaa tukee myös se, että palokerroksen esinelöydöt eivät olleet kovinkaan palaneita.

Vuoden 2013 arkeologisissa tutkimuksissa Presidentinlinnan sisäpihan alueella sijainneet historialliset kerrostumat kaivettiin kokonaisuudessaan pois, joten alueella ei ole enää mitään kiinteään muinaisjäännökseen liittyvää. Muinaisjäännösalue saattaa kuitenkin jatkua linnan rakenteiden alle ja paikoin nykyisen rakennuksen alla on luultavasti säilynyt pieniä alueita, joissa on vielä tutkimattomia vanhoja kerrostumia.

Lähteet

Painamattomat lähteet

Heikkinen, Markku 2010–2012. Helsinki, Presidentinlinna. Historiallisella kaupunkialueella (1640–) sijaitsevan rakennuksen peruskunnostuksen arkeologinen valvonta. Helsingin kaupunginmuseo.

Mökkönen, Teemu 2002. Helsinki – Helsingfors. Kaupunkiarkeologinen inventointi. Museovirasto.

Niukkanen, Marianna 1997. Helsinki, Presidentinlinna. Historiallisen ajan kaupunkikaivaus 1.–22.8. ja 29.9.–3.10.1997. Museovirasto.

Forsell, Lars 1696/Avander, Nils 1707. Geometrisk Grundrijtning Öfver Stapel Staden Hellsingfors i Nyhland och alle des tillhörige åkrar afmätte ANNO 1696 af Sahl Lars Forsell renoverat och beskrfwen ANNO 1707. Signum: Lantmät. Lev. 1892. Nr 27 (Kartavd. m. format), RVA.

Painetut lähteet

Blomstedt, Yrjö 1992. ”Kauppakartanosta keisarilliseksi palatsiksi ja tasavallan presidentin linnaksi”. Linna – The Presidential Palace. Toim. Jaakko Kalela et al. Keuruu.

Dahlbäck Lutteman, Helena 1980. Svenkst porslin. Fajans, porslin och flintgods 1700–1900. Lund.

Hietala, Marjatta & Helminen, Martti 2009. ”Helsingin kehitys vuodesta 1550”. Helsinki. Historiallinen kaupunkikartasto. Scandinavian Atlas of Historic Towns New Series, No. 2, Suomi - Finland. Toim. Marjatta Hietala, Martti Helminen & Merja Lahtinen. Hämeenlinna.

Hornborg, Eirik 1950. ”Ajanjakso 1721–1809”. Helsingin kaupungin historia II. Helsinki.

Nikula, Oscar 1960. Augustin Ehrensvärd. Åbo.

Niukkanen, Marianna 1998. Helsingin pienoishistoriaa Presidentinlinnan sisäpihalla. Muinaistutkija 2/1998. Helsinki.

Suolahti, Eino E. 1950. ”Ensimmäinen Vironniemen Helsinki (1640–1721)”. Helsingin kaupungin historia I. Helsinki.

Vingedal, S. E. 1977. Porslinsmärken. En bok om porslins-, fajans- och andra keramikmärken. Stockholm.

www-sivut

<http://ilmatieteenlaitos.fi/itameren-pinnankorkeuden-muutokset>

Kuvaluettelot

Mustavalkonegatiivit

Kuvanumero	Aihe	Kuvasuunta	Päivämäärä	Kuvaaja
AKF146632:1	Työkuva. Talon (R8) sisäpuolen täyttömaata poistetaan.		14.1.2013	K. Vuoristo
AKF146632:2	Vitriinin sisäpuoli. Y12 ja Y15	N-S	16.1.2013	K. Vuoristo
AKF146632:3	Vitriinin sisäpuoli. Y33, R34 sekä paalukuopat Ku25, Ku29, Ku41.	W-E	18.1.2013	K. Vuoristo
AKF146632:4	Vitriinin E-puoli. R8 ja Y12. Taustalla Y6, Y9 ja Y64.	W-E	22.1.2013	K. Vuoristo
AKF146632:5	Vitriinin E-puoli. Y67 sekä kuoppa Ku59. Taustalla kaivo 1.	W-E	24.1.2013	E. Pettäy
AKF146632:6	Vitriinin E-puoli. Y33 ja Y65.	SW-NE	25.1.2013	K. Vuoristo
AKF146632:7	Vitriinin E-puoli. Y86, Y89 ja Y90.	SW-NE	28.1.2013	K. Vuoristo
AKF146632:8	Vitriinin E-puoli. R8, Y97 ja Y100.	N-S	31.1.2013	K. Vuoristo
AKF146632:9	Kivijalka R8, talon ulkopuoli. Etualalla palokerros Y101.	N-S	1.2.2013	E. Pettäy
AKF146632:10	Vitriinin E-puoli. R8, Y101, Y119.	SW-NE	1.2.2013	K. Vuoristo
AKF146632:11	Vitriinin E-puoli. R8, Y101, Y119.	N-S	1.2.2013	K. Vuoristo
AKF146632:12	Vitriinin E-puoli. Y97, Y101 ja Ku106.	W-E	1.2.2013	K. Vuoristo
AKF146632:13	Kaivausalueen N-reuna. Palokerros Y3.	E-W	4.2.2013	K. Vuoristo
AKF146632:14	Kaivausalueen N-reuna. Kuvassa vasemmalla vanhempaa kiveystä R113 ja oikealla nuorempaa pihakiveystä R5.	W-E	5.2.2013	E. Pettäy
AKF146632:15	Kaivausalueen N-reuna. Kuvassa vasemmalla vanhempaa kiveystä R113 ja oikealla nuorempaa pihakiveystä R5. Etualalla kellarin (R11) E-pääty.	W-E	5.2.2013	E. Pettäy
AKF146632:16	Kaivausalueen N-reuna. Rakenteessa R113 oleva vesikouru.	N-S	5.2.2013	E. Pettäy
AKF146632:17	Kaivausalueen keskiosa. Y33, Y65 ja Y123 sekä etualalla Y90, Y115 ja paalukuoppa Ku126.	NW-SE	11.2.2013	K. Vuoristo
AKF146632:18	Vesikourua rakenteessa R5.	E-W	12.2.2013	K. Vuoristo
AKF146632:19	Kaivausalueen keskiosa. Y129, etualalla Y33 sekä paalukuoppa Ku121.	NW-SE	13.2.2013	K. Vuoristo
AKF146632:20	Kaivausalueen N-reuna. Y33, Y137, paalukuopat Ku121, Ku126, Ku133 ja Ku135 sekä tiilikuoppa Ku139.	W-E	13.2.2013	K. Vuoristo
AKF146632:21	Paalukuopat Ku121 ja Ku133 sekä Y33 ja Y137.	W-E	13.2.2013	K. Vuoristo
AKF146632:22	Tiilikuoppa Ku139, Y140 ja Y137.	W-E	13.2.2013	K. Vuoristo

AKF146632:23	Kaivausalueen keskiosa. Y96, tiilikuoppa Ku139. Kuvassa oikealla kaivo 1.	W-E	15.2.2013	K. Vuoristo
AKF146632:24	Tiilikuoppa Ku139/Y140/R141.	E-W	15.2.2013	K. Vuoristo
AKF146632:25	Kaivausalueen keskiosa. Y100 sekä tiilikuopan Ku139 dokumentointia.	W-E	15.2.2013	K. Vuoristo
AKF146632:26	Kaivausalueen keskiosa. Y146, Y148, Y150 ja Y152.	W-E	19.2.2013	K. Vuoristo
AKF146632:27	Kaivon 2 E-puoli. Etualalla Y153B ja Y155. Kuvan yläosassa kaivo 2 ja palokerrosta Y101.	NE-SW	20.2.2013	K. Vuoristo
AKF146632:28	Kaivausalueen keskiosa. Y101 ja Y152.	NE-SW	21.2.2013	K. Vuoristo
AKF146632:29	Vitriinin E-puolen profiili. Etualalla Y110 ja Y171.	E-W	22.2.2013	K. Vuoristo
AKF146632:30	Kaivausalueen keskiosa. Palokerros Y101 ja orgaaninen kerros Y171.	W-E	25.2.2013	K. Vuoristo
AKF146632:31	Kaivausalueen NE-kulma. Pihakiveyksen alta paljastui vanhemman kiveyksen (R113) vesikouru. Y129 ja Y116.	N-S	4.3.2013	E. Pettäy
AKF146632:32	Kaivausalueen SE-kulma. Palokerros Y3, pihakiveys R5 ja Y161.	N-S	20.2.2013	K. Vuoristo
AKF146632:33	Kaivausalueen SE-kulma. Palokerros Y3, pihakiveys R5, Y161 ja R162.	N-S	21.2.2013	K. Vuoristo
AKF146632:34	Kaivausalueen SE-kulma. Y166, keskelle tehty koekuoppa.	N-S	22.2.2013	K. Vuoristo
AKF146632:35	Kaivausalueen S-reuna. Y20, Y21.	W-E	17.1.2013	K. Vuoristo
AKF146632:36	Kaivausalueen S-reuna. Y24, R44, R45, Y46, Y47.	W-E	18.1.2013	K. Vuoristo
AKF146632:37	Vitriinin S-puoli. Kivijalka R55, kivi-tiili – rakenne R74, Y73 ja paalukuoppa Ku56.	N-S	24.1.2013	E. Pettäy
AKF146632:38	Vitriinin S-puoli. R55, Y79, paalukuoppa Ku56.	N-S	25.1.2013	K. Vuoristo
AKF146632:39	Vitriinin sisäpuoli. Kellarin R11 W-osa.	S-N	25.1.2013	K. Vuoristo
AKF146632:40	Vitriinin sisäpuoli. Kellarin viereinen W-profiili.	E-W	25.1.2013	K. Vuoristo
AKF146632:41	Vitriinin E-puoli. Kellarin R11 E-osa. Kuvan ylä-laidassa rakennetta R113.	W-E	25.1.2013	K. Vuoristo
AKF146632:42	Vitriinin E-puoli. Kellarin R11 E-osan eteläseinä.	S-N	28.2.2013	K. Vuoristo
AKF146632:43	Vitriinin E-puoli. Kellarin R11 E-osa.	SE-NW	28.2.2013	K. Vuoristo
AKF146632:44	Vitriinin E-puoli. Kellarin R11 E-osa. Kivilattia R203.	W-E	28.2.2013	K. Vuoristo
AKF146632:45	Kellarin E-osan sisäpuoli. Ku204/R207 ja puhdas pohjamaa Y50.	SW-NE	8.3.2013	K. Vuoristo
AKF146632:46	Kaivo 1, Y132.	NW-SE	21.2.2013	K. Vuoristo
AKF146632:47	Kaivo 1, Y165.	NW-SE	22.2.2013	K. Vuoristo
AKF146632:48	Kaivo 1. Romahtaneita puita, Y132.	SW-NE	22.2.2013	K. Vuoristo

AKF146632:49	Kaivo 1, Y187.	W-E	1.3.2013	K. Vuoristo
AKF146632:50	Kaivo 1, E-reunan sisäseinää.	W-E	1.3.2013	K. Vuoristo
AKF146632:51	Kaivo 1. Kaivon pohjalla oleva puuvanne.	NW-SE	5.3.2013	K. Vuoristo
AKF146632:52	Kaivo 1, S- ja W-seinämät.	NE-SW	5.3.2013	K. Vuoristo
AKF146632:53	Kaivo 1, W-seinän pystylautoja.	NW-SE	5.3.2013	K. Vuoristo
AKF146632:54	Kaivo 1, W-seinämän tuohivuorausta.	E-W	7.3.2013	K. Vuoristo
AKF146632:55	Kaivo 1, W-seinämän hirsikehikkoa.	E-W	7.3.2013	K. Vuoristo

Digitaalikuvat

Kuvanumero	Aihe	Kuvasuunta	Päivämäärä	Kuvaaja
AKDG3164:1	Vitriiniä poistetaan.		8.1.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:2	Vitriinin poistamista valvotaan.		8.1.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:3	Vitriiniä poistetaan.		8.1.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:4	Maija Helamaa kerää vitriinistä vuoden 1997 kaivauslöytöjä.		8.1.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:5	Työkuva. Talon (R8) ulkopuolen täyttömaata poistetaan ja pihakiveystä dokumentoidaan.		14.1.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:6	Työkuva. Talon (R8) ulkopuolen täyttömaata poistetaan ja pihakiveystä dokumentoidaan.		14.1.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:7	Teltan ensimmäinen osa kaivausalueen päällä.	SE-NW	15.1.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:8	Työkuva. Vitriinin sisäpuolella olevaa pihakiveystä putsataan.		15.1.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:9	Työkuva. Seulan rakennus.		15.1.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:10	Vitriinin sisäpuoli pihakiveyksen poiston jälkeen. Y9 ja Y10.	N-S	15.1.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:11	Vitriinin sisäpuoli. Y12 ja Y15.	N-S	16.1.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:12	Vitriinin sisäpuoli. Y15.	N-S	17.1.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:13	Vitriinin sisäpuoli. Y33, R34 sekä paalukuopat Ku17, Ku25, Ku29, Ku31, Ku41.	N-S	18.1.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:14	Vitriinin sisäpuoli. Etualalla Y61 ja Y70, vaalea hiekka pohjamaa Y50.	S-N	22.1.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:15	Vitriinin sisäpuoli. Etualalla Y52 ja Y62, vaalea hiekka pohjamaa Y50.	N-S	22.1.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:16	Vitriinin sisäpuoli. Etualalla Y70, vaalea hiekka pohjamaa Y50.	S-N	23.1.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:17	Työkuva. Verna Kalmari kaivaa uunin (R38) edustalla.		28.1.2013	K. Vuoristo

AKDG3164:18	Talon (R8) N-puoli pihakiveyksen poiston jälkeen. Y7 ja Y58/Ku59.	W-E	22.1.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:19	Vitriinin E-puoli. R8 ja Y12. Taustalla Y6, Y9 ja Y64.	W-E	22.1.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:20	Vitriinin E-puoli. Y33 ja Y65.	SW-NE	25.1.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:21	Vitriinin E-puoli. Y86, Y89 ja Y90.	SW-NE	28.1.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:22	Vitriinin E-puoli. R8, Y86, Y89, Y90.	NW-SE	28.1.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:23	Kaivon 1 E-puoli. Y86/Y33.	N-S	28.1.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:24	Kaivon 1 E-puoli. Y95 ja Y96.	S-N	29.1.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:25	Työkuva. Kaivinkone teltassa.		29.1.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:26	Vitriinin E-puoli. R8, Y96, Y97 ja Y100.	N-S	30.1.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:27	Vitriinin E-puoli. R8, Y97 ja Y100.	N-S	31.1.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:28	Työkuva.	W-E	1.2.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:29	Kivijalka R8, talon ulkopuoli. Etualalla palokeros Y101 ja Ku106.	N-S	1.2.2013	E. Pettäy
AKDG3164:30	Työkuva. Pihakiveystä (R5) otetaan esiin.		1.2.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:31	Työkuva. Palokerrosta (Y101) kaivetaan esiin.	E-W	1.2.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:32	Vitriinin E-puoli. R8, Y101, Y119.	N-S	1.2.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:33	Vitriinin E-puoli. Y97, Y101 ja Ku106.	W-E	1.2.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:34	Kaivausalueen N-reuna. Palokerros Y3.	E-W	4.2.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:35	Kaivausalueen N-reuna. Kuvassa vasemmalla vanhempaa kiveystä R113 ja oikealla nuorempaa pihakiveystä R5.	W-E	5.2.2013	E. Pettäy
AKDG3164:36	Kaivausalueen N-reuna. Kuvassa vasemmalla vanhempaa kiveystä R113 ja oikealla nuorempaa pihakiveystä R5. Etualalla Kellarin (R11) E-pääty.	W-E	5.2.2013	E. Pettäy
AKDG3164:37	Kaivausalueen N-reuna. Rakenteessa R113 oleva vesikouru.	N-S	5.2.2013	E. Pettäy
AKDG3164:38	Kaivausalueen N-reuna. R5 ja R113 purettu osittain. Y12, etualalla vasemmalla Y90 ja Y115 sekä paalukuoppa Ku126.	W-E	6.2.2013	E. Pettäy
AKDG3164:39	Kaivausalueen keskiosa. Y33, Y65 ja Y123 sekä etualalla Y90, Y115 ja paalukuoppa Ku126.	NW-SE	11.2.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:40	Kaivausalueen keskiosa. Putkikaivanto on hajottanut osan pihakiveyksestä R5.	E-W	12.2.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:41	Vesikourua rakenteessa R5.	E-W	12.2.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:42	Kaivausalueen N-reuna. Y33, Y137, paalukuopat Ku121, Ku126, Ku133 ja Ku135 sekä	W-E	13.2.2013	K. Vuoristo

	tiilikuoppa Ku139.			
AKDG3164:43	Paalukuopat Ku121 ja Ku133 sekä Y33 ja Y137.	W-E	13.2.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:44	Tiilikuoppa Ku139, Y140 ja Y137.	W-E	13.2.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:45	Kaivausalueen keskiosa. Y96, tiilikuoppa Ku139. Kuvassa oikealla kaivo 1.	W-E	15.2.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:46	Tiilikuoppa Ku139/Y140/R141.	E-W	15.2.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:47	Työkuva. Mikael Nyholm kaivaa 1800-luvun kaivoa (kaivo 2).	W-E	15.2.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:48	Mahdollisia maatuneita tynnyrinvanteita kuopan Ku139 reunalla yksikössä Y100.	S-N	15.2.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:49	Kaivausalueen keskiosa. Y146, Y148, Y150 ja Y152.	W-E	19.2.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:50	Kaivon 2 E-puoli. Etualalla Y153B ja Y155. Kuvan yläosassa kaivo 2 ja palokerrosta Y101.	NE-SW	20.2.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:51	Työkuva.		20.2.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:52	Työkuva. Tiina Mikkanen pussittaa löytöjä.		20.2.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:53	Kaivausalueen keskiosa. Y101 ja Y152.	NE-SW	21.2.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:54	Kaivausalueen keskiosa. Palokerros Y101, Y110, Y152, Y164, Y171 ja Y177 sekä kaivo 1, Y165.	W-E	22.2.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:55	Kaivon 2 E-puoli. Veistetty hirren pätkä. Y101 ja Y155.	E-W	22.2.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:56	Vitriinin E-puolen profiili. Etualalla Y110 ja Y171.	E-W	22.2.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:57	Kaivausalueen keskiosa. Palokerros Y101 ja orgaaninen kerros Y171.	W-E	25.2.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:58	Kaivausalueen keskiosa. Palokerros Y101, Y110, Y171, Y172, Y173.	E-W	25.2.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:59	Kaivausalueen N-reuna. Kuvassa ylhäällä kellari R11, jonka edessä Ku185. Puhdas pohjamaa Y50 (savi/hiekka).	E-W	1.3.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:60	Kaivausalueen NE-kulma. Pihakiveystä R5.	NW-SE	1.3.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:61	Kaivausalueen NE-kulma. Pihakiveyksen alta paljastui vanhemman kiveyksen (R113) vesikouru. Y129 ja Y116.	N-S	4.3.2013	E. Pettäy
AKDG3164:62	Kaivausalueen NE-kulma. Y33 ja Y129.	N-S	4.3.2013	E. Pettäy
AKDG3164:63	Kaivausalueen NE-kulma. Y33/Y86.	NW-SE	5.3.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:64	Kaivausalueen NE-kulma. Y100, Y145.	N-S	6.3.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:65	Kaivausalueen SE-kulma. Palokerros Y3, pihakiveys R5 ja Y161.	N-S	20.2.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:66	Kaivausalueen SE-kulma. Y166, keskelle tehty koekuoppa.	N-S	22.2.2013	K. Vuoristo

AKDG3164:67	Kaivausalueen S-reuna. Y16, Y20.	W-E	17.1.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:68	Kaivausalueen S-reuna. Y20, Y21.	W-E	17.1.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:69	Kaivausalueen S-reuna. R44, R45, Y24, Y46, Y47.	W-E	18.1.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:70	Kaivausalueen S-reuna. Y105.	N-S	1.2.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:71	Vitriinin sisäpuoli. Uuni R22 ja R38.	E-W	17.1.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:72	Vitriinin sisäpuoli. Uuni R38/Ku37.	N-S	18.1.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:73	Vitriini S-puoli. Kivijalkaa R55, paalukuopan kiviä R57, Y54. Kuvassa vasemmalla kivijalkaa R8.	N-S	21.2.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:74	Vitriini S-puoli. Kivijalka R55, paalukuoppa Ku56, Y54. Kuvan alalaidassa kivijalkaa R8.	N-S	23.1.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:75	Vitriinin S-puoli. Kivijalka R55, paalukuoppa Ku56, Y73. Kuvassa vasemmalla kivijalkaa R8.	N-S	24.1.2013	E. Pettäy
AKDG3164:76	Vitriinin S-puoli. Kivijalka R55, kivi-tiili – rakenne R74, Y73 ja paalukuoppa Ku56.	N-S	24.1.2013	E. Pettäy
AKDG3164:77	Vitriinin S-puoli. R74.	W-E	24.1.2013	M. Nyholm
AKDG3164:78	Vitriinin S-puoli. R55, Y79, paalukuoppa Ku56.	N-S	25.1.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:79	Vitriinin sisäpuoli. Uunin R38 profiili. Etualalla pohjamaa Y50 ja Y72.	N-S	28.1.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:80	Työkuva. Päivi Jantunen ja Maija Helamaa.		28.1.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:81	Vitriinin S-puoli. Kivijalan R55 profiili.	NW-SE	22.2.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:82	Vitriinin sisäpuoli. Uunin R38 perustuskiveystä.	W-E	28.2.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:83	Vitriinin sisäpuoli. Uunin R38 alustus Y208.	W-E	1.3.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:84	Vitriinin sisäpuoli. Kellarin R11 W-osa, Y62 ja paalukuoppa Ku39.	W-E	23.1.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:85	Vitriinin sisäpuoli. Kellarin R11 W-osa.	W-E	24.1.2013	E. Pettäy
AKDG3164:86	Vitriinin sisäpuoli. Kellarin R11 W-osa.	SE-NW	24.1.2013	E. Pettäy
AKDG3164:87	Vitriinin sisäpuoli. Kellarin R11 W-osa.	S-N	25.1.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:88	Vitriinin sisäpuoli. Kellarin viereinen W-profiili.	E-W	25.1.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:89	Vitriinin sisäpuoli. Kellarin R11 W-osa.	W-E	28.1.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:90	Vitriinin E-puoli. Kellarin R11 E-osan eteläseinä.	S-N	28.2.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:91	Vitriinin E-puoli. Kellarin R11 E-osa.	SE-NW	28.2.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:92	Vitriinin E-puoli. Kellarin R11 E-osa. Kivilattia R203.	W-E	28.2.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:93	Vitriinin E-puoli. Kellarin R11 E-osa. Y200.	E-W	7.3.2013	K. Vuoristo

AKDG3164:94	Vitriinin E-puoli. Kellarin R11 E-osa. Y202.	E-W	7.3.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:95	Vitriinin E-puoli. Kellarin R11 E-osa. Kuvan yläkulmassa näkyy kellarin uudempaa rakennusvaihetta.	E-W	8.3.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:96	Kellarin E-osan sisäpuoli. Kivilattiaa R203 ja Ku204.	E-W	8.3.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:97	Kellarin E-osan sisäpuoli. Ku204/R207 ja puhdas pohjamaa Y50.	SW-NE	8.3.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:98	Kaivo 1. NW-nurkka, ylimmät säilyneet hirret.	SE-NW	11.2.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:99	Kaivo 1, Y165.	NW-SE	22.2.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:100	Kaivo 1. Romahtaneita puita, Y132.	SW-NE	22.2.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:101	Kaivo 1, Y132. Etualalla Y101.	SE-NW	25.2.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:102	Kaivo 1. Kaivon täyttömaan luuranko.	E-W	28.2.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:103	Kaivo 1, Y187.	SW-NE	1.3.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:104	Kaivo 1, Y187.	W-E	1.3.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:105	Kaivo 1, E-reunan sisäseinää.	W-E	1.3.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:106	Kaivo 1. Kaivon pohjalla oleva puuvanne.	NW-SE	5.3.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:107	Kaivo 1, E-seinän pystylautoja.	NW-SE	5.3.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:108	Kaivo 1, S- ja W-seinämät.	NE-SW	5.3.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:109	Kaivo 1, N- ja W-seinämät.	SE-NW	6.3.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:110	Kaivo 1, pohja.	NW-SE	6.3.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:111	Kaivo 1, W-seinä.	E-W	6.3.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:112	Työkuva, kaivoa 1 kaivetaan. Janne Haarala näyttää Maija Helamaalle valoa.		6.3.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:113	Kaivo 1, W-seinämän tuohivuorausta.	E-W	7.3.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:114	Teroitettuja lautoja ja tuohta kaivosta 1.		7.3.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:115	Teroitettuja lautoja ja tuohta kaivosta 1.		7.3.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:116	Kaivo 1, W-seinämän hirsikehikkoa.	E-W	7.3.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:117	Kaivo1, NE-nurkan hirsisalvos.	N-S	7.3.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:118	Kaivo1, NE-nurkan hirsisalvos.	N-S	7.3.2013	K. Vuoristo
AKDG3164:119	Kaivo 1, SE-nurkan hirsisalvos.	NW-SE	7.3.2013	M. Helamaa
AKDG3164:120	Kaivo 1, NE-nurkan hirsisalvos.	SW-NE	7.3.2013	M. Helamaa

AKDG3164:121	Lehdistö saapui paikalle.		21.2.2013	E. Pettaý
AKDG3164:122	Lehdistö saapui paikalle. Mikael Nyholmia ja Tiina Mikkasta haastatellaan.		21.2.2013	E. Pettaý
AKDG3164:123	Lehdistö saapui paikalle. Katja Vuoristoa haastatellaan.		21.2.2013	E. Pettaý
AKDG3164:124	KM39404:336. Kultainen korvarengas.			M. Helamaa
AKDG3164:125	KM39404:1704. Ruotsalainen hopeaäyri 1600-luvulta.			M. Helamaa
AKDG3164:126	KM39404:1969. Ruotsalainen kupariäyri 1600-luvulta.			M. Helamaa
AKDG3164:127	KM39404:81. Mahdollinen tulusrauta.			M. Helamaa
AKDG3164:128	KM39404:529. Sormustin.			M. Helamaa
AKDG3164:129	KM39404:531. Soljen neula.			M. Helamaa
AKDG3164:130	KM39404:534. Rautainen ongenkoukku.			M. Helamaa
AKDG3164:131	KM39404:1448. Rautainen haka.			M. Helamaa
AKDG3164:132	KM39404:1520. Lyijyplombi.			M. Helamaa
AKDG3164:133	KM39404:90, 91, 269, 1025, 1391-1395, 1461, 1906. Erilaisia kivilavikeraamiikka-astioiden palasia.			M. Helamaa
AKDG3164:134	KM39404:1025. Kivilaviasian pala, jossa kasvikoristeinen reliefimedalionki.			M. Helamaa
AKDG3164:135	KM39404:1329. Fajanssiastian paloja.			M. Helamaa
AKDG3164:136	KM39404:1330. Fajanssiastian paloja.			M. Helamaa
AKDG3164:137	KM39404:1330. Fajanssiastian paloja.			M. Helamaa
AKDG3164:138	KM39404:249, 251, 556, 557, 1330. Fajanssiastian paloja.			M. Helamaa
AKDG3164:139	KM39404:883. Fajanssiastian paloja.			M. Helamaa
AKDG3164:140	KM39404:886. Fajanssiastian pala.			M. Helamaa
AKDG3164:141	KM39404:884. Fajanssiastian paloja.			M. Helamaa
AKDG3164:142	KM39404:864, 1147, 1148. Posliiniastioiden paloja.			M. Helamaa
AKDG3164:143	KM39404:1618. Cafe au lait –posliinia.			M. Helamaa
AKDG3164:144	KM39404:1450, 1566, 1672, 1686, 1705. Pelimerkkejä.			M. Helamaa
AKDG3164:145	KM39404:428, 612, 1030, 1251, 1252. Punasavikeramiikan paloja.			M. Helamaa

AKDG3164:146	KM39404:630. Punasavesta valmistetun vadin paloja.	M. Helamaa
AKDG3164:147	KM39404:631. Punasavesta valmistetun vadin paloja.	M. Helamaa
AKDG3164:148	KM39404:635. Punasaviastioiden paloja.	M. Helamaa
AKDG3164:149	KM39404:513. Punasaviastian paloja.	M. Helamaa
AKDG3164:150	KM39404:1210, 1282. Punasaviastioiden paloja.	M. Helamaa
AKDG3164:151	KM39404:1693, 1712, 1912. Punasavesta valmistettujen kolmijalkapatojen jalvoja.	M. Helamaa
AKDG3164:152	KM39404:513, 630, 1282, 631. Punasaviastioiden reunapaloja.	M. Helamaa
AKDG3164:153	KM39404:582, 630-633, 635, 1030, 1912. Punasaviastioiden paloja.	M. Helamaa
AKDG3164:154	KM39404:1172. Ruotsalaisen liitupiipun koppa 1700-luvulta.	M. Helamaa
AKDG3164:155	KM39404:994, 1142, 1173. Liitupiipun koppia 1600- ja 1700-luvuilta.	M. Helamaa
AKDG3164:156	KM39404:994. Liitupiipun koppa 1700-luvulta.	M. Helamaa
AKDG3164:157	KM39404:876. Ruotsalaisen liitupiipun varrenkatkelma 1700-luvulta.	M. Helamaa
AKDG3164:158	KM39404:665, 848. Ruotsalaisen liitupiipun koppa 1700-luvulta ja varren katkelma.	M. Helamaa
AKDG3164:159	Koristeltuja liitupiipun varren katkelmia.	M. Helamaa
AKDG3164:160	Liitupiipun koppia ja varren katkelmia.	M. Helamaa
AKDG3164:161	KM39404:323, 1121. Lasipullojen sinettejä.	M. Helamaa
AKDG3164:162	KM39404:293-295, 877, 1787. Lasin paloja, jossa hiottua koristelua.	M. Helamaa
AKDG3164:163	KM39404:997. Koristeltu lasiastian pala.	M. Helamaa
AKDG3164:164	KM39404:1061. Lasipikarin pala.	M. Helamaa
AKDG3164:165	KM39404:1060. Nauhakoristeinen lasinpala.	M. Helamaa
AKDG3164:166	KM39404:380, 452, 1070, 1071. Pienten lasipullojen pohjapaloja sekä lasitikkun katkelma.	M. Helamaa
AKDG3164:167	KM39404:702-707. Lasipullojen paloja sekä Björknäsin sinetti.	M. Helamaa
AKDG3164:168	KM39404:524. Kiviastian paloja.	M. Helamaa
AKDG3164:169	KM39404:223. Koristellut luukahvan katkelma.	M. Helamaa
AKDG3164:170	KM39404:232. Nappi.	M. Helamaa

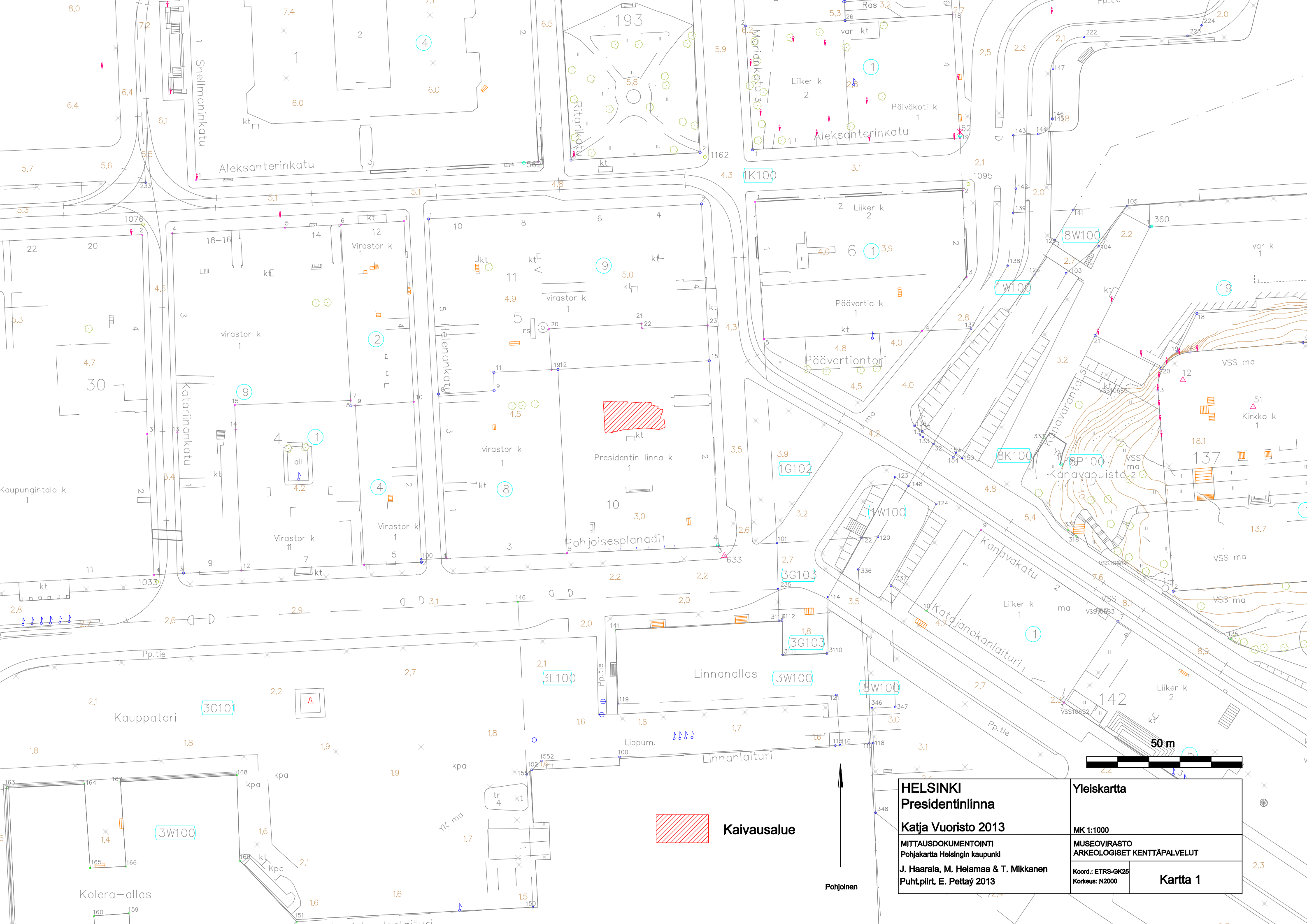
Karttaluettelo

Nro	Kartta	Mk
1	Yleiskartta	1:1000
2	Yleiskartta, kiinto- ja apupisteet	1:400
3	Kaivausalue, dokumentointitaso 1	1:50
4	Kaivausalue, dokumentointitaso 2	1:50
5	Kaivausalue, dokumentointitaso 3	1:50
6	Kaivausalue, dokumentointitaso 4	1:50
7	Kaivausalue, dokumentointitaso 5	1:50
8	Kaivausalue, dokumentointitaso 6	1:50
9	Kaivausalue, dokumentointitaso 7	1:50
10	Kaivausalue, dokumentointitaso 8	1:50
11	Kaivausalue, dokumentointitaso 9	1:50
12	Kaivausalue, dokumentointitaso 10	1:50
13	Kaivausalue, dokumentointitaso 11	1:50
14	Kaivausalue, dokumentointitaso 12	1:50
15	Kaivausalue, dokumentointitaso 13	1:50
16	Kaivausalue, dokumentointitaso 14	1:50
17	Kaivausalue, dokumentointitaso 15	1:50
18	Kaivausalue, dokumentointitaso 16	1:50
19	Kaivausalue, dokumentointitaso 17	1:50
20	Kaivausalue, dokumentointitaso 18	1:50
21	Kaivausalue, dokumentointitaso 19	1:50
22	Kaivausalue, dokumentointitaso 20	1:50
23	Kaivausalue, dokumentointitaso 21	1:50
24	Kaivausalue, dokumentointitaso 22	1:50
25	Kaivausalue, dokumentointitaso 23	1:50
26	Kaivo R124, dokumentointitasot 1-7	1:50
27	Kaivo R124, W- ja E-profiilit	1:10

28	Luoteisnurkan W-profiili, R38 S-profiili, R55 S-profiili	1:20
29	Keskialueen W-profiili	1:20
30	Rakennekartta 1	1:50
31	Rakennekartta 2	1:50
32	Rakennekartta 3	1:50
33	Maanäytteiden sijainnit	1:50
34	Kalastajamäen korttelin tonttijako 1696/1707	1:1000
35	Venäläisten kenttälainoitus 1721	1:1000
36	Tonttijako 1763	1:1000
37	Tonttijako ja vuoden 1808 palo	1:1000

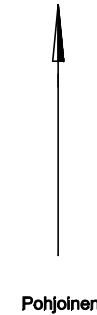

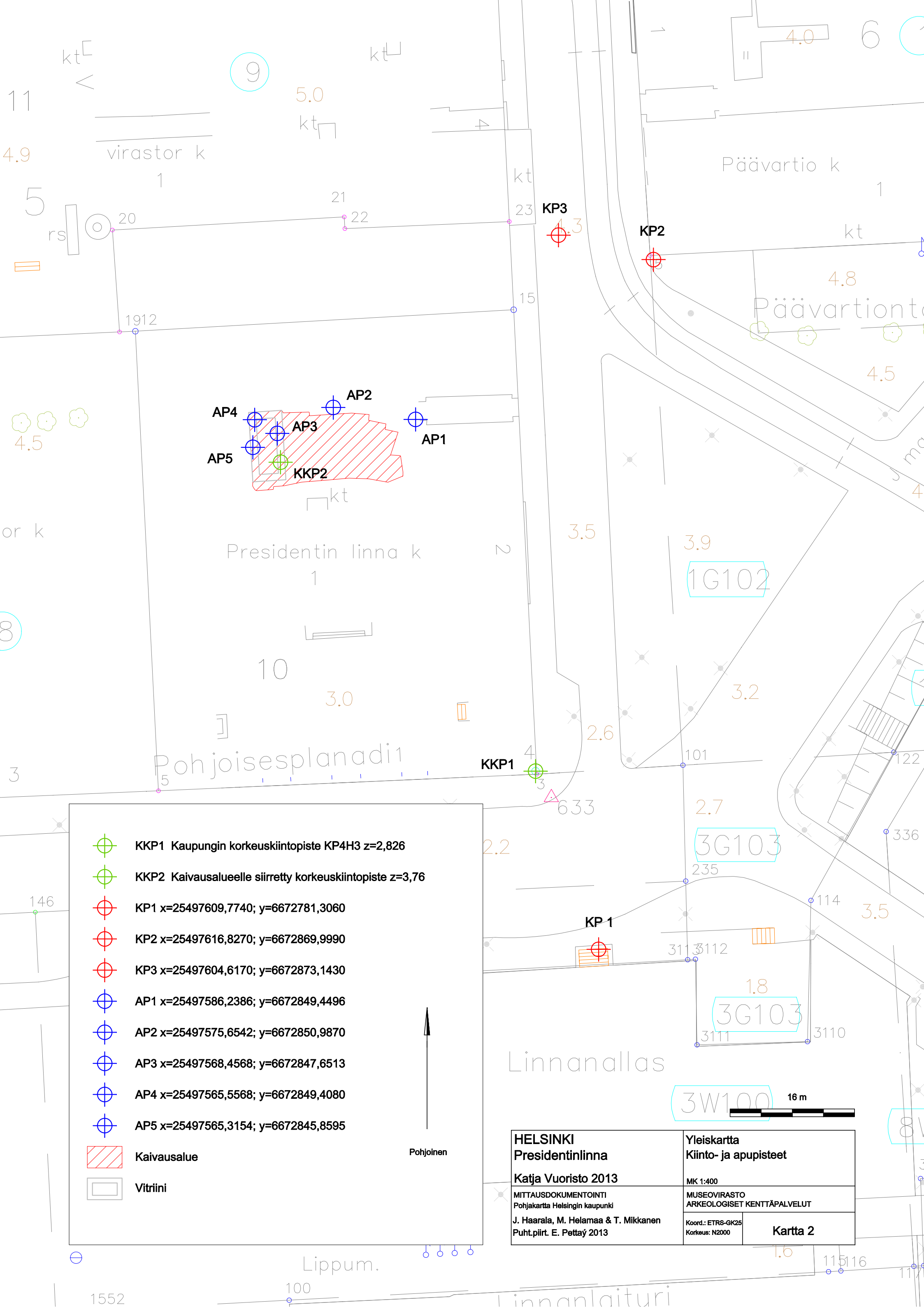
Kartat

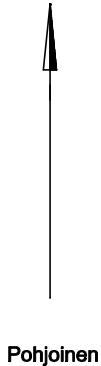
 Kaivausalue

HELSINKI		Yleiskartta	
Presidentinlinna		MK 1:1000	
Katja Vuoristo 2013		MUSEOVIKASTO ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT	
MITTAUSDOKUMENTOINTI Pohjakartta Helsingin kaupunki		Koord.: ETRS-GK25 Korkeus: N2000	
J. Haarala, M. Helamaa & T. Mikkanen Puht.pilri. E. Peltä 2013		Kartta 1	

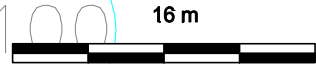

	KKP1 Kaupungin korkeuskiintopiste KP4H3 z=2,826
	KKP2 Kaivausalueelle siirretty korkeuskiintopiste z=3,76
	KP1 x=25497609,7740; y=6672781,3060
	KP2 x=25497616,8270; y=6672869,9990
	KP3 x=25497604,6170; y=6672873,1430
	AP1 x=25497586,2386; y=6672849,4496
	AP2 x=25497575,6542; y=6672850,9870
	AP3 x=25497568,4568; y=6672847,6513
	AP4 x=25497565,5568; y=6672849,4080
	AP5 x=25497565,3154; y=6672845,8595
	Kaivausalue
	Vitriini

HELSINKI		Yleiskartta	
Presidentinlinna		Kiinto- ja apupisteet	
Katja Vuoristo 2013		MK 1:400	
MITTAUSDOKUMENTOINTI Pohjakartta Helsingin kaupunki		MUSEOVIRASTO ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT	
J. Haarala, M. Helamaa & T. Mikkanen Puht.piirt. E. Pettäy 2013		Koord.: ETRS-GK25 Korkeus: N2000	Kartta 2

Karttojen 3-26 legenda

Rakenteet

R5	Pihakiveys
R8	Rakennuksen kivijalka
R11	Kellari
R23	Uuninperustukseen R38 liittyvä kivirakenne
R26	Paalun tukirakenne
R28	Paalun tukirakenne
R30	Paalun tukirakenne
R32	Paalun tukirakenne
R38	Kivi- ja tiilirakenne, uunin perustus
R40	Paalu ja sen tukirakenne
R44	Mahdollinen kivirakenne
R45	Todennäköisesti satunnaisia kiviä
R55	Rakennuksen kivijalka
R57	Paalun tukirakenne
R71	Mahdollinen kivirakenne
R74	Uunin perustukseen R38 liittyvä kivi- ja tiilirakenne
R81	Paalun tukirakenne
R113	Pihakiveys
R124	1600-luvun hirsikehikkoinen kaivo
R134	Paalun tukirakenne
R141	Tiilirakenne
R162	Tiilirakenne
R167	Kivirakenne
R176	1800-luvun hirsikehikkoinen kaivo
R181	Paalun tukirakenne
R189	Paalun tukirakenne
R203	Kellarin R11 kivilattia
R207	Mahdollinen tynnyri

Yksiköt

Y1	Pintasora
Y3	Musta hiekka, seassa nokea, soraa, tiilimurskaa, laastia, hiiltä. Palokerros
Y4	Tummanruskea hiekka, seassa soraa, tiilimurskaa, laastia, puusilppua, puulastuja, hiiltä, nokea
Y6	Ruskea hiekka, seassa kiviä, tiilimurskaa

Y7	Ruskehtavan harmaa hiekka, seassa tiilimurskaa, hiiltä
Y9	Vaaleanruskea hiekka, seassa kiviä, tiilimurskaa, hiiltä
Y10	Mustanruskea/oranssi soransekainen tiilimurska
Y12	Tummanruskea hiekka, seassa savea, multaa, tiilimurskaa, puulastuja, hiiltä, nokea, laastia, orgaanista ainesta
Y14	Tummanruskea hiekka, seassa savea, tiilimurskaa, hiiltä
Y15	Likaisenharmaa hiekka, seassa multaa, tiilimurskaa, hiiltä
Y16	Musta/vaaleanharmaa multa, seassa hiekkaa, puulastuja, tiilimurskaa
Ku17	Paalunsija
Y18	Musta hiekka, seassa savea, hiiltä, orgaanista ainesta
Ku19	Funktio epäselvä
Y20	Vaaleanharmaa hiekka, seassa kiviä, tiilimurskaa, hiiltä
Y21	Mustanruskea hiekka, seassa multaa, tiilimurskaa, hiiltä, kaakelinpaloja
Y24	Mustanruskea hiekka, seassa multaa, puusilppua, nokea, orgaanista ainesta
Ku25	Paalunsija
Y27	Harmaa savi
Ku29	Paalunsija
Ku31	Paalunsija
Y33	Harmahtavanruskea hiekka, seassa tiilimurskaa, puusilppua, hiiltä, nokea, savilinssejä
Y35	Ruskea hiekka, seassa tiilimurskaa, savi- ja hiekkalinssejä, multaa, kiviä, laastia, nokea
Y36	Musta hiekka, seassa nokea, multaa, tiilimurskaa, laastia
Ku37	Uunin perustuskuoppa
Ku39	Paalunsija
Ku41	Paalunsija
Y46	Tummanharmaa hiekka, seassa multaa, tiilimurskaa, savea, laastia, hiiltä, nokea
Y47	Tummanruskea/keltainen hiekka, seassa tiilimurskaa, laastia, orgaanista ainesta
Ku48	Funktio epäselvä
Y49	Harmaa/ruskea savi
Y50h	Puhdas pohjahiekka
Y50s	Puhdas pohjasavi
Y50si	Pohjasiltti
Y52	Ruskea/harmaa hiekka, seassa savea, multaa, tiilimurskaa, puusilppua, hiiltä
Y53	Tummanruskea hiekka, seassa savea, multaa, tiilimurskaa, puusilppua, hiiltä
Y54	Tummanruskea hiekka, seassa savea, soraa, kiviä, tiilimurskaa, hiiltä, nokea
Ku56	Paalunsija
Y58	Tummanruskea hiekka, seassa savea, soraa, kiviä, tiilimurskaa, nokea
Ku59	Funktio epäselvä
Y60	Likaisenruskea hiekka, seassa kiviä. Tuhoutunutta pihakiveystä
Y61	Musta hiekka, seassa kiviä, tiilimurskaa, palanutta savea, puusilppua, hiiltä, nokea. Palokerros

Y62	Harmaa savi
Y64	Mustanruskea hiekkaa, seassa multaa, soraa, kiviä, tiilimurskaa, hiiltä, nokea
Y65	Ruskean kirjava hiekka, seassa savea, multaa, kiviä, tiilimurskaa
Y66	Harmahtavanruskea hiekka, seassa savea
Y67	Musta hiekka, seassa tiilimurskaa, puusilppua, hiiltä, nokea, orgaanista ainesta
Y69	Tummanruskea/kellertävä hiekka, seassa savea, multaa, tiilen paloja, hiiltä
Y70	Musta hiekka, seassa savea, kiviä, tiilimurskaa, laastia
Y72	Kellertävänharmaa hiekka
Y73	Harmaa savi, seassa hiekkaa, kiviä
Y75	Tummanruskea hiekkansekainen orgaaninen aines
Y76	Musta/tummanruskea orgaaninen aines/multa, seassa nokea, hiekkaa, savea, tiilimurskaa, palanutta savea, laastia
Y77	Vaaleankellertävä/harmahtavanruskea hiekka, seassa puusilppua, hiiltä
Y78	Vaaleanruskea hiekka
Y79	Tummanharmaa hiekka, seassa kiviä, tiilen paloja, nokea
Y80	Harmaa hiekka, seassa laastia, savea, tiilimurskaa
Y82	Mustanharmaa hiekka, seassa hiiltä, nokea
Y83	Vaaleanruskea hiekka
Y84	Mustanruskea hiekka, seassa tiilimurskaa, kiviä, hiiltä, nokea, maatumutta orgaanista ainesta
Y85	Harmaa hiekkansekainen savi, seassa kiviä, tiilimurskaa, laastia
Y86	Maatunut puu
Ku87	Kivijalan R8 perustuskuoppa
Y88	Tummanruskea hiekka, seassa savea, multaa, tiilimurskaa, laastia, hiiltä
Y89	Ruskeanharmaa hiekka, seassa savea, tiilimurskaa
Y90	Kellertävän hiekkansekainen harmaa savi
Ku93	Kaivon R124 kuoppa
Y94	Harmaa hiekka, seassa maatuneita puun jätteitä
Y95	Ruskea hiekka, seassa savea, tiilimurskaa, laastia, hiiltä
Y96	Punaruskea orgaaninen aines
Y97	Harmaa savi, seassa tiilen paloja
Y99	Harmahtava hiekka
Y100	Ruskea hiekka, seassa savea, tiilimurskaa, puusilppua, orgaanista ainesta, laastia, hiiltä, nokea, palaneita kiviä
Y101	Musta hiekka, seassa maatumutta puuta, nokea, savea, tiilimurskaa, hiiltä. Palokerros
Y101s&p	Y101, seassa runsaasti savea ja puusilppua
Y102	Harmaanruskea hiekka, seassa puusilppua, hiiltä, nokea
Y103	Tummanruskea hiekka, seassa nokea, hiekkaa, tiilen paloja, laastia
Y104	Harmaa/vaaleanruskea/musta hiekka, seassa savea, kiviä, tiilen paloja, laastia, hiiltä, nokea, orgaanista ainesta
Y105	Lähes musta hiekka, seassa nokea, savea, kiviä, tiilimurskaa, laastia, hiiltä

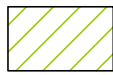

Ku106	Funktio epäselvä
Y108	Tummanruskea maatunut puu
Y109	Ruskeanharmaa hiekka, seassa savea, hiiltä
Y110	Harmaa savi, seassa hiekkaa, tiilimurskaa, laastia
Y111	Tummanruskea hiekka, seassa tiilimurskaa
Ku112	1900-luvun viemärikaivanto
Y114	Tummanruskea hiekka, seassa savea, kiviä, tiilimurskaa, hiiltä, nokea
Y115	Tummanruskea/likaisenharmaa hiekka, seassa orgaanista ainesta
Y116	Tummanharmaa hiekka, seassa tiilen paloja, laastia
Ku117	Modernin sadevesikaivon kuoppa
Y118	Vaaleanruskea/kellertävä/mustanruskea hiekka, seassa orgaanista ainesta
Y119	Harmaa hiekka, seassa savea, kiviä, tiilimurskaa
Y120	Kellertävä hiekka
Ku121	Paalunsija
Y122	Tummanruskea hiekka, seassa maatunutta puuta
Y123	Harmaanruskea hiekka, seassa savea, tiilimurskaa, laastia, hiiltä
Y125	Vaalea hiekka, seassa kiviä, orgaanista ainesta
Ku126	Paalunsija
Y127	Ruskea hiekka, seassa kiviä, savea, tiilimurskaa, tiiliä, laastia
Ku128	Kaivon R176 kuoppa
Y129	Harmahtavan-/punertavanruskea orgaaninen aines, seassa hiekkaa, savea
Ku130	1900-luvun putkikaivanto
Y132	Vaaleanruskea hiekka, seassa orgaanista ainesta
Ku133	Paalunsija
Ku135	Paalunsija
Y136	Tummanruskea hiekka, seassa maatunutta puuta, tiilimurskaa, laastia, nokea
Y137	Ruskea hiekka, seassa savea
Ku139	Tiilikuoppa
Y140	Tummanruskea orgaaninen aines, seassa hiekkaa
Y142	Likainen ruskeanharmaa hiekka, seassa savea, tiilimurskaa
Y144	Ruskea hiekka, seassa orgaanista ainesta
Y145	Tummanruskea orgaaninen aines, seassa hiekkaa, puusilppua
Y146	Harmaa hiekka, seassa savea, kiviä, tiilimurskaa, laastia, puusilppua, puulastuja, hiiltä, nokea
Y147	Vaaleanruskea hiekka, seassa savea, tiilimurskaa, laastia, puusilppua, hiiltä, nokea
Y148	Harmaansininen hiekka, seassa savea, tiilimurskaa, palanutta savea
Ku149	1900-luvun viemärikaivanto
Y150	Tummanharmaa hiekka, seassa savea, tiilimurskaa, laastia, hiiltä, nokea
Y152	Tummanruskea hiekka, seassa orgaanista ainesta, savea, puusilppua

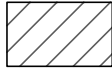
Y153	Ruskea hiekka, seassa savea, tiilimurskaa, puusilppua, hiiltä
Y153B	Y153, seassa runsaasti puun palasia
Y155	Harmaa/ruskea savi, seassa tiilimurskaa, puusilppua, puulastuja, orgaanista ainesta
Y156	Vaaleankellertävä/harmahtavanruskea hiekka, seassa savea
Y159	Harmahtavanruskea hiekka, seassa savea, tiilimurskaa
Y161	Harmaa/kirjava hiekka, seassa savea, tiilimurskaa, laastia, puusilppua, hiiltä, nokea
Y163	Punertavanruskea hiekka, seassa savea
Y164	Vaalea, harmahtavanruskea hiekka, seassa puusilppua, hiiltä
Y165	Vaaleanruskea/tummanruskea hiekka, seassa maatunutta puuta, kiviä, puulastuja
Y166	Ruskea hiekka, seassa savea, tiilen paloja, orgaanista ainesta
Y168	Harmaa savi
Y169	Tummanruskeanharmaa hiekka, seassa savea, kiviä, tiilen paloja, puusilppua
Y170	Kirjava kellertävä hiekka, seassa savea, tiilen paloja, puusilppua
Y171	Tummanruskea orgaaninen aines, seassa puusilppua, hiekkaa, tiilimurskaa
Y172	Tummanruskea/musta/vaaleanruskea hiekka, seassa hiiltä, nokea
Y173	Ruskea hiekka, seassa orgaanista ainesta, puusilppua, hiiltä
Y174	Tummanruskea/harmahtava/vaaleankellertävä hiekka, seassa orgaanista ainesta, savea, kiviä, tiilen paloja, palanutta savea, laastia, puusilppua, puulastuja, hiiltä, nokea
Y175	Vaaleankellertävä hiekka
Y177	Kirjava hiekka, seassa savea, kiviä, tiilimurskaa, puusilppua, hiiltä, nokea
Ku178	Paalunsija
Y179	Kirjava ruskeanharmaa hiekka, seassa savea, tiilimurskaa, tiiliä, laastia, kaakelin paloja
Y180	Harmaa savi, seassa hiekkaa
Y182	Tummanruskea/vaaleankellertävä hiekka, seassa orgaanista ainesta, puusilppua, puulastuja, hiiltä, nokea, laastia
Ku183	Funktio epäselvä
Y184	Tummanruskea hiekka, seassa savea, orgaanista ainesta, kiviä, tiilen paloja, laastia, puusilppua, puulastuja, hiiltä
Ku185	Funktio epäselvä
Y186	Harmaa/vaaleankellertävä/mustanruskea hiekka, seassa savea, orgaanista ainesta, puusilppua, hiiltä
Y187	Tummanharmaa hiekka, seassa savea, puusilppua
Ku188	Funktio epäselvä
Ku190	Paalunsija
Y191	Kellertävä/harmaa hiekka, seassa savea, kiviä, tiilimurskaa, laastia
Y192	Vaaleanharmaa/ruskea hiekka
Y193	Tummanruskea hiekka, seassa orgaanista ainesta, savea, tiilimurskaa, laastia, puusilppua
Y194	Harmaa savi, seassa tiilimurskaa, laastia
Y195	Kellertävänruskea hiekka, seassa savea
Y196	Tummanruskea hiekka, seassa savea, orgaanista ainesta

Y197	Kirjavanruskea hiekka, seassa kiviä, tiilimurskaa
Y198	Kellertävänruskea hiekka, seassa puusilppua, hiiltä, nokea, orgaanista ainesta
Y199	Harmahtavanruskea hiekka
Y200	Harmaa savi, seassa tiilimurskaa, laastia
Y201	Tummanruskea orgaaninen aines
Y202	Tummanruskea orgaaninen aines, seassa savea, tiilimurskaa
Ku204	Mahdollisen tynnyrin kuoppa
Y205	Harmaa/ruskea savi, seassa orgaanista ainesta, kiviä, tiilimurskaa
Y206	Likaisenharmaa/vaaleanruskea hiekka, seassa tiilimurskaa, multaa, orgaanista ainesta
Y208	Ruskeanharmaa hiekka, seassa savea, laastia, tiiliä, nokea, hiiltä
(1997)	Alue tutkittu 1997 kaivauksissa
KK (1997)	1997 kaivausten koekuoppa

Y3, kaivettu 1997

Y3, paksumpi kerros

Y3, hyvin ohut kerros, havaitsi lähinnä palaneista ja nokisista kivistä

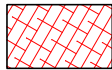
Tuhoutunut alue

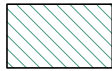
Sama kun edellisessä tasossa

Laasti

Tiilimurska

Savi

Rakenteen R5 rajat

Rakenteen R5 vesikouru

Rakenteen R113 vesikouru

Kivi

Poranjälki kivessä

Romahtanut kivi

Tiili

Paalunsija

Hiihtynyt puu

Puu

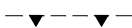
Puu (kaivo R124)

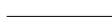
Mahdollinen tynnyri R207

Tynnyrinvanne

Korkeusero

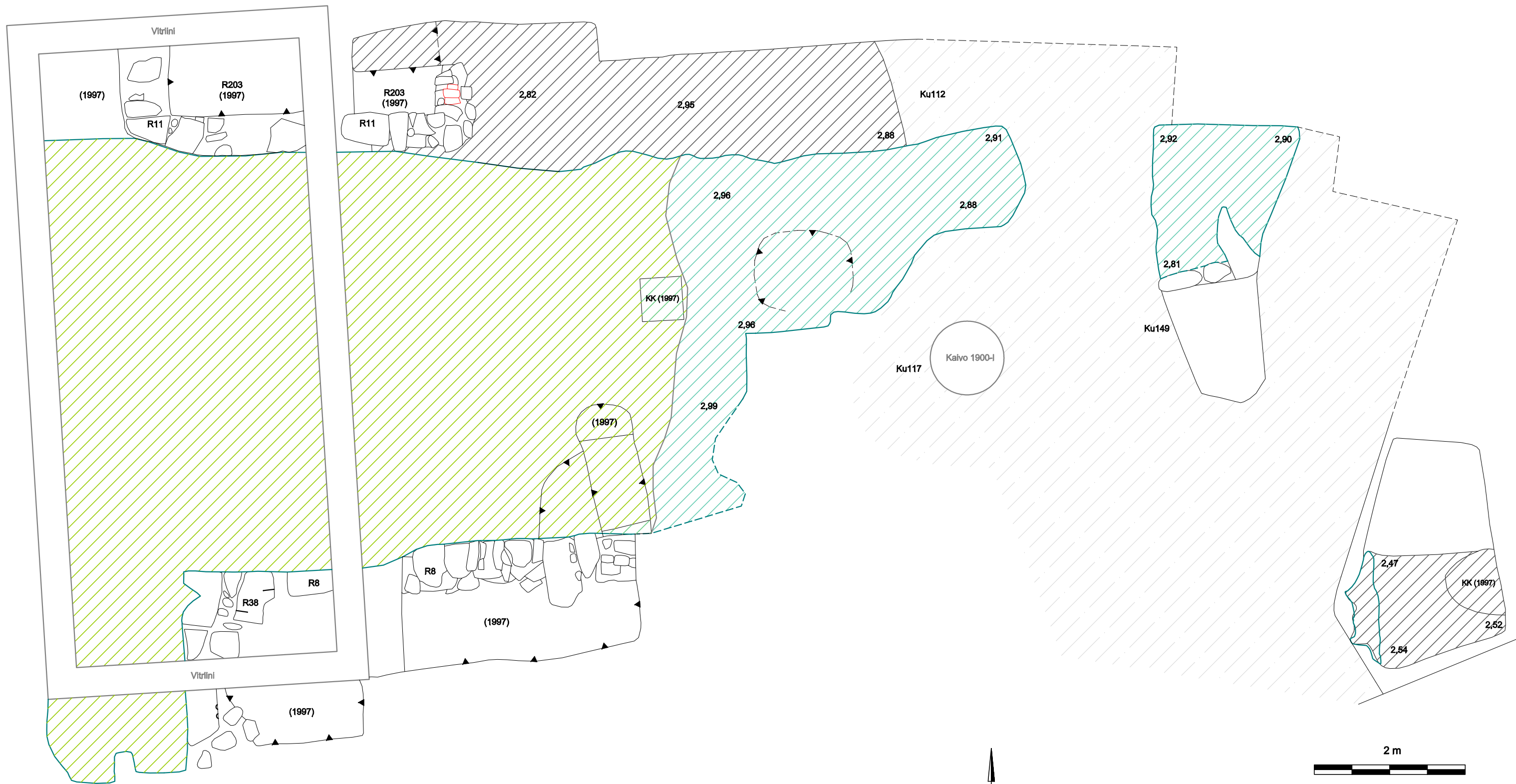
Yksiköiden raja

1,66

Vaaitusluku (m mpy)

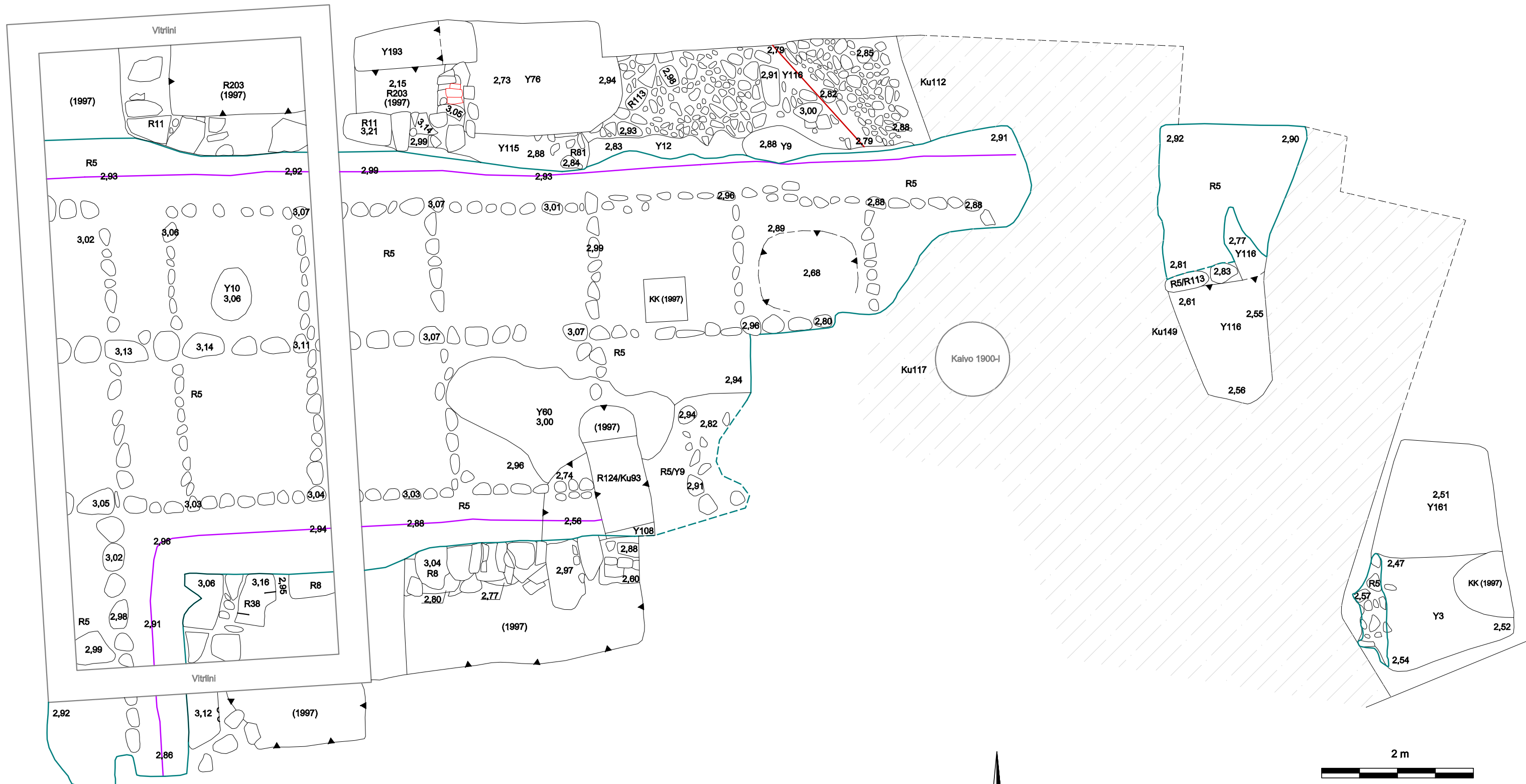

Maanäyte

Pohjoinen

HELSINKI		Kaivausalue	
Presidentinlinna		Dokumentointitaso 1	
Katja Vuoristo 2013		MK 1:50	
MITTAUSDOKUMENTOINTI Pohjakartta Helsingin kaupunki		MUSEOVIRASTO ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT	
Katja Vuoristo 1997 Eeva Pettäy 2013		Koord.: ETRS-GK25 Korkeus: N2000	Kartta 3

Pohjoinen

HELSINKI		Kaivausalue	
Presidentinlinna		Dokumentointitaso 2	
Katja Vuoristo 2013		MK 1:50	
MITTAUSDOKUMENTOINTI Pohjakartta Helsingin kaupunki		MUSEOVIRASTO ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT	
Katja Vuoristo 1997 Eeva Pettäy 2013		Koord.: ETRS-GK25 Korkeus: N2000	Kartta 4

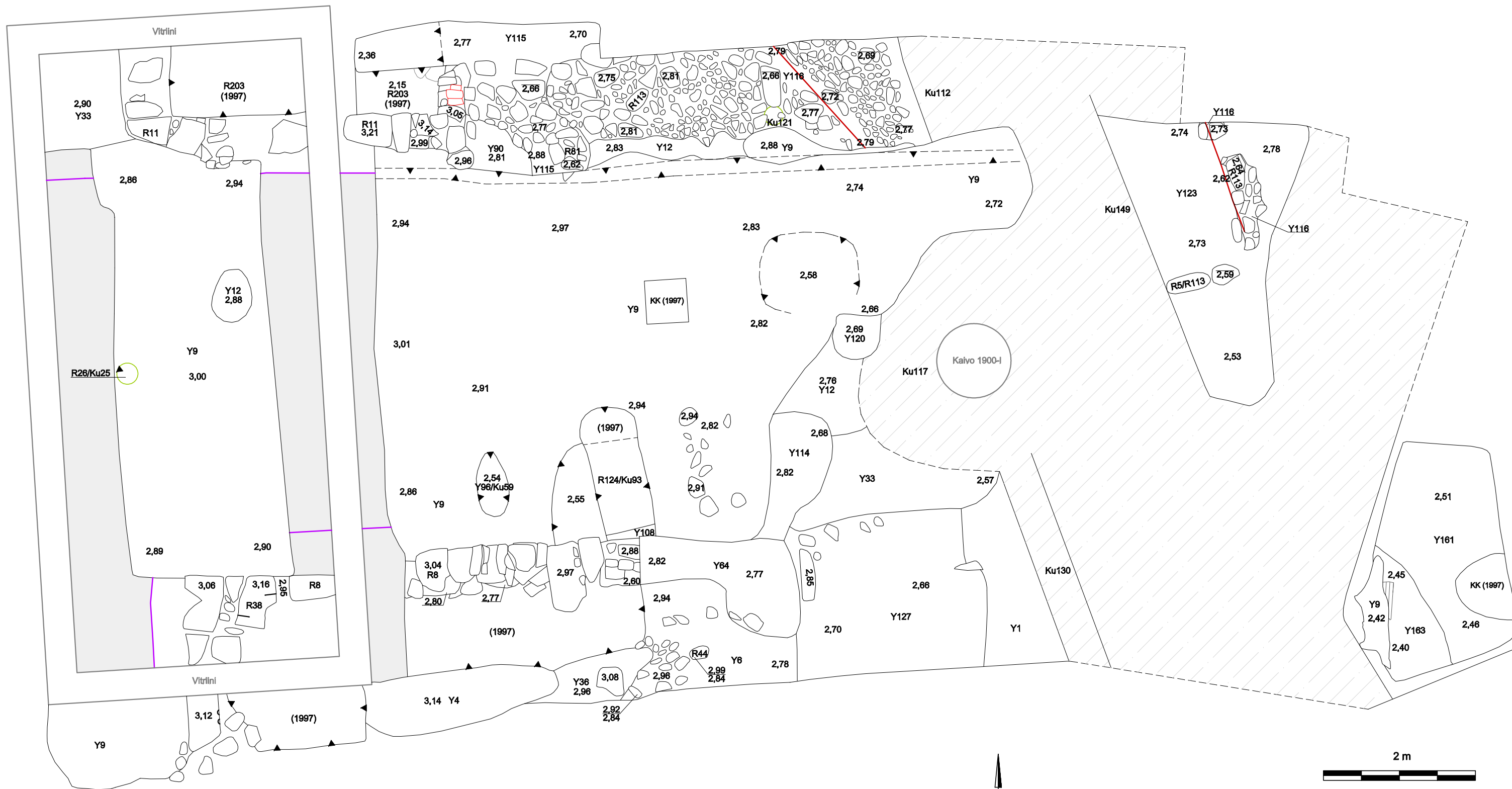

Pohjoinen

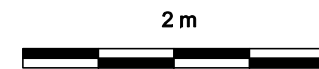
HELSINKI		Kaivausalue	
Presidentinlinna		Dokumentointitaso 3	
Katja Vuoristo 2013		MK 1:50	
MITTAUSDOKUMENTOINTI Pohjakartta Helsingin kaupunki		MUSEOVIRASTO ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT	
Katja Vuoristo 1997 Eeva Pettäy 2013		Koord.: ETRS-GK25 Korkeus: N2000	Kartta 5

HELSINKI		Kaivausalue	
Presidentinlinna		Dokumentointitaso 4	
Katja Vuoristo 2013		MK 1:50	
MITTAUSDOKUMENTOINTI Pohjakartta Helsingin kaupunki		MUSEOVIRASTO ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT	
Eeva Pettäy 2013		Koord.: ETRS-GK25 Korkeus: N2000	Kartta 6

Pohjoinen

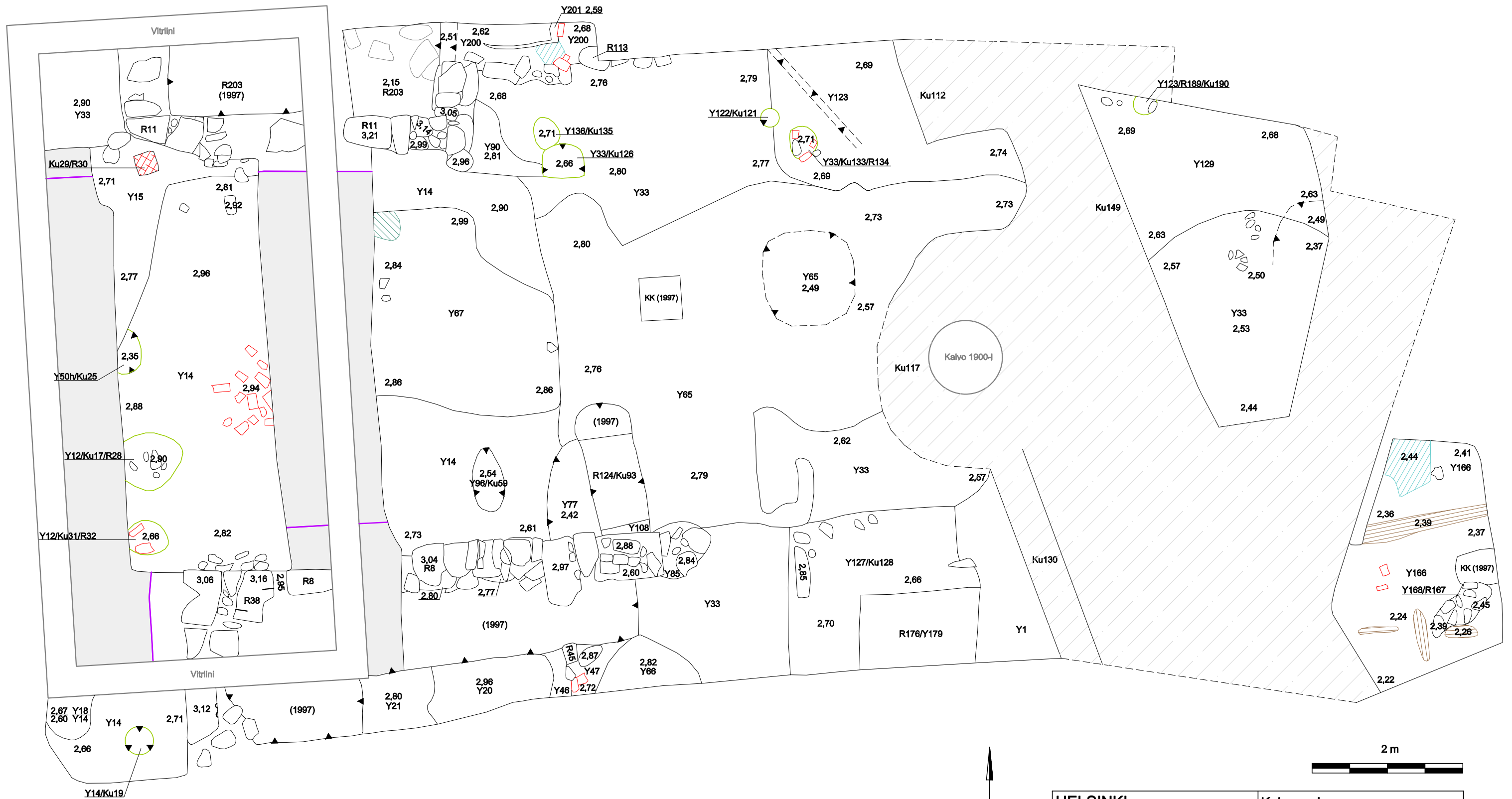
HELSINKI Presidentinlinna		Kaivausalue Dokumentointitaso 5	
Katja Vuoristo 2013		MK 1:50	
MITTAUSDOKUMENTOINTI Pohjakartta Helsingin kaupunki		MUSEOVIRASTO ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT	
Eeva Pettäy 2013		Koord.: ETRS-GK25 Korkeus: N2000	Kartta 7

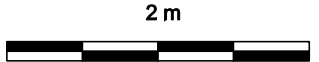

↑
Pohjoinen

HELSINKI Presidentinlinna		Kaivausalue Dokumentointitaso 6	
Katja Vuoristo 2013		MK 1:50	
MITTAUSDOKUMENTOINTI Pohjakartta Helsingin kaupunki		MUSEOVIKASTO ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT	
Eeva Pettäy 2013		Koord.: ETRS-GK25 Korkeus: N2000	Kartta 8

Pohjoinen

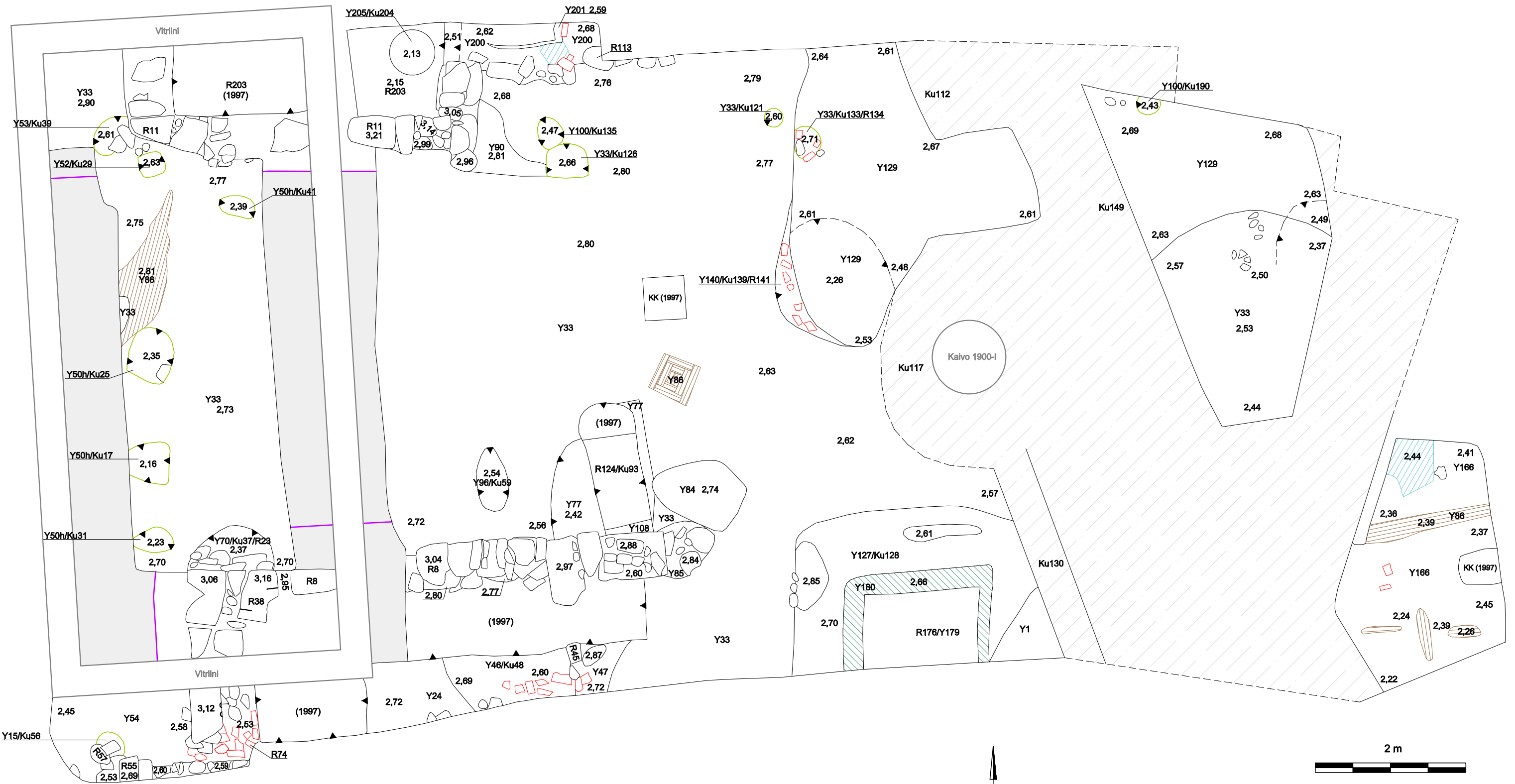
HELSINKI Presidentinlinna		Kaivausalue Dokumentointitaso 7	
Katja Vuoristo 2013		MK 1:50	
MITTAUSDOKUMENTOINTI Pohjakartta Helsingin kaupunki		MUSEOVIRASTO ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT	
Eeva Pettaý 2013		Koord.: ETRS-GK25 Korkeus: N2000	Kartta 9

↑
Pohjoinen

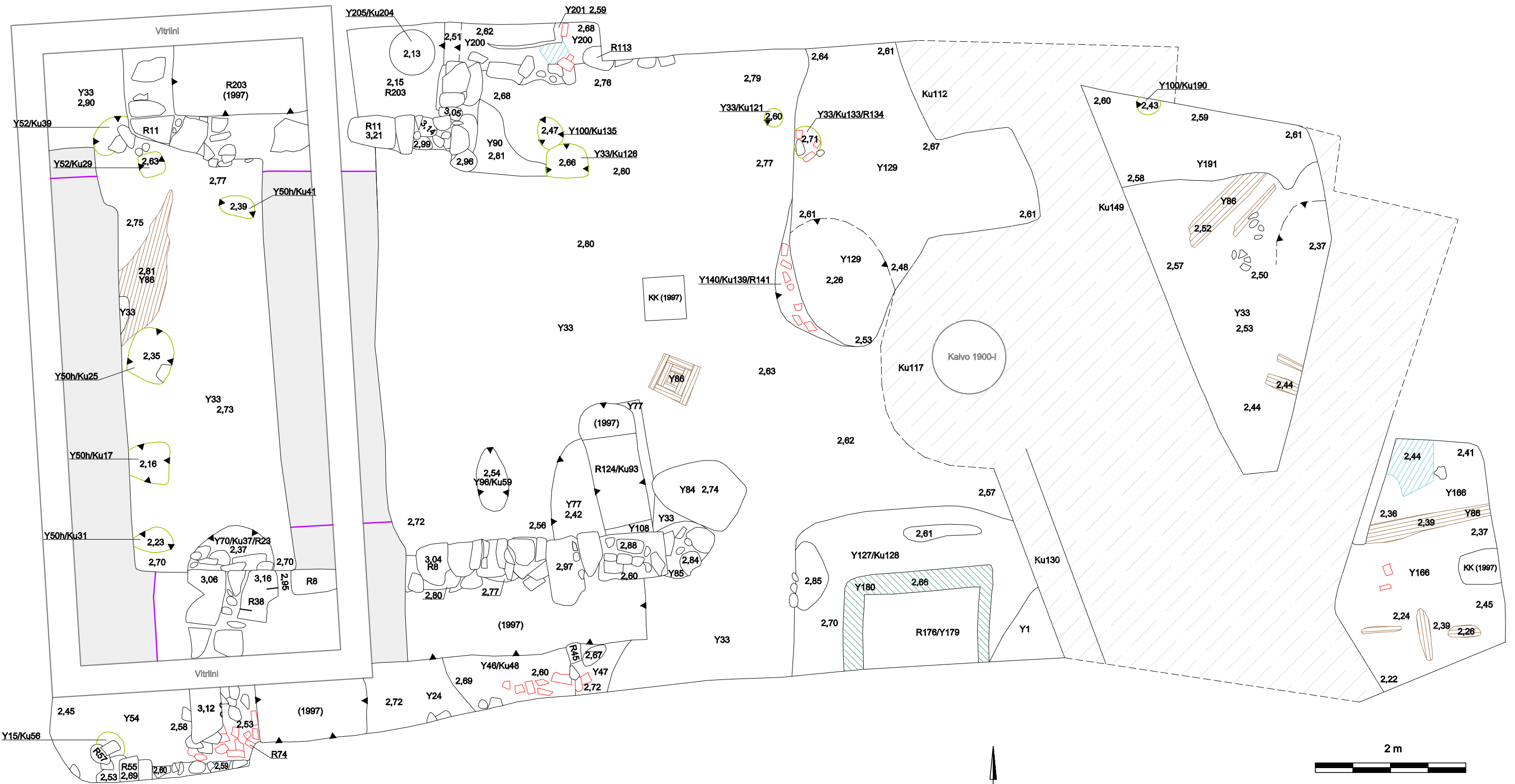
HELSINKI		Kaivausalue	
Presidentinlinna		Dokumentointitaso 8	
Katja Vuoristo 2013		MK 1:50	
MITTAUSDOKUMENTOINTI Pohjakartta Helsingin kaupunki		MUSEOVIRASTO ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT	
Eeva Peltä 2013	Koord.: ETRS-GK25 Korkeus: N2000	Kartta 10	

Pohjoinen

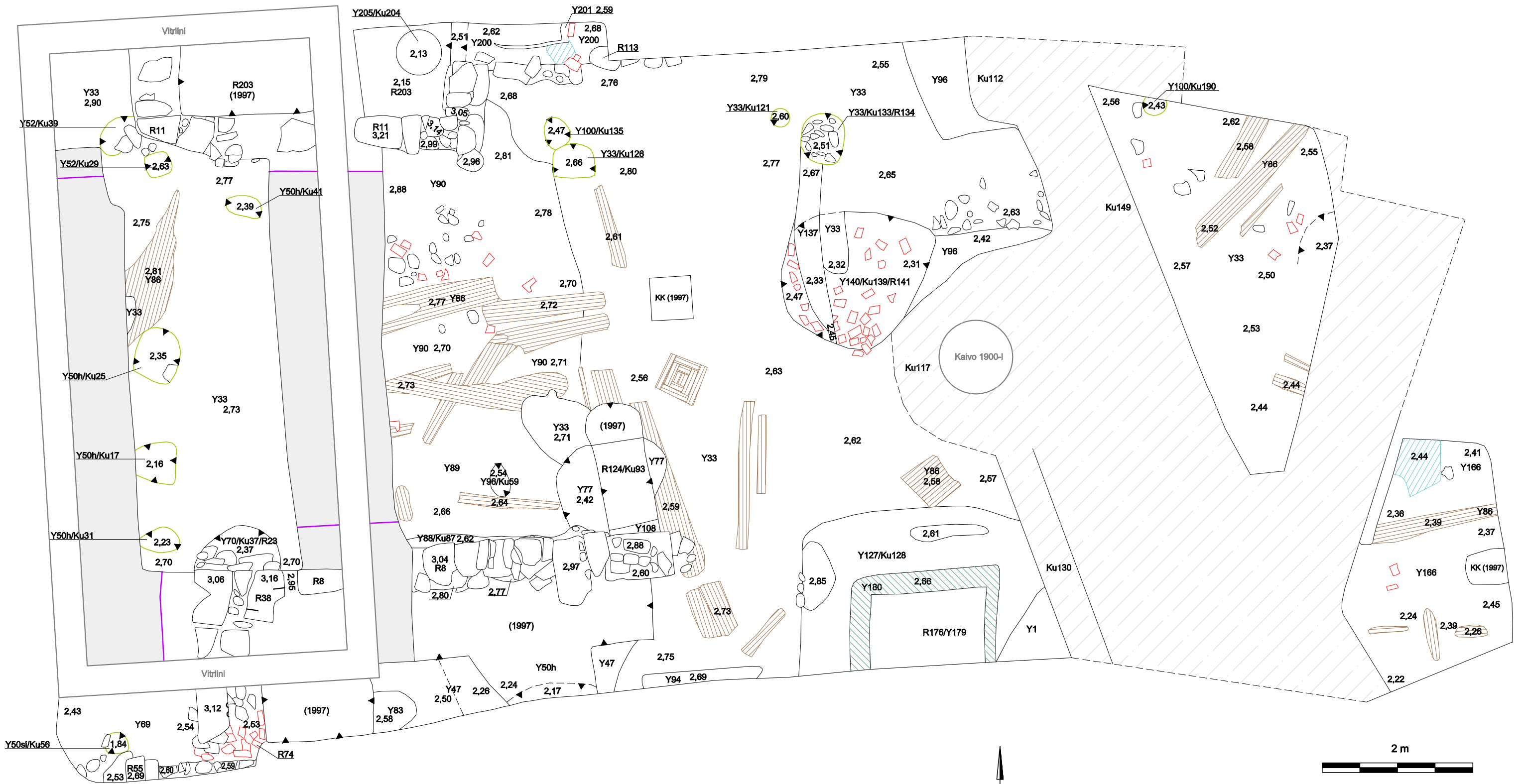
HELSINKI Presidentinlinna		Kaivausalue Dokumentointitaso 9	
Katja Vuoristo 2013		MK 1:50	
MITTAUSDOKUMENTOINTI Pohjakartta Helsingin kaupunki		MUSEOVIRASTO ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT	
Eeva Pettäy 2013		Koord.: ETRS-GK25 Korkeus: N2000	Kartta 11

Pohjoinen

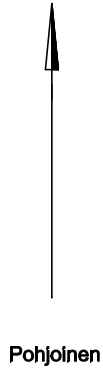
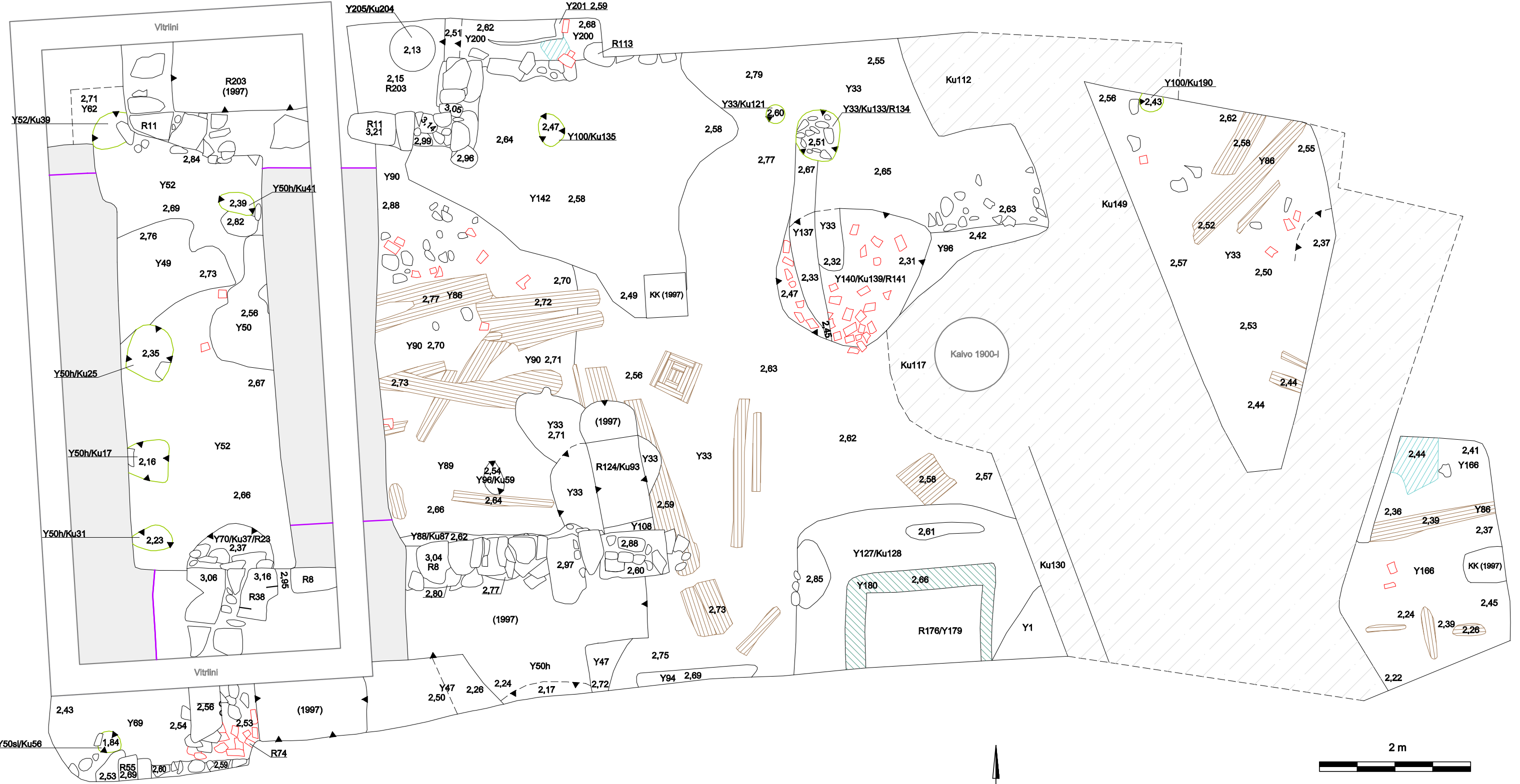
HELSINKI Presidentinlinna	Kaivausalue Dokumentointitaso 10	
Katja Vuoristo 2013	MK 1:50	
MITTAUSDOKUMENTOINTI Pohjakartta Helsingin kaupunki	MUSEOVIRASTO ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT	
Eeva Pettäy 2013	Koord.: ETRS-GK25 Korkeus: N2000	Kartta 12

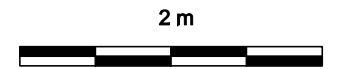
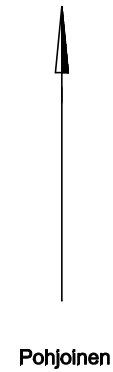
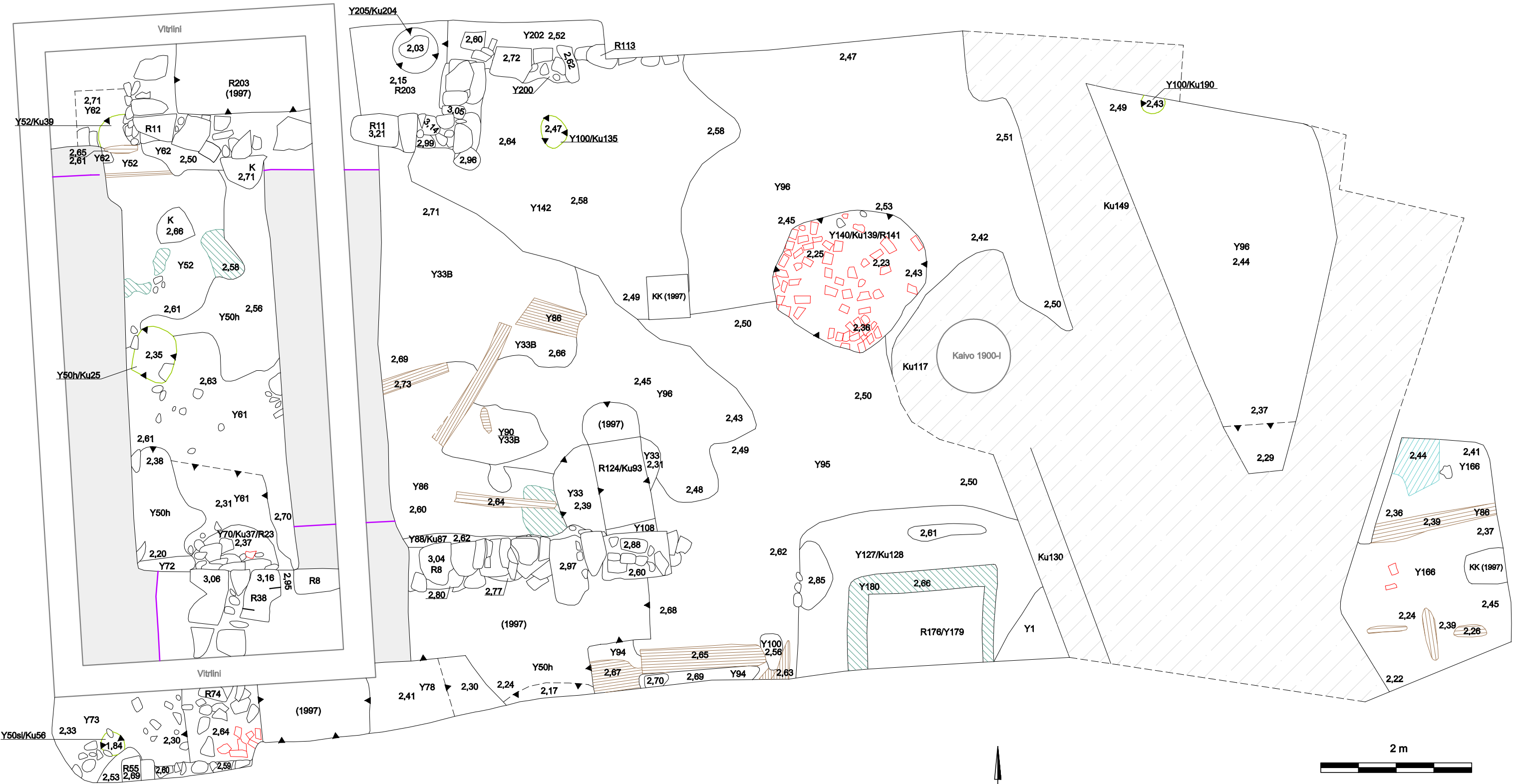
Pohjoinen

HELSINKI Presidentinlinna		Kaivausalue Dokumentointitaso 11	
Katja Vuoristo 2013		MK 1:50	
MITTAUSDOKUMENTOINTI Pohjakartta Helsingin kaupunki		MUSEOVIRASTO ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT	
Eeva Pettäy 2013		Koord.: ETRS-GK25 Korkeus: N2000	Kartta 13

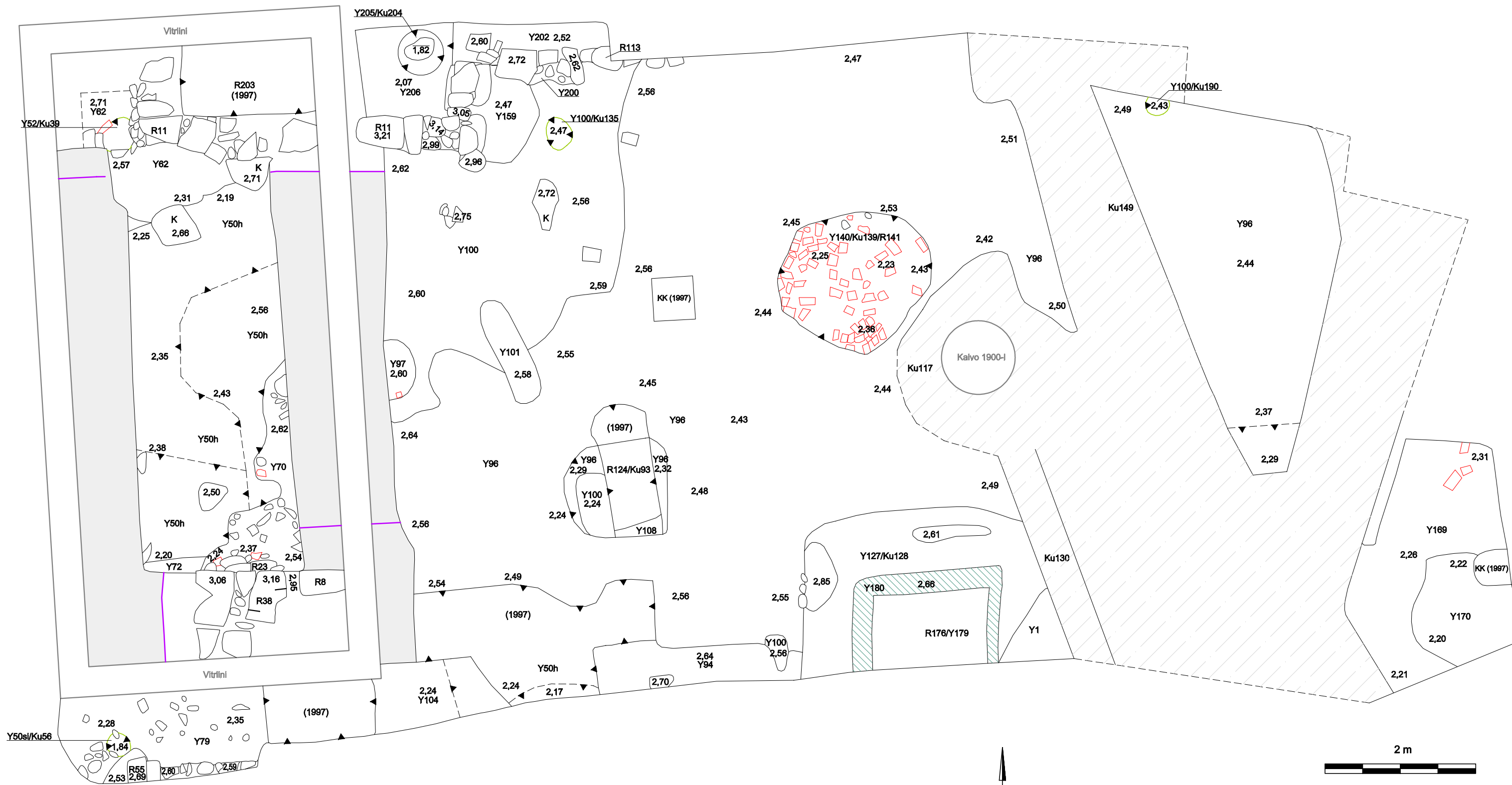

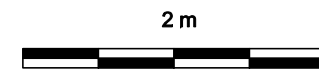
HELSINKI Presidentinlinna		Kaivausalue Dokumentointitaso 12	
Katja Vuoristo 2013		MK 1:50	
MITTAUSDOKUMENTOINTI Pohjakartta Helsingin kaupunki		MUSEOVIKASTO ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT	
Eeva Peltäjä 2013		Koord.: ETRS-GK25 Korkeus: N2000	Kartta 14

HELSINKI		Kaivausalue	
Presidentinlinna		Dokumentointitaso 13	
Katja Vuoristo 2013		MK 1:50	
MITTAUSDOKUMENTOINTI Pohjakartta Helsingin kaupunki		MUSEOVIRASTO ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT	
Eeva Pettäy 2013		Koord.: ETRS-GK25 Korkeus: N2000	Kartta 15

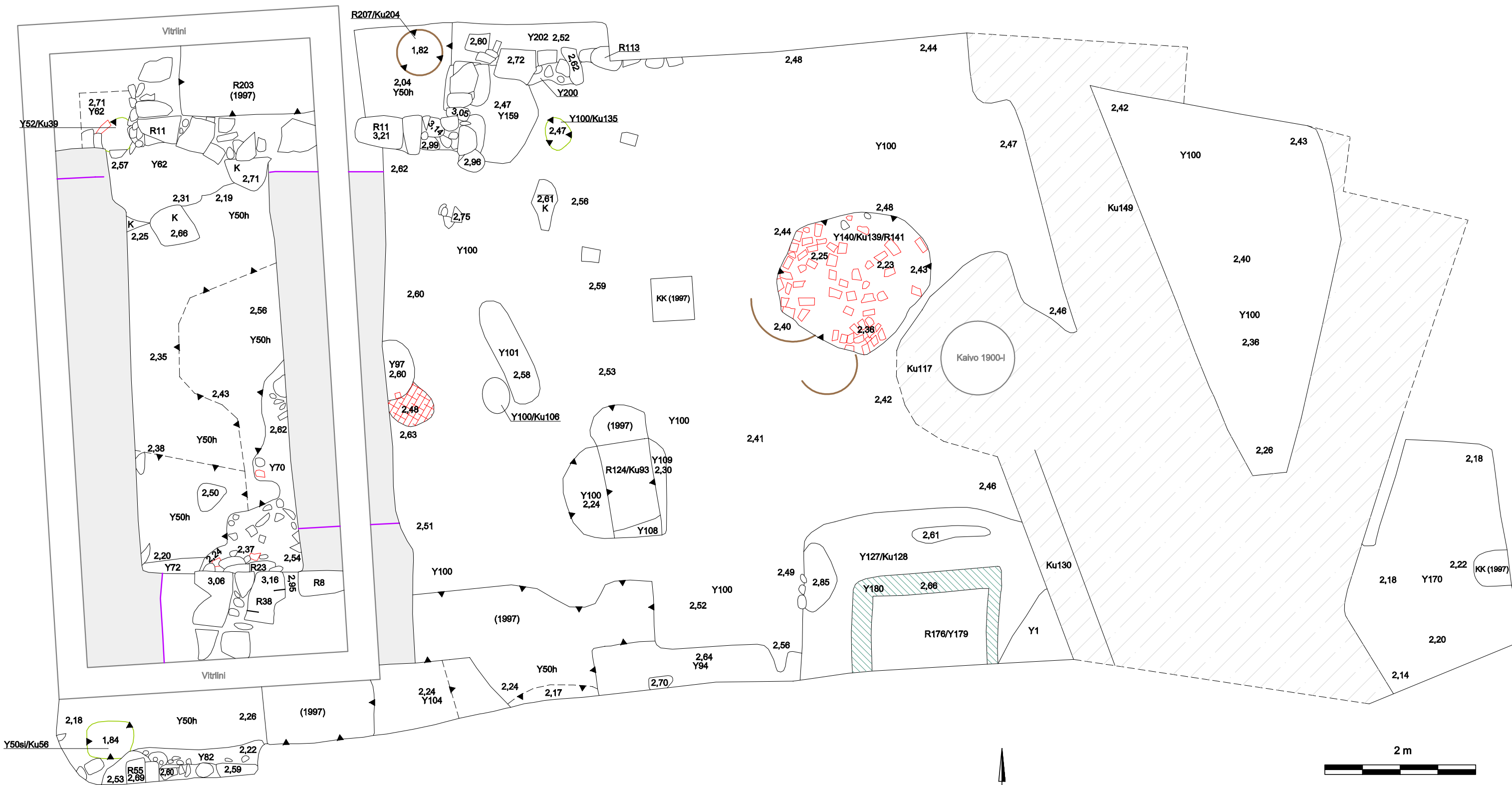

Pohjoinen

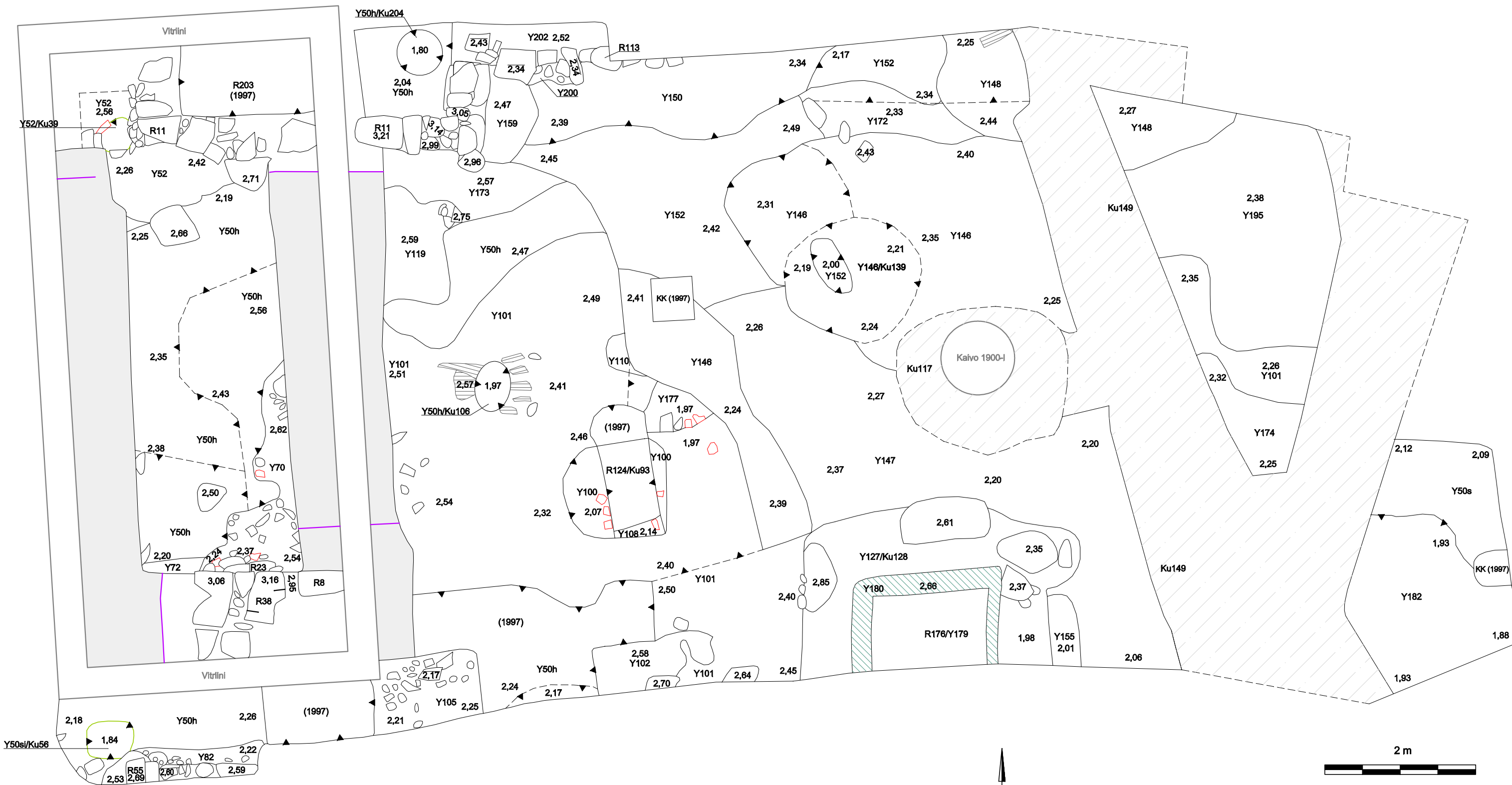
HELSINKI Presidentinlinna		Kaivausalue Dokumentointitaso 14	
Katja Vuoristo 2013		MK 1:50	
MITTAUSDOKUMENTOINTI Pohjakartta Helsingin kaupunki		MUSEOVIKASTO ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT	
Eeva Pettäy 2013		Koord.: ETRS-GK25 Korkeus: N2000	Kartta 16

HELSINKI Presidentinlinna		Kaivausalue Dokumentointitaso 15	
Katja Vuoristo 2013		MK 1:50	
MITTAUSDOKUMENTOINTI Pohjakartta Helsingin kaupunki		MUSEOVIRASTO ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT	
Eeva Petäjä 2013		Koord.: ETRS-GK25 Korkeus: N2000	Kartta 17

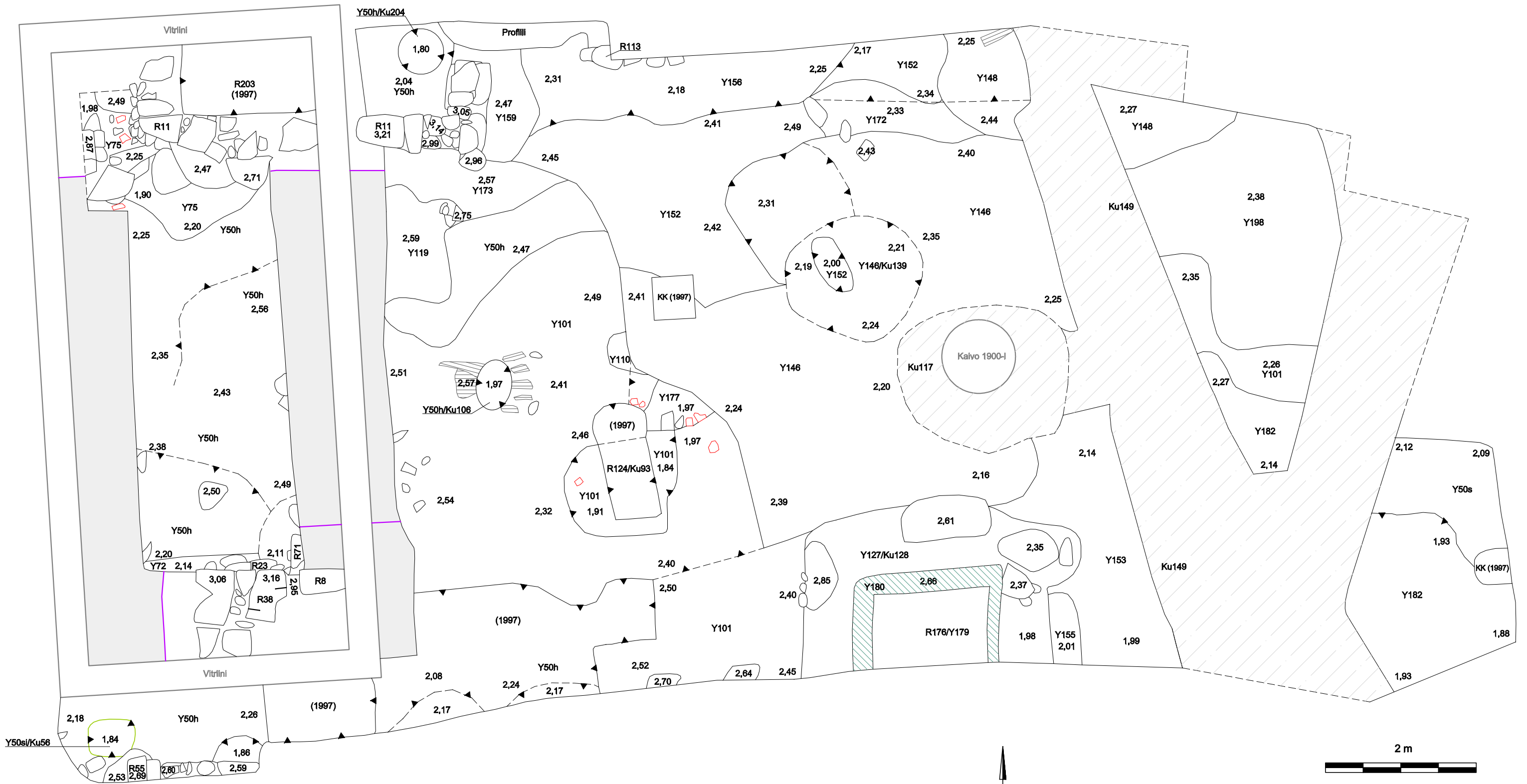

Pohjoinen

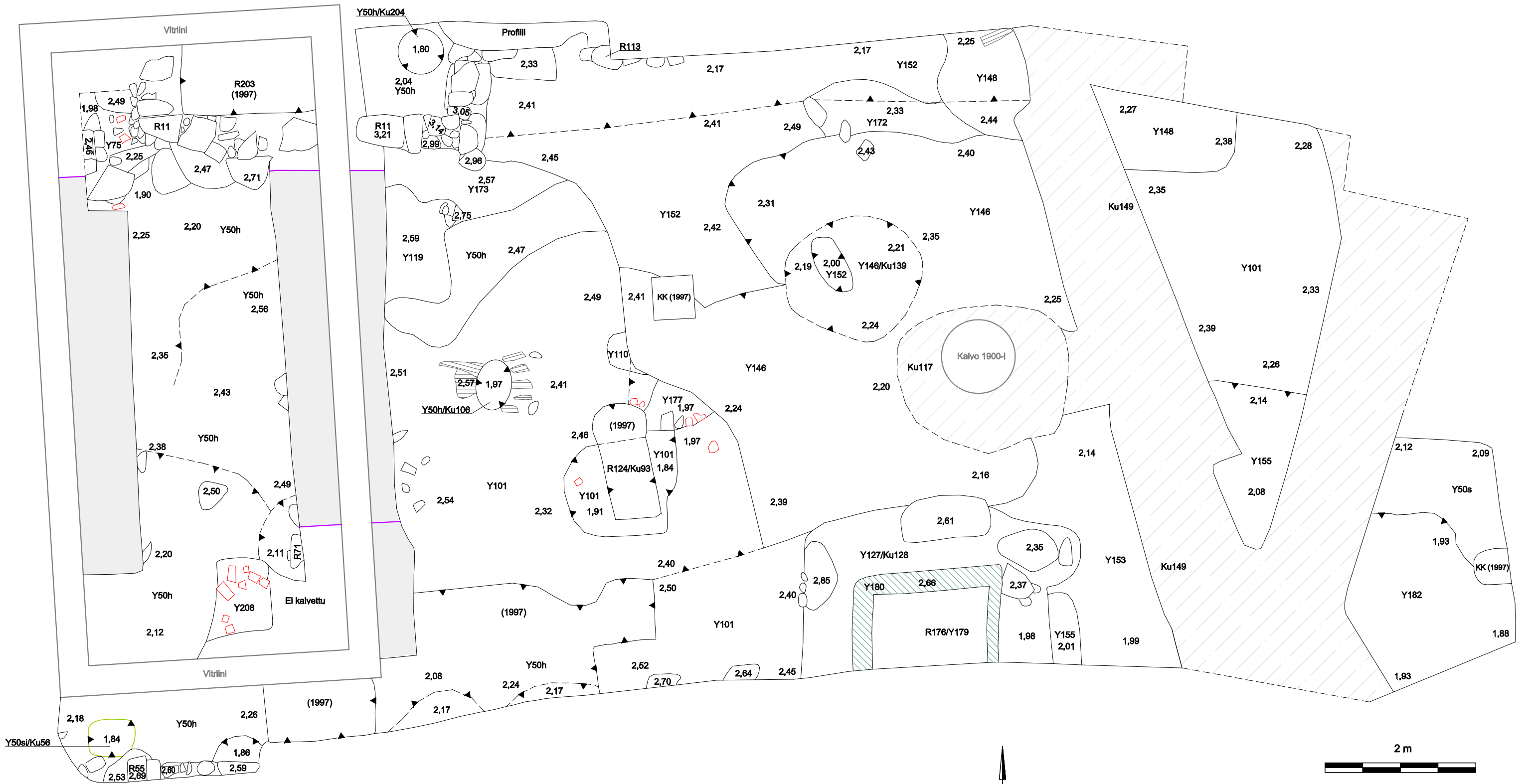

HELSINKI Presidentinlinna		Kaivausalue Dokumentointitaso 17	
Katja Vuoristo 2013		MK 1:50	
MITTAUSDOKUMENTOINTI Pohjakartta Helsingin kaupunki		MUSEOVIKASTO ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT	
Eeva Pettäy 2013		Koord.: ETRS-GK25 Korkeus: N2000	Kartta 19

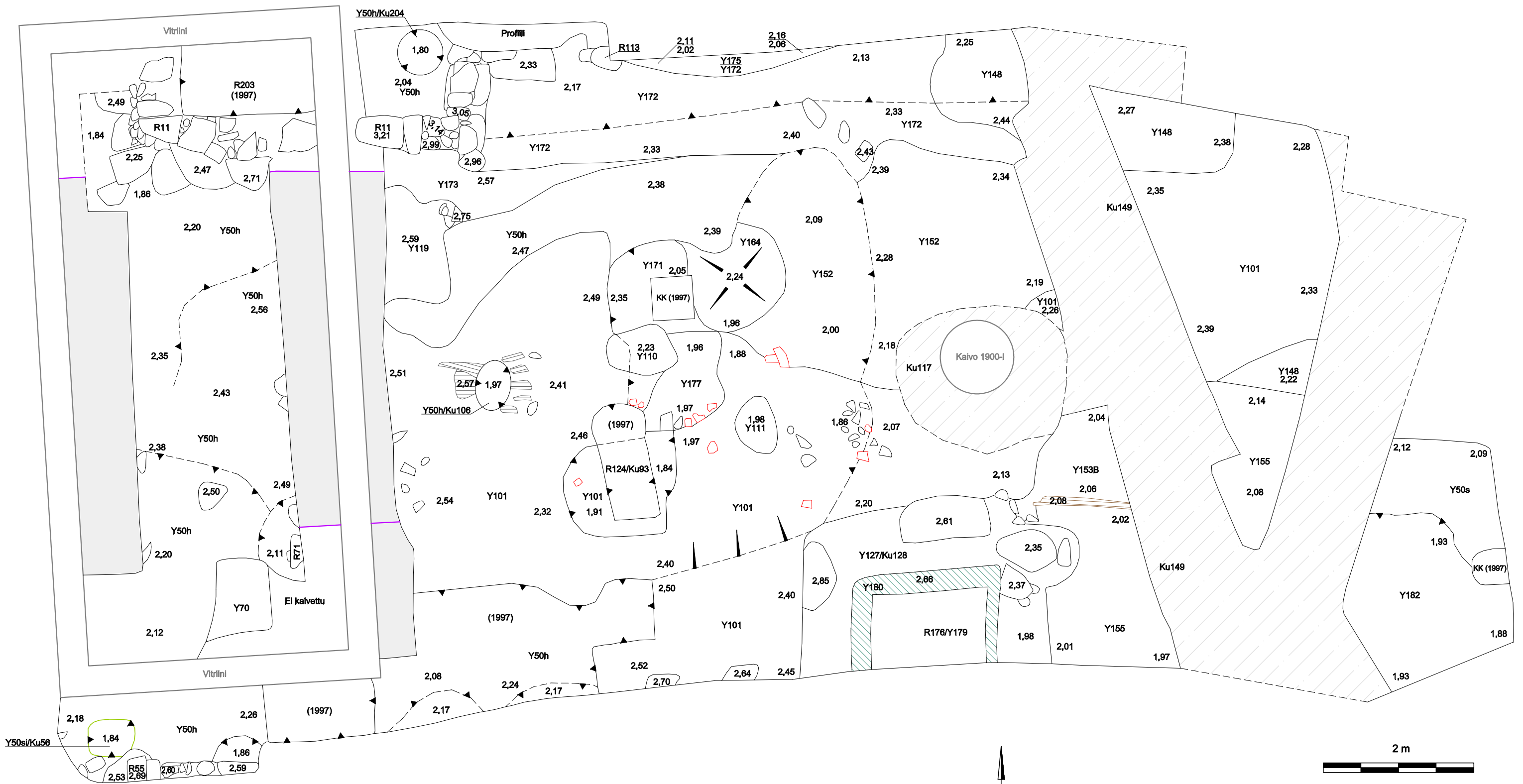

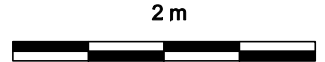
HELSINKI Presidentinlinna		Kaivausalue Dokumentointitaso 18	
Katja Vuoristo 2013		MK 1:50	
MITTAUSDOKUMENTOINTI Pohjakartta Helsingin kaupunki		MUSEOVIRASTO ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT	
Eeva Pettäy 2013		Koord.: ETRS-GK25 Korkeus: N2000	Kartta 20

HELSINKI Presidentinlinna		Kaivausalue Dokumentointitaso 19	
Katja Vuoristo 2013		MK 1:50	
MITTAUSDOKUMENTOINTI Pohjakartta Helsingin kaupunki		MUSEOVIKASTO ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT	
Eeva Petäjä 2013		Koord.: ETRS-GK25 Korkeus: N2000	Kartta 21

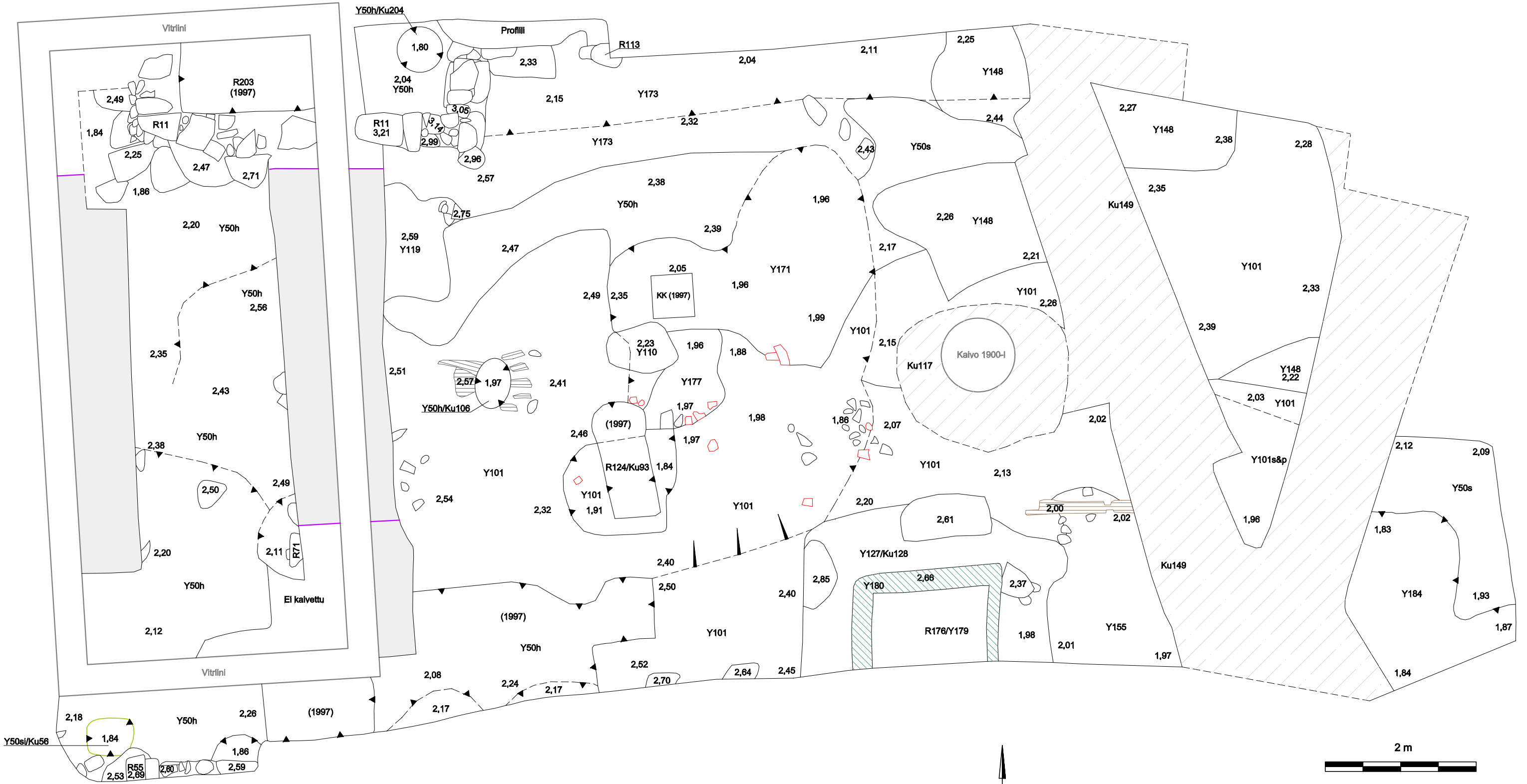

Pohjoinen

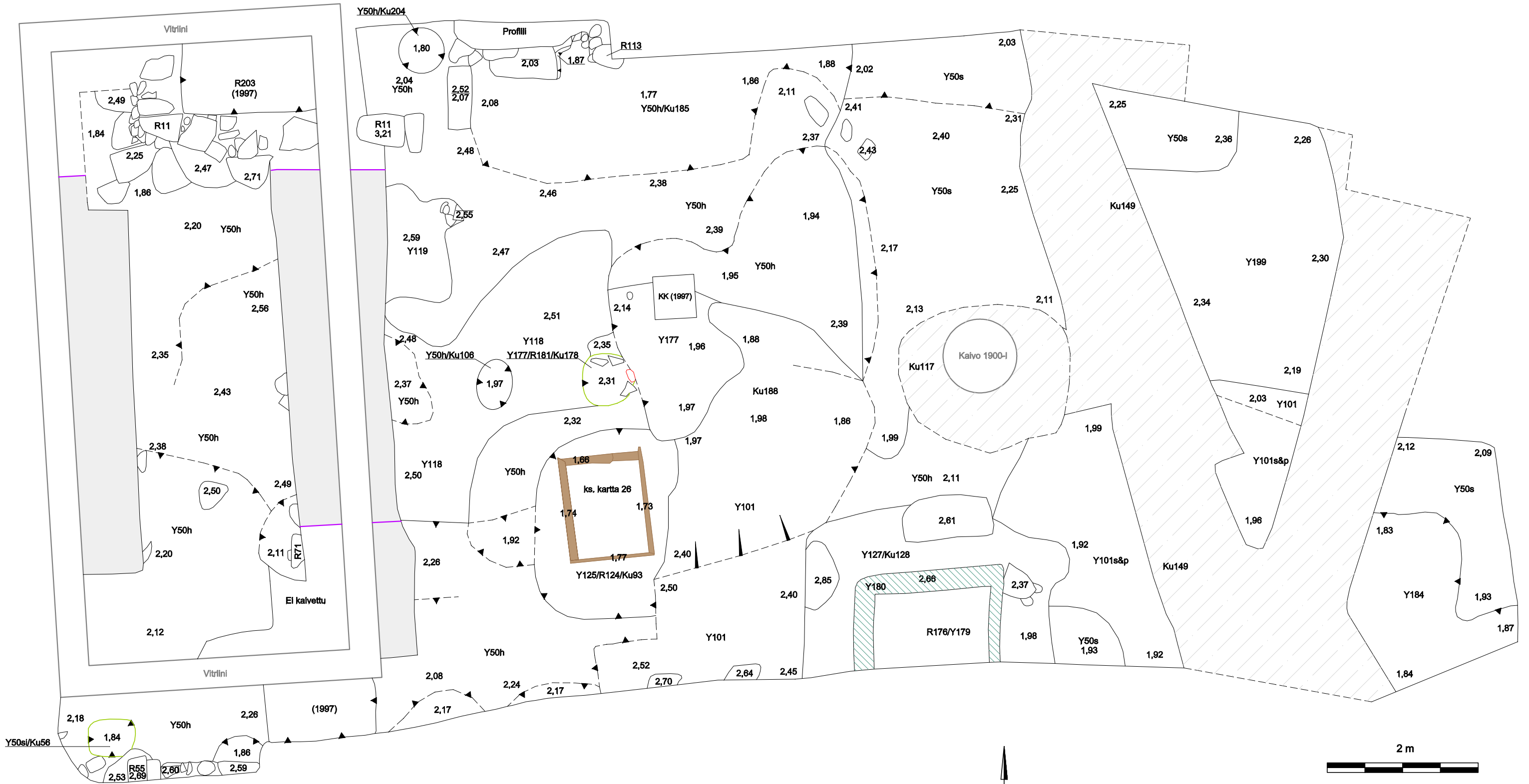
HELSINKI Presidentinlinna		Kaivausalue Dokumentointitaso 20	
Katja Vuoristo 2013		MK 1:50	
MITTAUSDOKUMENTOINTI Pohjakartta Helsingin kaupunki		MUSEOVIRASTO ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT	
Eeva Pettäy 2013		Koord.: ETRS-GK25 Korkeus: N2000	Kartta 22

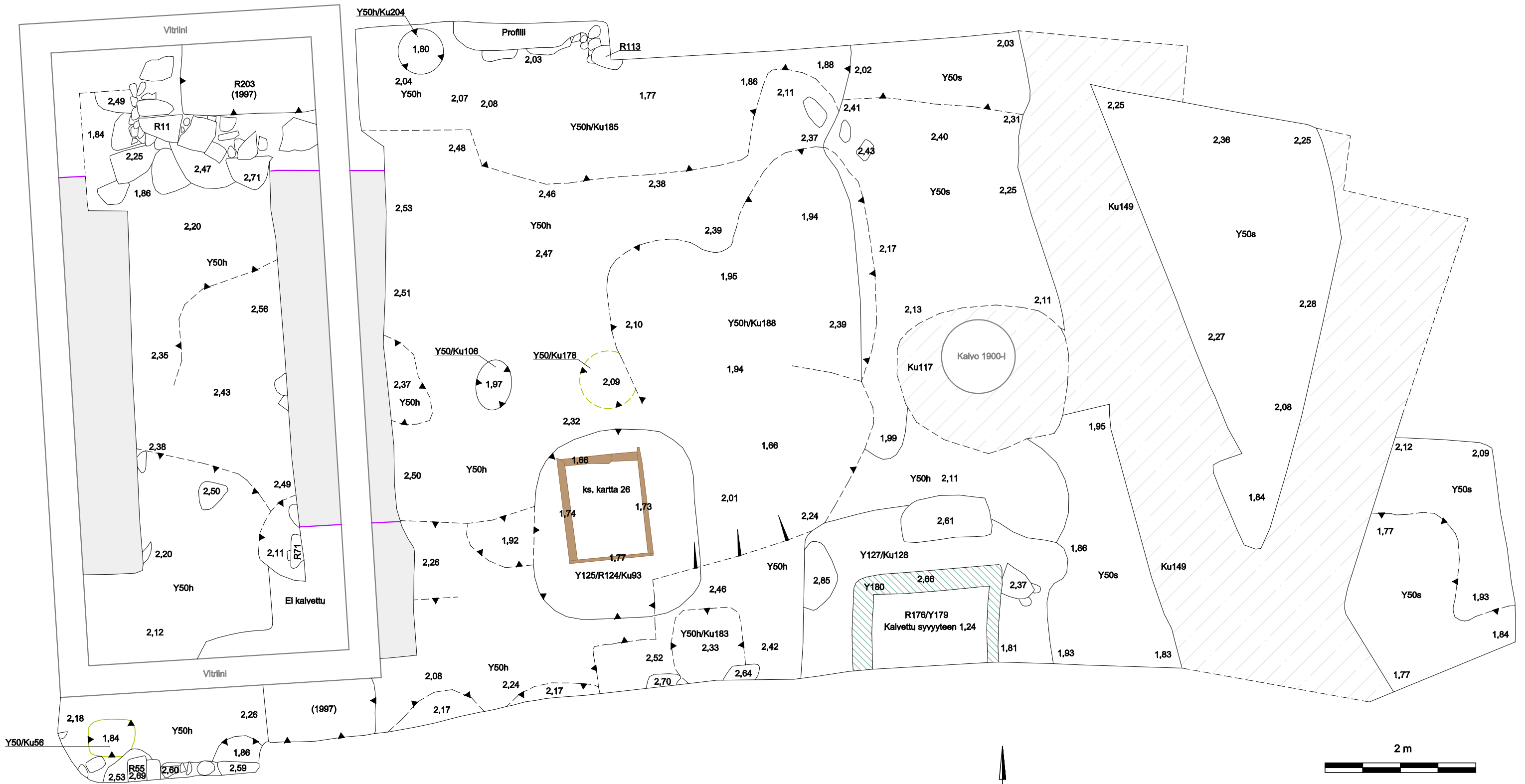

Pohjoinen

HELSINKI Presidentinlinna		Kaivausalue Dokumentointitaso 21	
Katja Vuoristo 2013		MK 1:50	
MITTAUSDOKUMENTOINTI Pohjakartta Helsingin kaupunki		MUSEOVIRASTO ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT	
Eeva Pettäy 2013		Koord.: ETRS-GK25 Korkeus: N2000	Kartta 23

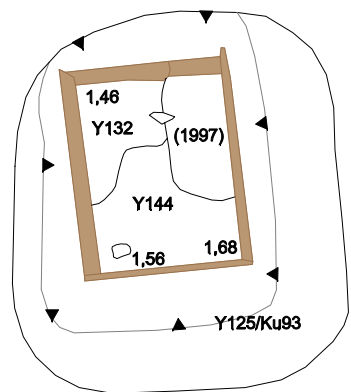
HELSINKI		Kaivausalue	
Presidentinlinna		Dokumentointitaso 22	
Katja Vuoristo 2013		MK 1:50	
MITTAUSDOKUMENTOINTI Pohjakartta Helsingin kaupunki		MUSEOVIRASTO ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT	
Eeva Pettäy 2013		Koord.: ETRS-GK25 Korkeus: N2000	Kartta 24

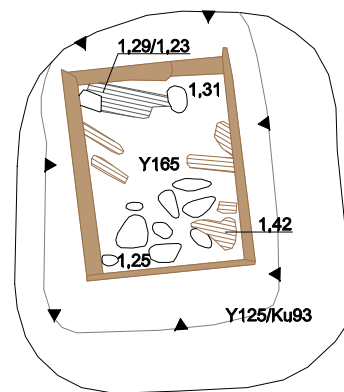
<p>HELSINKI Presidentinlinna</p> <p>Katja Vuoristo 2013</p> <p>MITTAUSDOKUMENTOINTI Pohjakartta Helsingin kaupunki</p> <p>Eeva Pettäy 2013</p>	<p>Kaivausalue Dokumentointitaso 23</p> <p>MK 1:50</p> <p>MUSEOVIRASTO ARKEOLOGiset KENTTÄPALVELUT</p> <p>Koord.: ETRS-GK25 Korkeus: N2000</p> <p style="text-align: right;">Kartta 25</p>
---	---

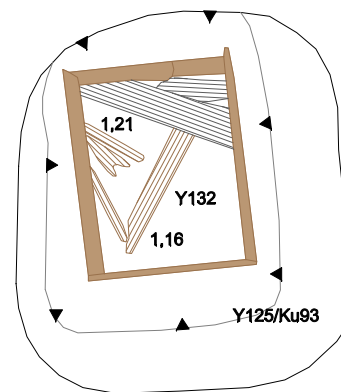
R124, dokumentointitaso 1

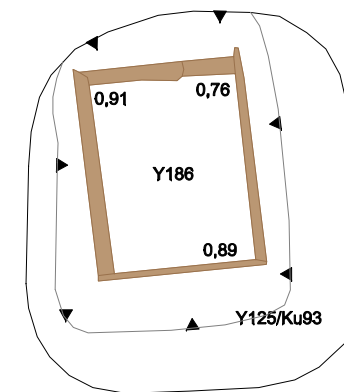
R124, dokumentointitaso 2

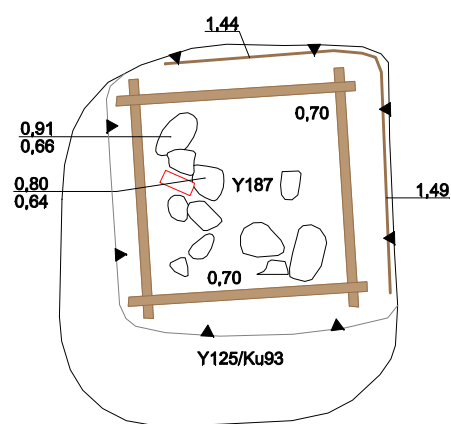
R124, dokumentointitaso 3

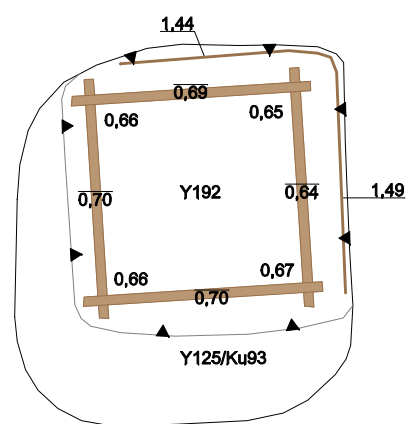
R124, dokumentointitaso 4

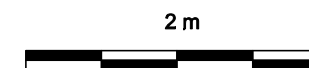
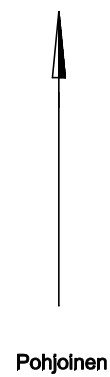
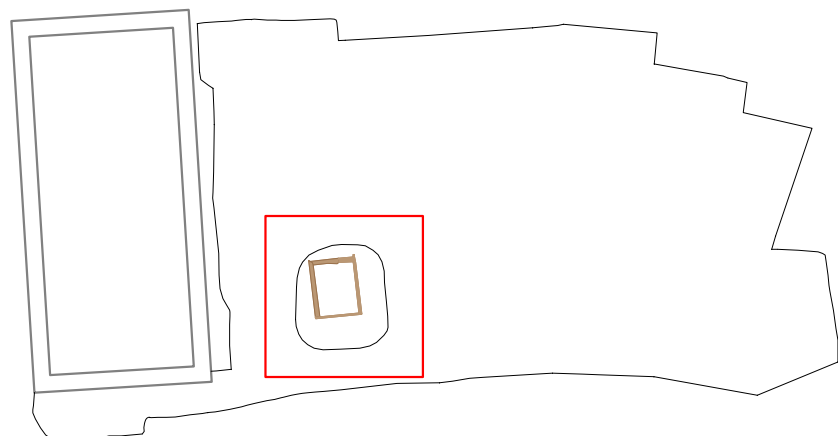
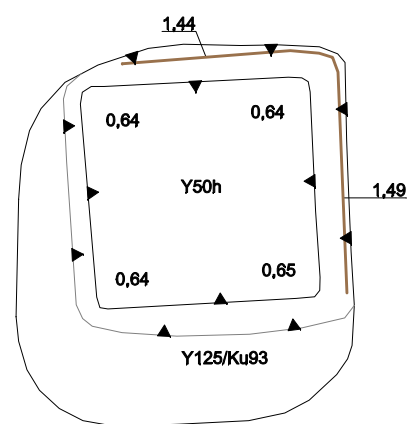
R124, dokumentointitaso 5

R124, dokumentointitaso 6

R124, dokumentointitaso 7

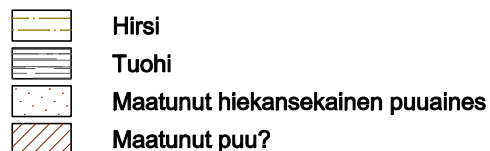
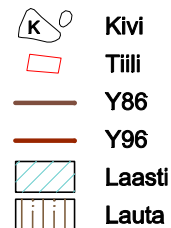

HELSINKI Presidentinlinna Katja Vuoristo 2013 MITTAUSDOKUMENTOINTI Eeva Pettaý 2013		Kaivo R124 dokumentointitasot 1-7 MK 1:50 MUSEOVIRASTO ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT Koord.: ETRS-GK25 Korkeus: N2000	
		Kartta 26	

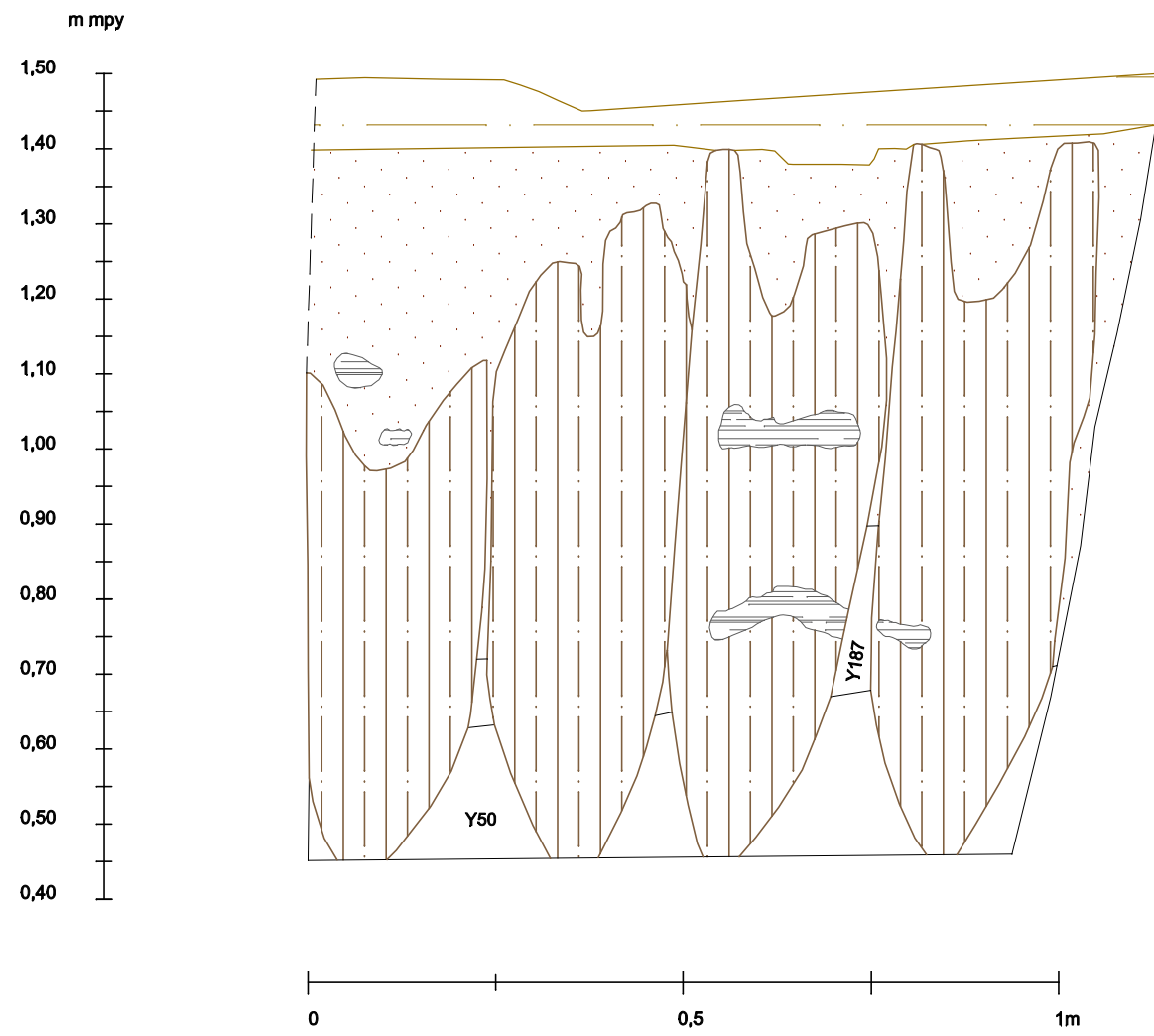
Karttojen 27-29 legenda

- R5 1700-luvun pihakiveys
- R38 Kivi- ja tiilirakenne, uunin perustus
- R55 Kivijalka
- R71 Mahdollinen kivirakenne
- R124 1600-luvun hirsikehikkoinen kaivo
- Y3 Musta hiekka, seassa sokea, soraa, tiilimurskaa, laastia, hiiltä. Palokerros
- Y7 Ruskehtavanharmaa hiekka, seassa tiilimurskaa, hiiltä
- Y9 Vaaleanruskea hiekka, seassa kiviä, tiilimurskaa, hiiltä
- Y12 Tummanruskea hiekka, seassa savea, multaa, tiilimurskaa, puulastuja, hiiltä, nokea, laastia, orgaanista ainesta
- Y14 Tummanruskea hiekka, seassa savea, tiilimurskaa, hiiltä
- Y15 Likaisenharmaa savensekainen hiekka, seassa multaa, tiilimurskaa, hiiltä
- Y33 Harmahtavanruskea hiekka, seassa tiilimurskaa, puusilppua, hiiltä, nokea, savilinssejä
- Ku37 Uunin perustuskuoppa
- Y50h Puhdas pohjahiekka
- Y50si Puhdas pohjasiltti
- Y52 Ruskea/harmaa hiekka, seassa savea, multaa, tiilimurskaa, puusilppua, hiiltä
- Ku56 Paalunsija
- Y61 Musta hiekka, seassa kiviä, tiilimurskaa, palanutta savea, puusilppua, hiiltä, nokea. Palokerros
- Y62 Harmaa savi
- Y67 Musta hiekka, seassa tiilimurskaa, puusilppua, hiiltä, nokea, orgaanista ainesta
- Y68 Kellertävä hiekka
- Y70 Musta hiekka, seassa savea, kiviä, tiilimurskaa, laastia
- Y72 Kellertävänharmaa hiekka
- Y75 Tummanruskea hiekkansekainen orgaaninen aines
- Y82 Mustanharmaa hiekka, seassa hiiltä, nokea
- Y85 Harmaa hiekkansekainen savi, seassa kiviä, tiilimurskaa, laastia
- Y86 Maatunut puu
- Ku87 Kivijalan R8 perustuskuoppa
- Y88 Tummanruskea hiekka, seassa savea, multaa, tiilimurskaa, laastia, hiiltä
- Y89 Ruskeanharmaa hiekka, seassa savea, tiilimurskaa
- Y90 Kellertävän hiekkansekainen harmaa savi
- Y96 Punaruskea orgaaninen aines
- Y97 Harmaa savi, seassa tiilen paloja
- Y100 Ruskea hiekka, seassa savea, tiilimurskaa, puusilppua, orgaanista ainesta, laastia, hiiltä, nokea, palaneita kiviä
- Y101 Musta hiekka, seassa maatunutta puuta, nokea, savea, tiilimurskaa, hiiltä. Palokerros
- Y119 Harmaa hiekka, seassa savea, kiviä, tiilimurskaa
- Y125 Vaalea hiekka, seassa kiviä, orgaanista ainesta
- Y173 Ruskea hiekka, seassa orgaanista ainesta, puusilppua, hiiltä
- Y187 Tummanharmaa hiekka, seassa savea, puusilppua
- Y208 Ruskeanharmaa hiekka, seassa savea, laastia, tiiliä, nokea, hiiltä

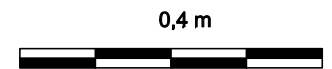
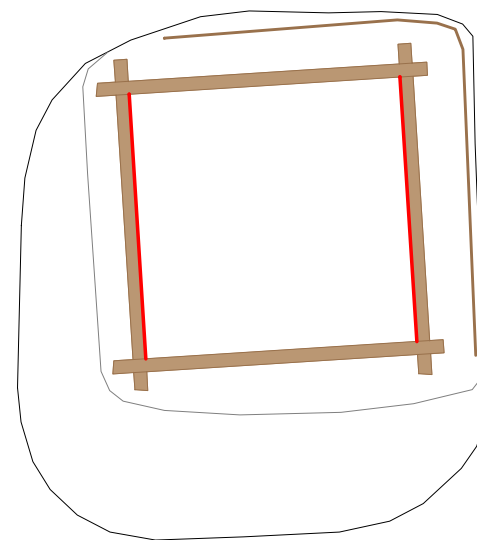
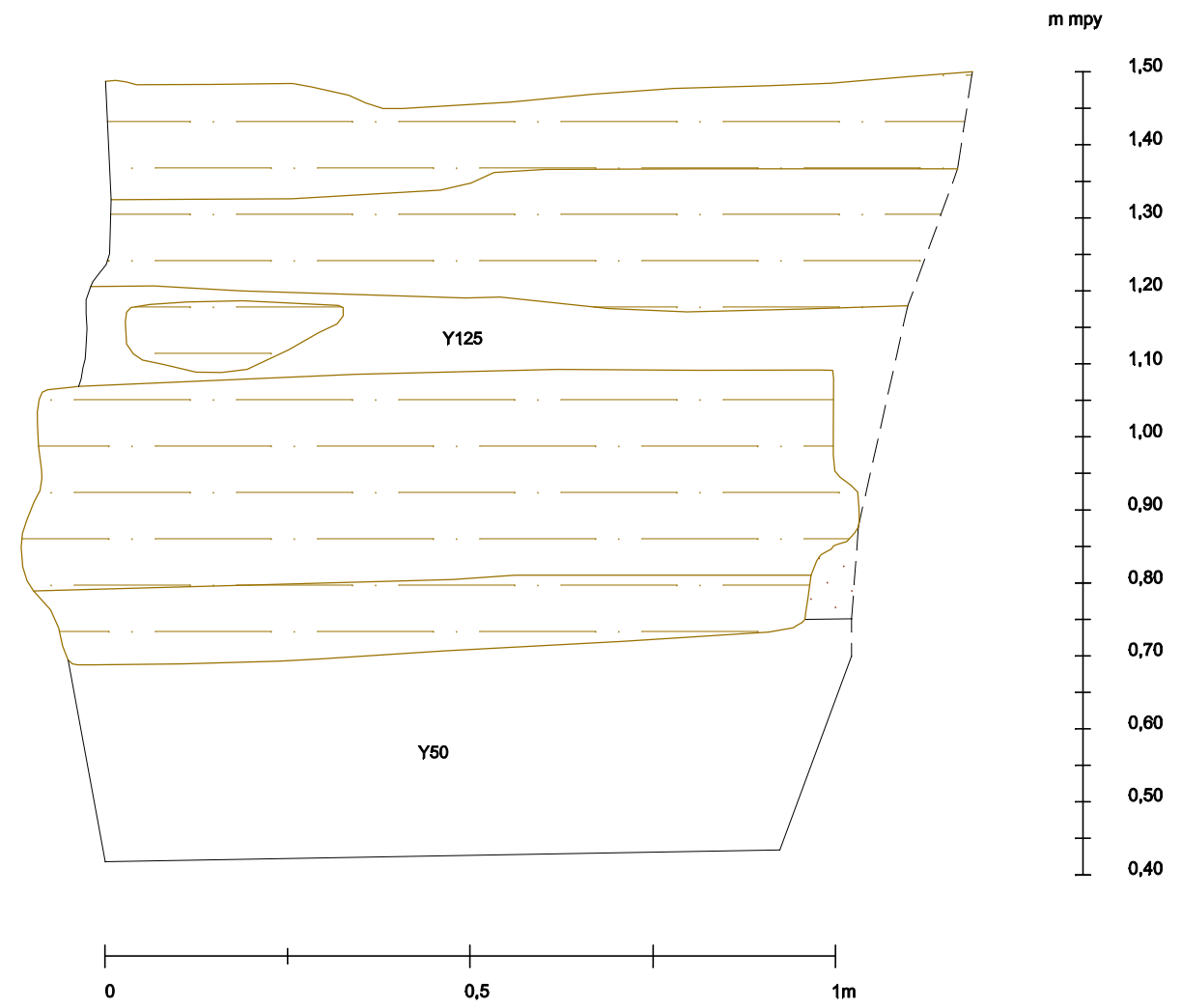
- ① Kellertävänruskea keskikarkea hiekka
- ② Tummanruskea keskikarkea hiekka ja harmaa savi, seassa tiilimurskaa
- ③ Erivärisiä ruskeita hiekkakerroksia, seassa savea
- ④ Tummanruskea keskikarkea hiekka ja harmaa savi
- ⑤ Tummanruskeita ohuita orgaanisia kerroksia, välissä ruskeaa hiekkää
- ⑥ Harmaata savea ja ruskeaa hiekkää
- ⑦ Vaalea kirjava hiekka, seassa savea
- ⑧ Tummanruskea mullansekainen hiekka

W-profilii

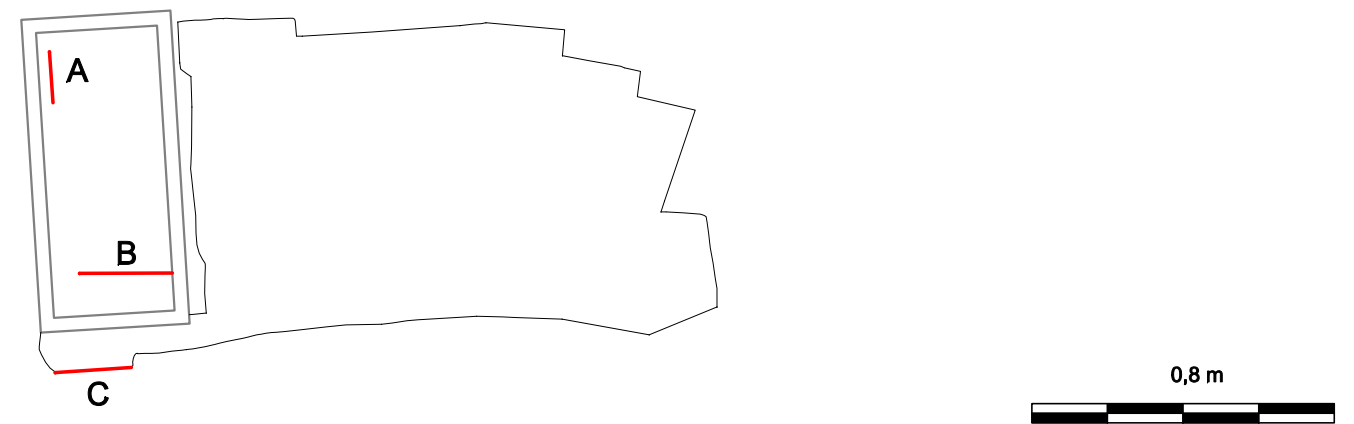
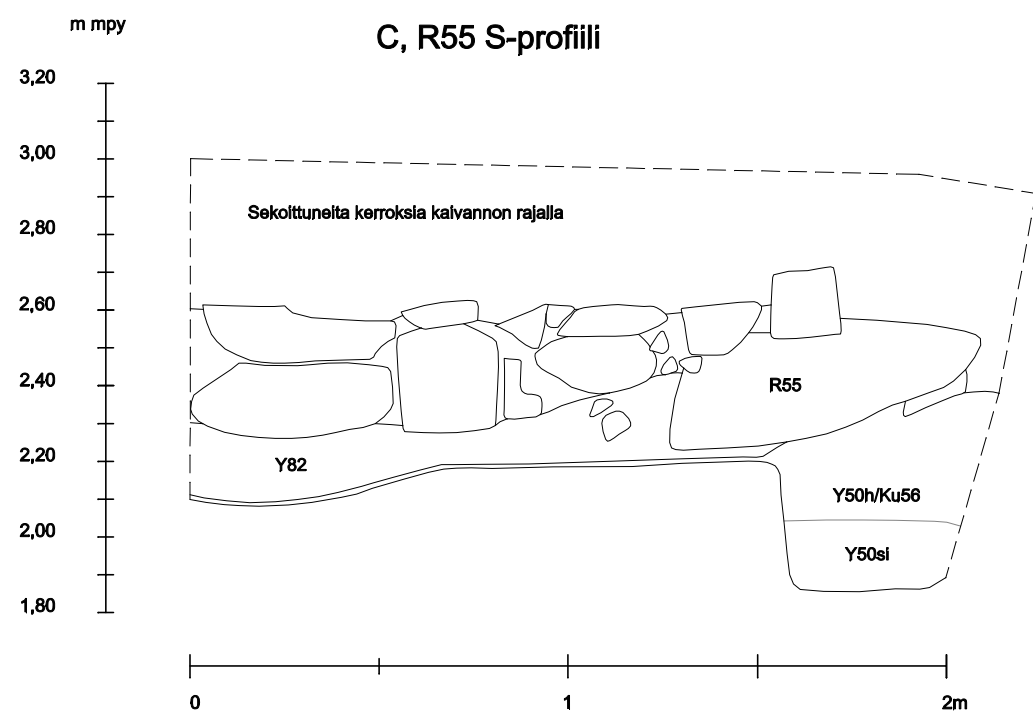
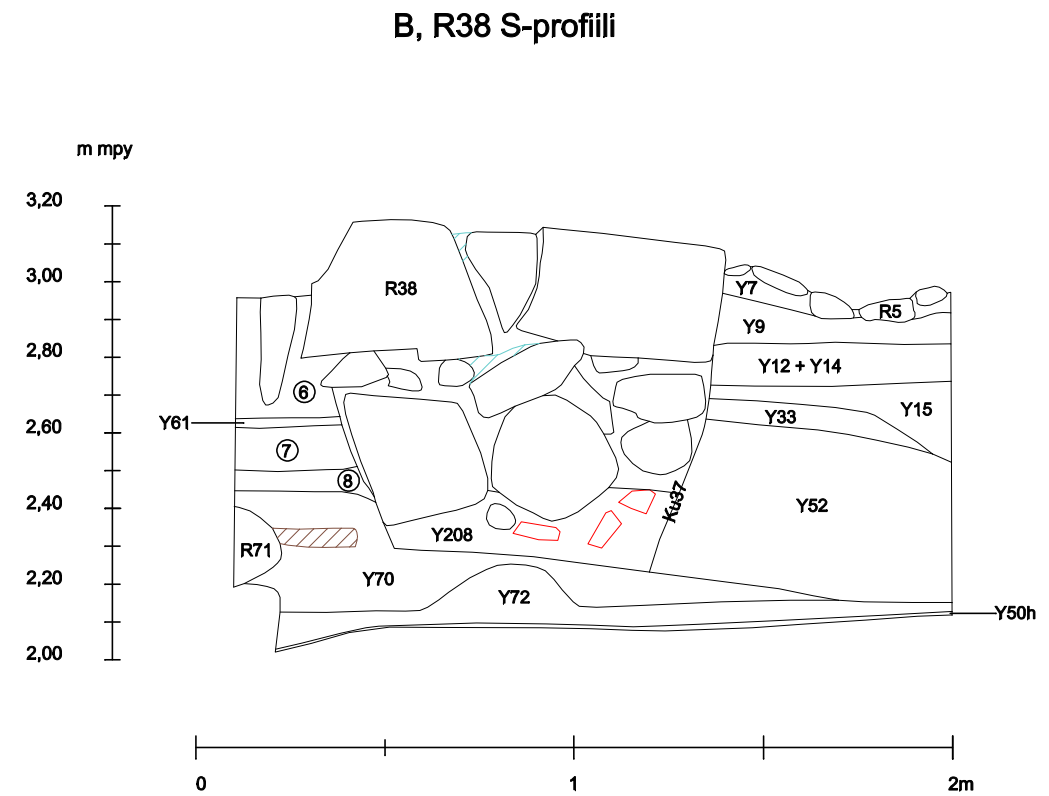
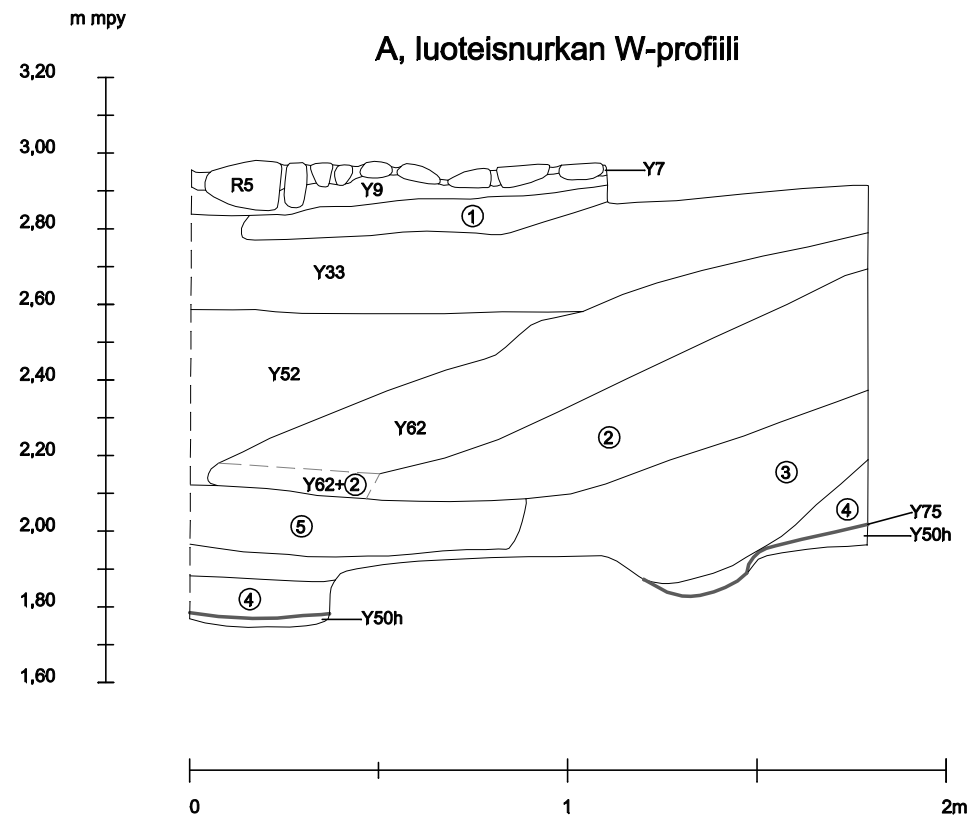

E-profilii

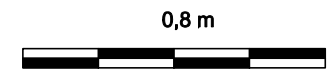
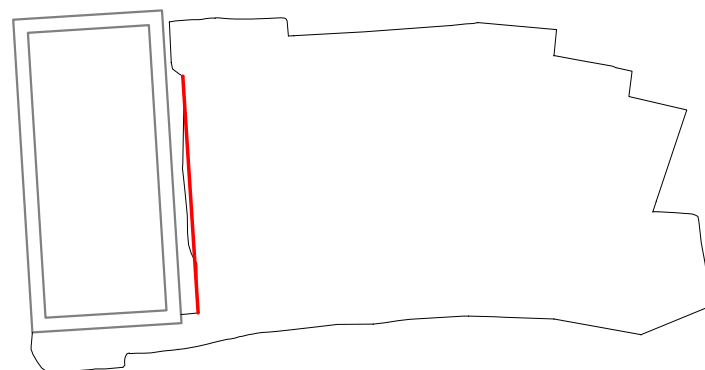
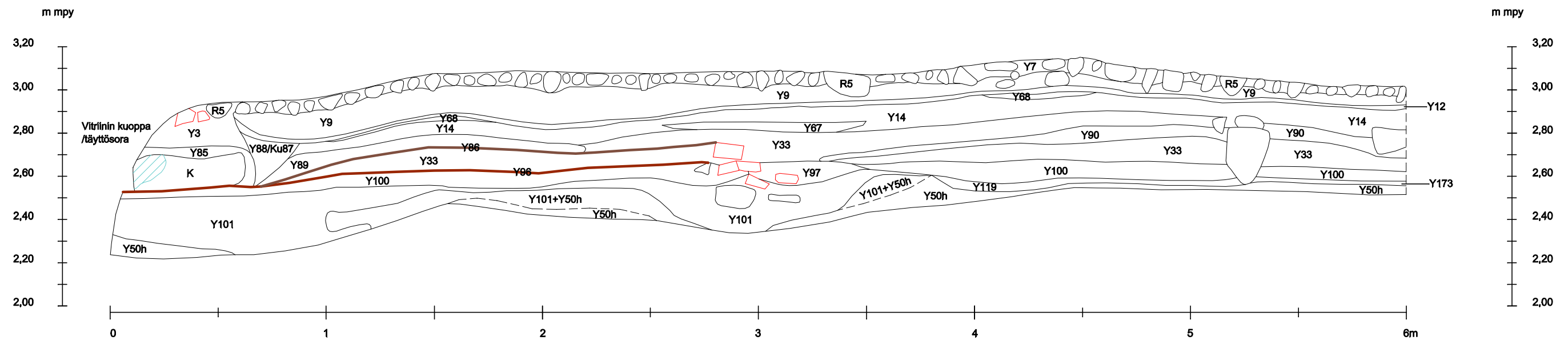

HELSINKI Presidentinlinna	Kaivo R124 W- ja E-profilii	
Katja Vuoristo 2013	MK 1:10	
MITTAUSDOKUMENTOINTI	MUSEOVIRASTO ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT	
Maija Helamaa 2013 Puh.t,piirt. Eeva. Pettay 2013	Koord.: ETRS-GK25 Korkeus: N2000	Kartta 27

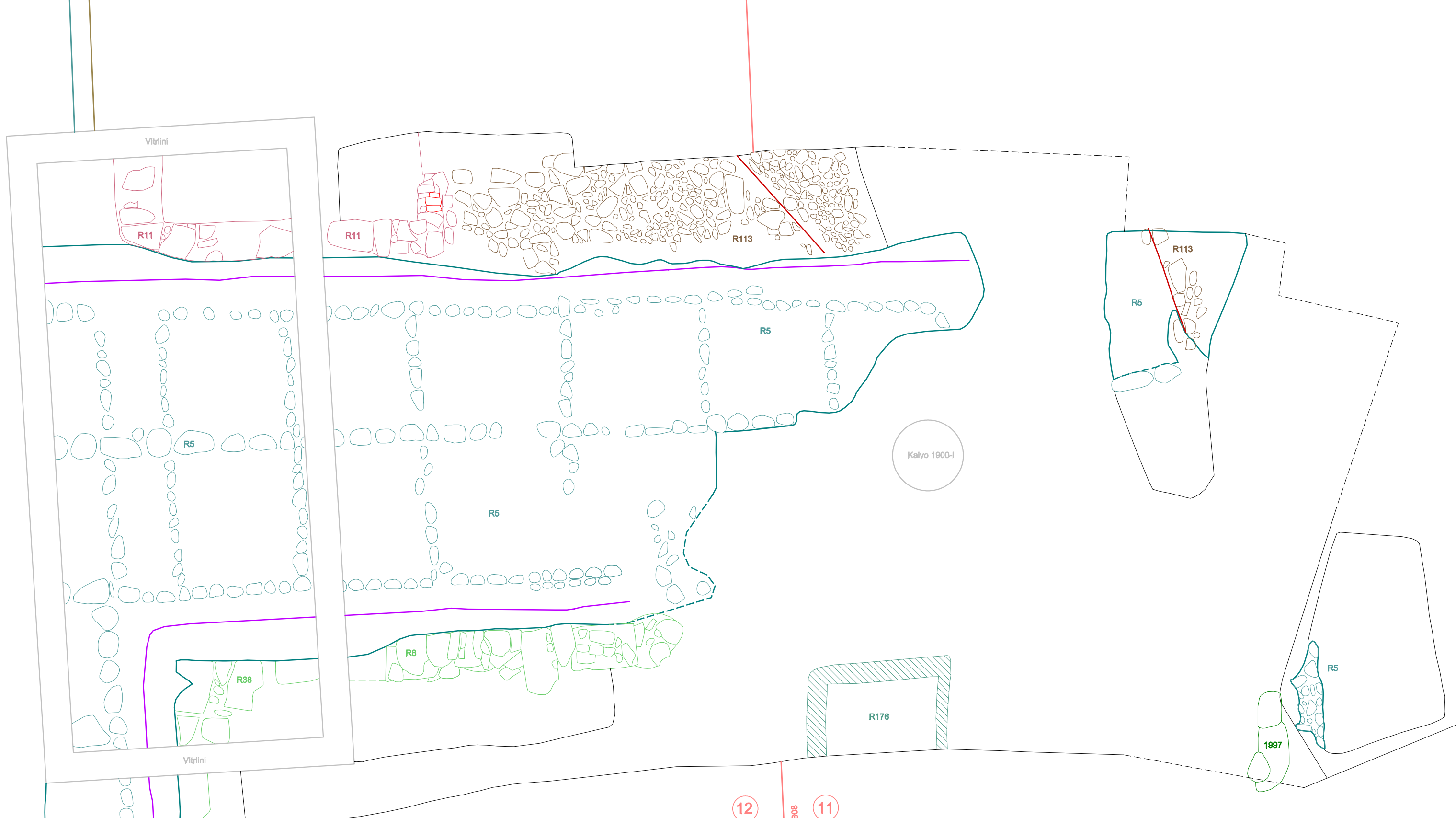

HELSINKI Presidentinlinna Katja Vuoristo 2013	Luoteisnurkan W-profilii R38 S-profilii R55 S-profilii MK 1:20
MITTAUSDOKUMENTOINTI Eeva Pettäy 2013	MUSEOVIRASTO ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT Koord.: ETRS-GK25 Korkeus: N2000
	Kartta 28

HELSINKI Presidentinlinna	Keskialueen W-profilii	
Katja Vuoristo 2013	MK 1:20	
MITTAUSDOKUMENTOINTI	MUSEOVIRASTO ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT	
Eeva Pettäy 2013	Koord.: ETRS-GK25 Korkeus: N2000	Kartta 29

134 Tontin raja 1763
 12 Tontin raja 1696/1707
 133
 11

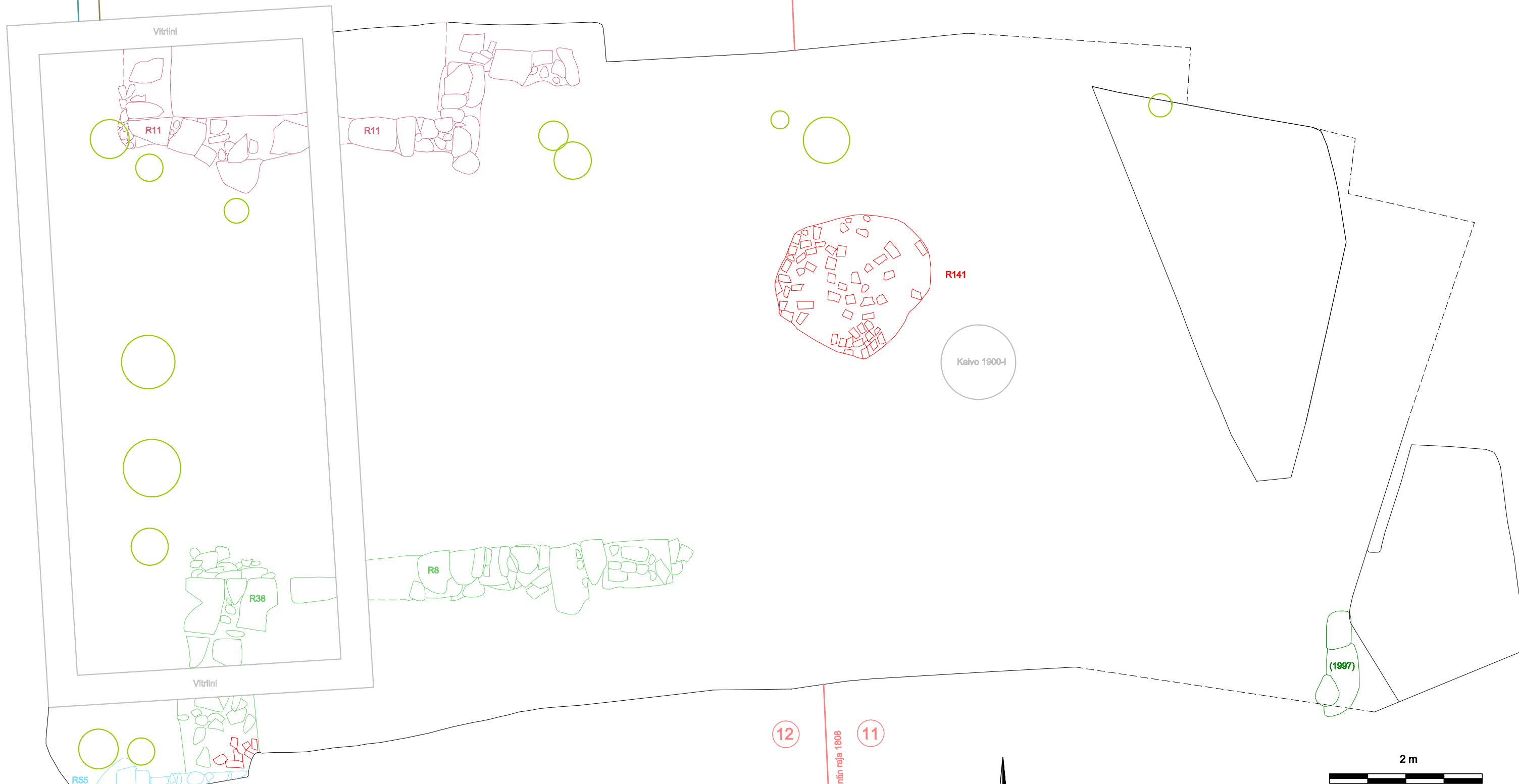
R176	1800-luvun kaivo
R5	Pihakiveys
R113	Pihakiveys
R8/R38	Kivijalka ja uunin perustus
(1997)	Vuonna 1997 dokumentoidun rakenteen jäänteet.
R11	Kellari
12 / 11	Tonttijako ja tontin numero

12 Tontin raja 1808 11

Pohjoinen

2 m

HELSINKI		Rakennekartta 1	
Presidentinlinna		MK 1:50	
Katja Vuoristo 2013		MUSEOVIKASTO ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT	
MITTAUSDOKUMENTOINTI Pohjakartta Helsingin kaupunki		Koord.: ETRS-GK25 Korkeus: N2000	Kartta 30
Katja Vuoristo 1997 Eeva Pettäy 2013			

134
Tontin raja 1763

133
Tontin raja 1896/1707

12

11

R8/R38	Kivijalka ja uunin perustus
(1997)	Vuonna 1997 dokumentoidun rakenteen jäänteet.
R11	Kellari
R141	Tiilirakenne
R55	Kivijalka
12 / 11	Tonttijako ja tontin numero
○	Paalunsija

12

Tontin raja 1808

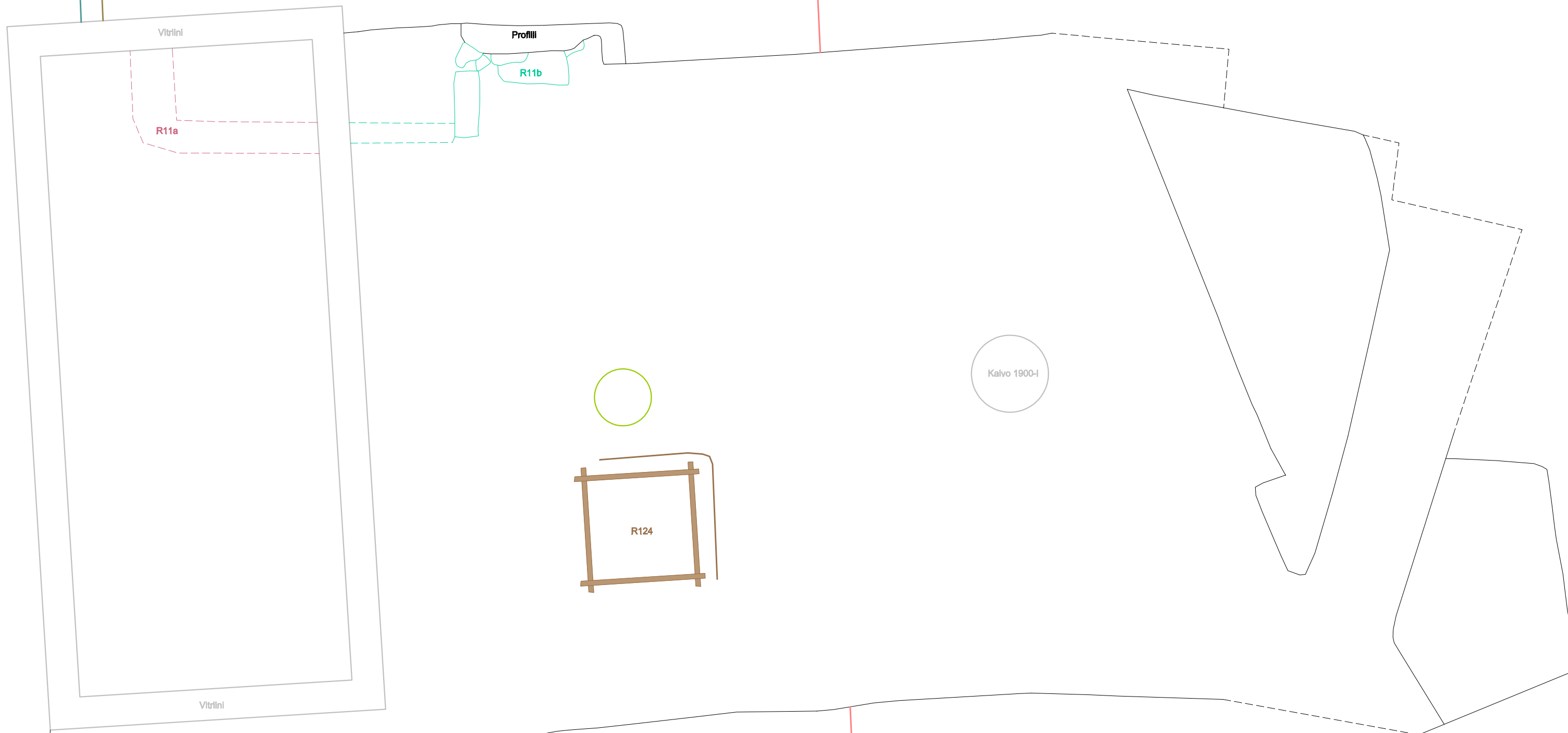
11

↑
Pohjoinen

2 m

HELSINKI Presidentinlinna	Rakennekartta 2	
Katja Vuoristo 2013	MK 1:50	
MITTAUSDOKUMENTOINTI Pohjakartta Helsingin kaupunki	MUSEOVIKASTO ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT	
Eeva Pettäy 2013	Koord.: ETRS-GK25 Korkeus: N2000	Kartta 31

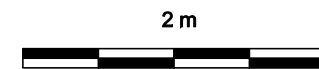
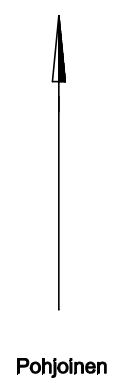

12 11

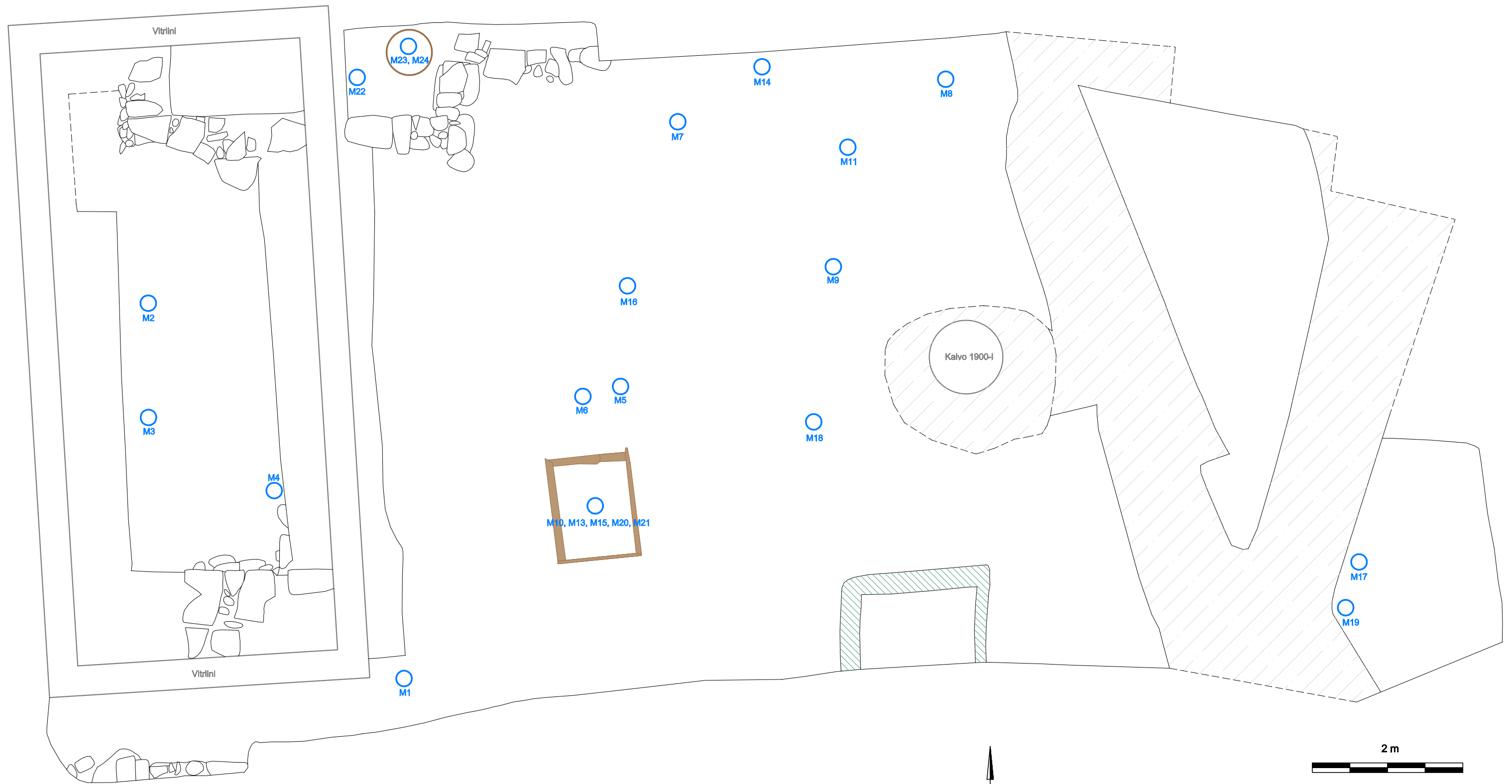
134 133
12 11

R11a	Kellari, nuorempi vaihe
R11b	Kellari, vanhempi vaihe
R124	1600-luvun kaivo
R55	Kivijalka
12 / 11	Tonttijako ja tontin numero
○	Paalunsija

Tontin raja 1808

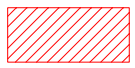

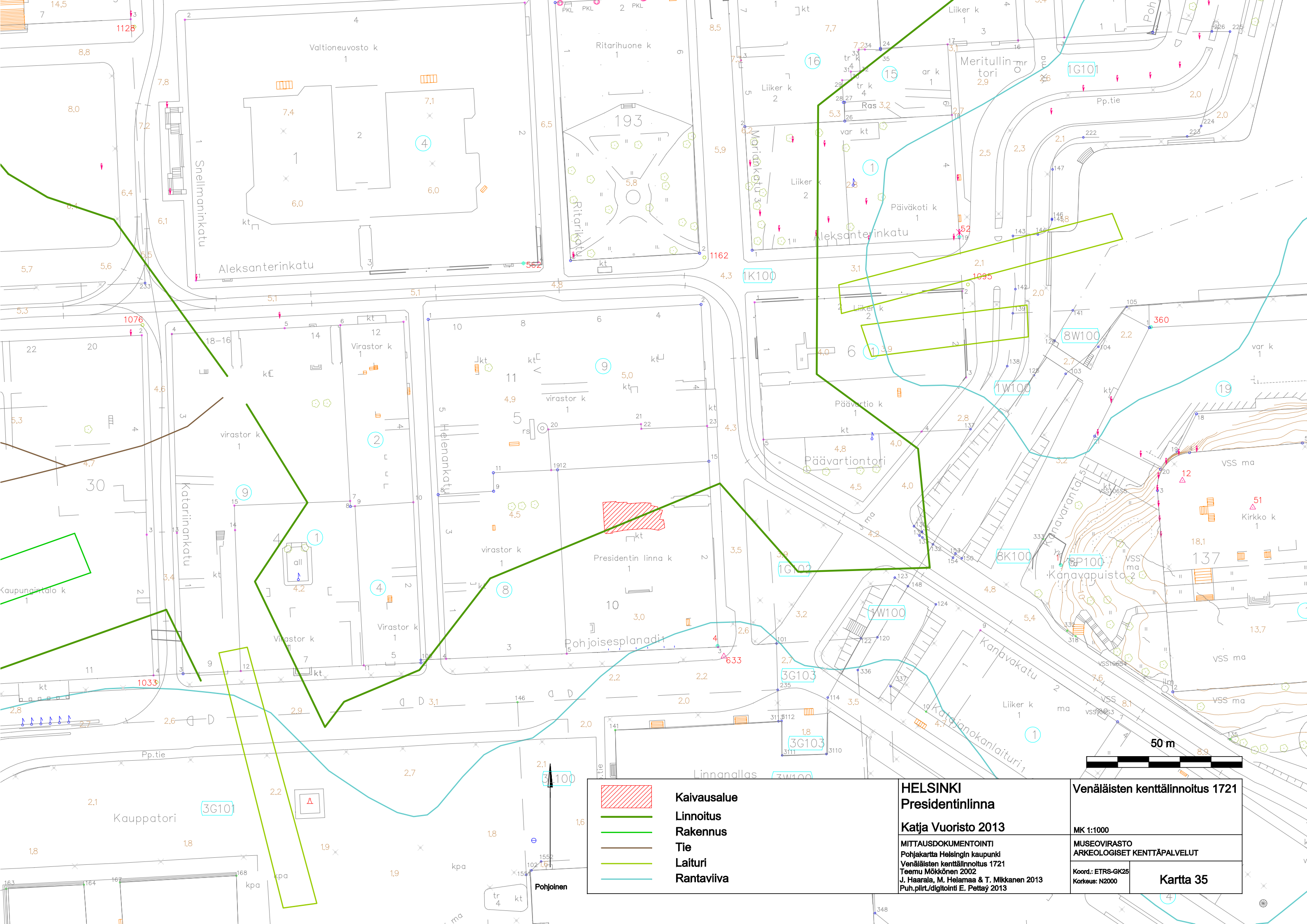
HELSINKI		Rakennekartta 3	
Presidentinlinna		MK 1:50	
Katja Vuoristo 2013		MUSEOVIRASTO ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT	
MITTAUSDOKUMENTOINTI Pohjakartta Helsingin kaupunki		Koord.: ETRS-GK25 Korkeus: N2000	Kartta 32
Eeva Pettäy 2013			

HELSINKI Presidentinlinna	Maanäytteiden sijainnit	
Katja Vuoristo 2013	MK 1:50	
MITTAUSDOKUMENTOINTI Pohjakartta Helsingin kaupunki	MUSEOVIRASTO ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT	
Eeva Pettäy 2013	Koord.: ETRS-GK25 Korkeus: N2000	Kartta 33

	Kaivausalue	HELSINKI	Kalastajamäen korttelin tonttijako 1696/1707
	Tonttijako 1696/1707 ja tontin numero	Presidentinlinna	MK 1:1000
	Laituri	Katja Vuoristo 2013	MUSEOVIKASTO ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT
	Rantaviiva	MITTAUSDOKUMENTOINTI	Koord.: ETRS-GK25
		Pohjakartta Helsingin kaupunki	Korkeus: N2000
		Forssell - Avander 1696/1707	Kartta 34
		Teemu Mökkönen 2002	
		J. Haarala, M. Hejamaa & T. Mikkonen 2013	
		Puh./pirt./digitointi E. Pettäy 2013	

	Kaivausalue
	Linnoitus
	Rakennus
	Tie
	Laituri
	Rantaviiva

HELSINKI
Presidentinlinna
Katja Vuoristo 2013

MITTAUSDOKUMENTOINTI
 Pohjakartta Helsingin kaupunki
 Venäläisten kenttälainoitus 1721
 Teemu Mökkönen 2002
 J. Haarala, M. Hejamaa & T. Mikkanen 2013
 Puh./pirt./digitointi E. Pettäy 2013

Venäläisten kenttälainoitus 1721

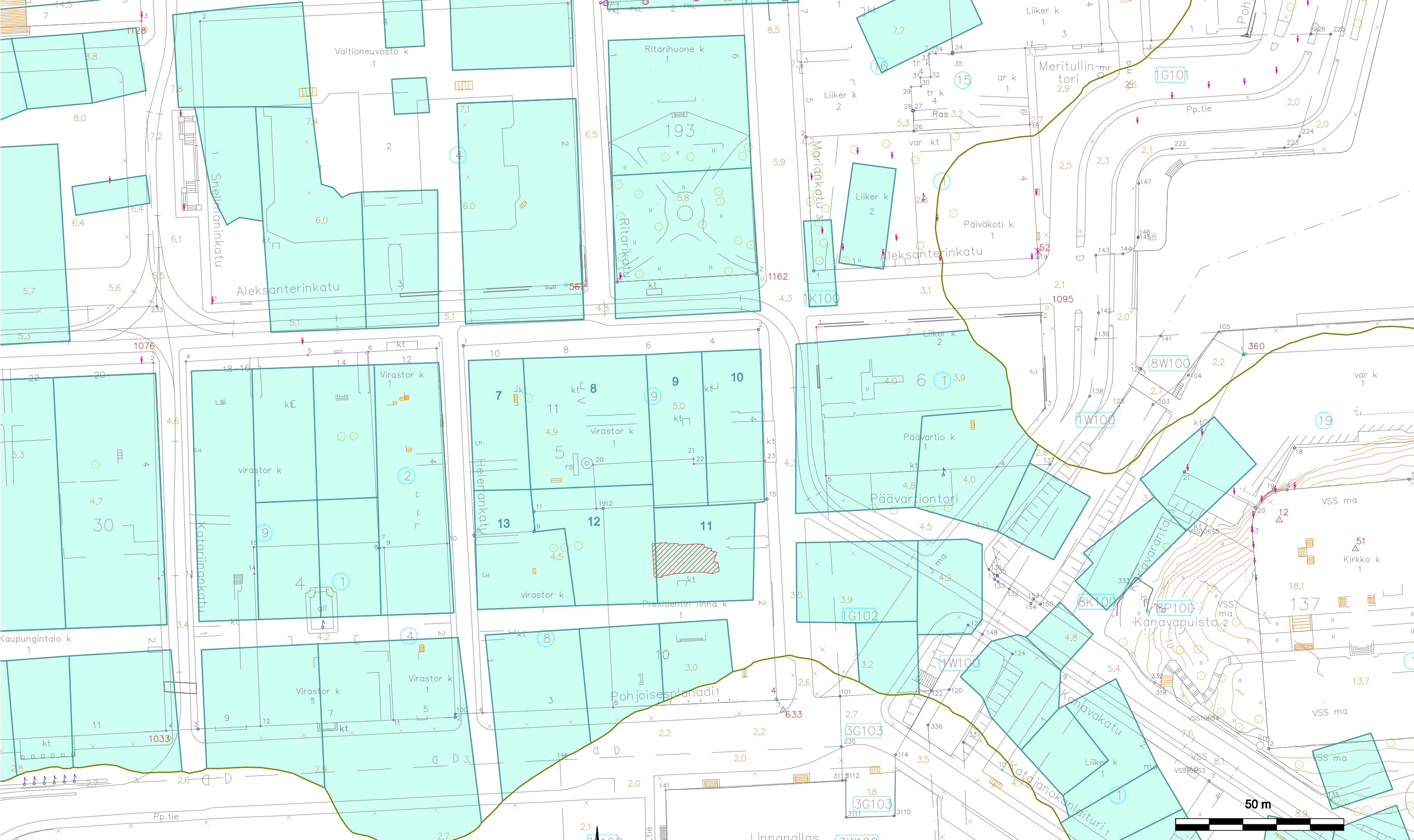
MK 1:1000

MUSEOVIKASTO
 ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT

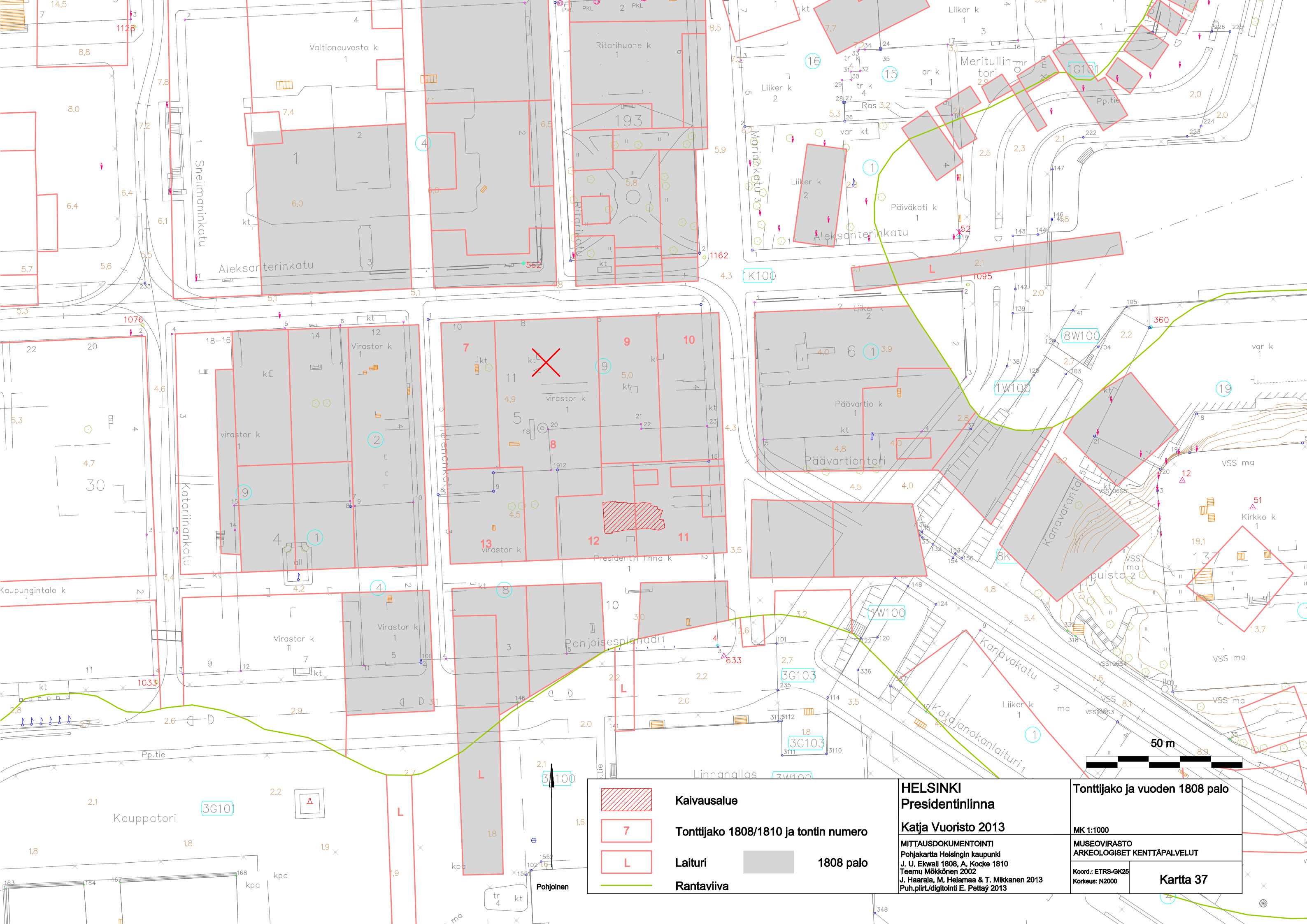
Koord.: ETRS-GK25
 Korkeus: N2000

Kartta 35

	Kaivausalue	HELSINKI	Tonttijako 1763
	Tonttijako 1763 ja tontin numero	Presidentinlinna	MK 1:1000
	Rantaviiva	Katja Vuoristo 2013	MUSEOVIRASTO ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT
		MITTAUSDOKUMENTOINTI Pohjakartta Helsingin kaupunki Geote 1763	Koord.: ETRS-GK25 Korkeus: N2000
		J. Haara, M. Helamaa & T. Mikkonen 2013 Puh.pilrt/digtointi E. Pettäy 2013	Kartta 36

	Kaivausalue
	Tonttijako 1808/1810 ja tontin numero
	Laituri
	Rantaviiva
	1808 palo

HELSINKI
Presidentinlinna
Katja Vuoristo 2013

MITTAUSDOKUMENTOINTI
 Pohjakartta Helsingin kaupunki
 J. U. Ekwall 1808, A. Kocke 1810
 Teemu Mökkönen 2002
 J. Haaraia, M. Helamaa & T. Mikkanen 2013
 Puh./piirt./digitointi E. Pettäy 2013

Tonttijako ja vuoden 1808 palo

MK 1:1000

MUSEOVIIRASTO
 ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT

Koord.: ETRS-GK25
 Korkeus: N2000

Kartta 37